

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A Csongrád-bokrosparti tanyai központ mintatanyakörzetté fejlesztésének adottságai és útja GRÖBER GYULA és márami KISS ISTVÁN

A német ipari gazdaság szervezetének egyszerűsítése és egységesítése NAGY KÁROLY

A spanyol nemzeti szindikalista alkotmány újabb fejlődése KARAY KÁLMÁN

Külföldi jogfejlődés

A spanyol falanx mozgalom 1937. április 19-i kiáltványa — A spanyol szakszervezeti rendszerről szóló 1940. december 6-i törvény — A spanyol Kortezzről szóló 1942. június 17-i törvény.

Tudomány és élet

A zárt települések meghatározása (Valentiny Károly).

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 3

Egyes szám, ára 1.—P

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER.
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET, BUDAPEST, IV., PÁZMÁNY PÉTER-TÉR 1.
I. EMELET, 116. SZ. — TELEFON: 184—628.

TARTALOM

A Csongrád-békrosparti tanyai központ mintatanyakörzetté fejlesztésének adottságai és útja	GRÖBER GYULA és mámai KISS ISTVÁN	157
A német ipari gazdaság szervezetének egyszerűsítése és egységesítése	NAGY KÁROLY	165
A spanyol nemzeti szindikalista alkotmány újabb fejlődése	KARAY KÁLMÁN	177
Külföldi jogfejlődés		191
A spanyol falanx mozgalomnak az 1937. április 19-i rendeletbe foglalt kiáltványa — A spanyol szakszervezeti rendszerről szóló 1940. december 6-i törvény — A spanyol Kortejről szóló 1942. június 17-i törvény. (Ford. Karay Kálmán).		
Tudomány és élet		198
A zárt települések meghatározása (Valentiny Károly).		

E szám munkatársai:

— gazdasági tanács

Gröber Gyula tanárjelölt, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet munkatársa. — mámai Kiss István dr. tanügyi titkár, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet tanársegéde. — Nagy Károly dr. miniszteri s. titkár (Kereskedelem- és közlekedésügyi min.). — Karay Kálmán dr. polgármester (Vác), a belügyminisztériumi Racionalizálási Bizottság tagja. — Valentiny Károly szigorló építésmérnök, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet munkatársa.

A Közigazgatástudomány évi előfizetési ára 10 pengő. Jogi személyek, könyvtárak, intézetek részére évi 24 pengő. Az előfizetési ár félévi részletekben is fizethető. Postatakarékpénztári csekkszámja száma: 36.111.

FELELŐS KIADÓ: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEM: KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT.

A nyomdáért felelős: Mészáros József igazgató.

10. §. A bizottság írásbeli teendőit a Hangya által megbízott tisztviselők végzik.

A szabályzat elfogadása után Wünscher Frigyes alelnök-vezérigazgató méltatta Magyar Zoltán egyetemi ny. r. tanár, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet igazgatója munkásságát, melyet a mintajárások ügyében kifejtett és javasolta, hogy az ülés *Magyar Zoltán* professzort a Bizottság elnökévé válassza meg. A megjelentek egyhangúlag elfogadták a javaslatot.

Ezután Wünscher Frigyes ismertette a tatai és gesztesi szövetkezeti mintajárások fentemlített 1942—43. évi munkatervét. Kiemelte, hogy a „munkaterv ugyan tervekről szól, de azokat a leggyorsabb tempóban akarjuk megvalósítani. A mezőgazdasági törvény alapján kínálkozik az alkalom arra, hogy segítsünk a mezőgazdaságok helyzetén, próbáljuk ki a gyakorlatban, hogy mi a jó, mi a helyes, mit tud maga a gazda tovább vinni. Az itt megvalósítottak után és a szerzett tapasztalatok alapján az ország más részében is igyekszünk a gazdatársadalom helyzetén segíteni. Könnyíteni akarunk a földművelésügyi Minisztérium munkáján és az adott lehetőségekkel élni akarunk.” Mussolini szavai idézi: „El kell indulni, dolgozni kell, ha közben hiba van, kijavítjuk, de tovább kell menni.”

—yz—

Nagy-Budapest a megvalósulás útján — közellátási szempontból.

A m. kir. minisztérium 7.640/1942. M. E. sz. rendelete szerint Budapest Székesfőváros és — alább felsorolt — környéke *közellátási szempontból egységes terület*. Ebbe a környékbe hat megyei város: Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota és Újpest, valamint tizennyolc község: Albertfalva, Békásmegyér, Budatétény, Cinkota, Csepel, Mátyásföld, Nagytétény, Pesthidegkút, Pestszentimre, Pestújhely, Rákoscaba, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákosszentmihály, Sashalom, Soroksár és Vecsés tartozik. Pontosán az a környék tehát ez, amelyre a 33/1938. B. M. sz. rendelet terjesztette ki a Fővárosi Közmunkák Tanácsa hatáskörét városrendezési és építésügyi kérdésekben. *Magyar Zoltán*nak a Magyar Közigazgatástudományi Intézet emlékiratában foglalt javaslata, amelyet *Szendy Károly* Nagy-Budapest megalkotásáról szóló nagy tanulmányában alapul elfogadott, lényegében ugyanebben a környékben szabja meg Nagy-Budapest területét — mindössze Budakeszi jönne még hozzá, továbbá Nagykovácsi-ból a Remetekertváros és a Szentendrei sziget déli csúcsa.

A „közellátási szempontból egységes”-ség azt jelenti, hogy az említett terület ebből a szempontból Budapest szervezetébe kapcsolódik. Budapest környékét kiveszi a rendelet Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye közellátási kormánybiztosának és alispánjának közellátására vonatkozó hatásköre alól és mindkét

jogkört Budapest székesfőváros polgármesterére ruházza. A környéki városoknak és községeknek a közellátást adminisztráló tisztviselőivel és személyzetével Budapest székesfőváros polgármestere rendelkezik.

A rendelkezés, — amely a Budapesti Közlöny 1942. december hó 24-i számában jelent meg, — újabb lépés Nagy-Budapest megvalósulása útján. Újból megmutatkozik, hogy Nagy-Budapestet az élet máris kialakította, mégha a közigazgatást ezt csak részletekben hajlandó is elismerni.

Göbel József.

Az állam szerepe a tőke- és munkapiac irányításánál.

Érdekes módon tárgyalta legutóbb a német „pénzügyi csoda“ néven emlegetett rendkívüli eredményt *W. Rath* Göttinga-i professzor.* Az irányított gazdálkodás idején különös érdeklődésre tarthat számot az az erőfeszítés, amit a német birodalom ezen a téren kifejtett s mint tudjuk, látható eredménnyel. Az alábbiakban bő kivonatban ismertetjük fejtegetéseit.

Amikor az új német gazdaságpolitika 1933-ban nagy lendülettel felvette a harcot a munkanélküliség ellen, rövid néhány év alatt korunknak ezt az állandósult csapását sikerült kiküszöbölni, még pedig nem idegen tőke segítségével, hanem egyedül a saját erők ésszerű igénybevételével.

Kiindulási pontként adva volt a nagy deficittel terhelt államháztartás és a krónikus tőkehiánnyal elsorvasztott magángazdaság, kimerült erőforrásaival. A szükséghelyzet megoldását egyetlen rendszabállyal természetesen nem lehetett megoldani; meglepő viszont, hogy a különféle természetű rendszabályok milyen tömegével találkozzunk e téren. Rendszeres csoportosításra van azért szükség a megfelelő áttekintéshez:

1. A helyzetet-tisztázó, azaz a válsághelyzetet, mint olyant, kiküszöbölő és a tőkepiac kifogástalan működését helyreállító rendszabályok között az első és legmegnyugtatóbb volt a Hitler vezér és kancellár által 1934. III. 21-én tett ígéret. A tőkeképződést elő fogjuk mozdítani — mondotta — és nem fogunk semmi eszközzel élni, mely a tulajdon és szerződések tiszteletét nem venné kellőképpen figyelembe. Ezzel a devalvációról és egyéb kényszer-rendszabályokról szóló mendemondáknak élet vette és a megingathatatlan és egészséges tőkepolitikába vetett bizalmat megerősítette.

Ezenfelül azonban ki kellett még küszöbölni mindazokat a válságelemeket, amelyek a tőkepiacot terhelték. A mezőgazdasági termékek árainak viszonylag kis emelésével és a piac szigorú szabályozásával lehetővé tették a mezőgazdáknak, hogy nyereség mellett dolgozzanak. Ehhez csatlakoztak még a gazdavédelmi és adósság konvertáló akciók, melyek a költségoldalon tehermentesítették a mezőgazdát. További rendszabályok voltak: a függő-

* Prof. Dr. Klaus Wilhelm Rath: Kapitalienkung und Arbeitseinsatz. (Geist der Zeit, 20. évf. 1942. június. 306—316. old.)

VI. évfolyam.

1—2. szám.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

Lassú lépések a személyzeti
politika útján

MAGYARY ZOLTÁN

Szombathely és Kaposvár

KISS ISTVÁN

Japán önkormányzati igazgatás

VECSEKLŐY JÓZSEF

Tudomány és élet

A Komáromvármegyei Szövetkezeti Minijárési Bizottság (—yz—) —
Nagy-Budapest a megvalósulás útján — köellátási szempontból (Göbel
József) — Az állam szerepe a tőke és munkapiac irányításánál
(Horváth Kálmán) — Portugália, a XX. századi állam (Karay Kálmán).

KIADJA A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

BUDAPEST

1942

Kettes szám, ára 3.— P

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER.
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS-
TUDOMÁNYI INTÉZET, BUDAPEST, IV., PÁZMÁNY PÉTER-TÉR 1.
I. EMELET, 116. SZ. — TELEFON: 184—623.

TARTALOM

Lassú lépések a személyzeti politika útján	MAGYARY ZOLTÁN	1
Szombathely és Kaposvár	KISS ISTVÁN	7
Japán önkormányzati igazgatás	VECSEKLŐY JÓZSEF	14
Tudomány és élet		45

A Komáromvármegyei Szövetkezeti Mintajárási Bizottság (—yz—) —
Nagy-Budapest a megvalósulás útján — közellátási szempontból (*Göbel
József*) — Az állam szerepe a tőke- és munkapiac irányításánál
(*Horváth Kálmán*) — Portugália, a XX. századi állam (*Karay Kálmán*).

E szám munkatársai:

Magyary Zoltán dr. egyetemi ny. r. tanár, a Magyar Közigazgatástudományi
Intézet igazgatója. — *Kiss István* dr. tanügyi s. titkár, a Magyar Közigaz-
gatástudományi Intézet tanársegéde. — *Vecseklőy József* dr. a belügyminisz-
tériumba rendelt szfőv. tanácsjegyző. — *Göbel József* dr. szfőv. üzemi titkár.
— *Horváth Kálmán* dr. közellátási főfelügyelő, okl. gépészmérnök, hites
könyvvizsgáló. — *Karay Kálmán* dr. Vác m. város polgármesterhelyettes-
főjegyzője, a Közigazgatás-racionalizálási Bizottság tagja.

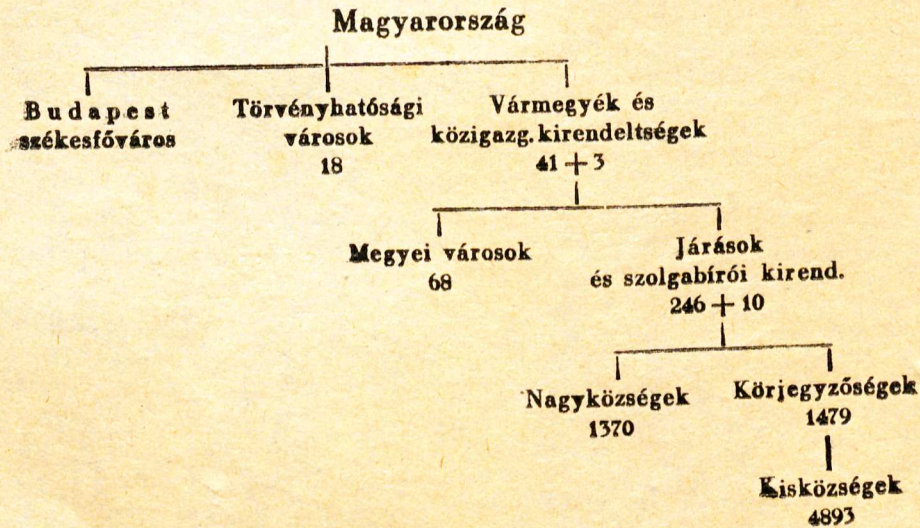
A Közigazgatástudomány évi előfizetési ára 10 pengő. Jogi személyek, könyv-
tárak, intézetek részére évi 24 pengő. Az előfizetési ár félévi részletekben is
fizethető. Póstatakarékpénztári csekkszámra száma: 36.111.

FELELŐS KIADÓ: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSÉTT.

A nyomdért felelős: Mézáros József igazgató.

Magyarország közigazgatási beosztása az 1941. év elején.

Korrektúra!

A kéziratól eltérő javításokat, átszedéseket, áttördeléseket külön felszámítjuk. Amennyiben újabb korrektúrát nem óhajt, kérjük „Nyomható” jelzéssel ellátni és egy példányban visszaküldeni. Kérjük a végleges példányszámot megadni.

Küldve: 7.22

Visszaérkezett:

7—8. szám.

ANY

A vizsgáztatásról	MAGYARY ZOLTÁN
Reformtörekvések a minősítés területén	MAGYARY ZOLTÁN
Újabb lépések a székesfővárosi közigazgatási alkalmazottak minősítésének korszerűsítése iránt	SZENDY KÁROLY
A vezetőisztviselők képzése és a minősítési rendszer a m. kir. postánál	GALLYAS ISTVÁN
A levente testi és lelki vizsgálatok rendszere	VITÉZ ROSZTÓCZY ERNŐ
Japán államfejlődés és a kelet-ázsiai nagyter	KOELLREUTTER OTTÓ
Tudomány és élet	
A Beveridge-terv (Magyary Zoltán) — Két magyar milliárdos terv (Magyary Zoltán) — Az agyag (válycg), mint építőanyag (Lovász János és Hunyadi László) — A Közigazgatástudomány kiténtetése a Szaksajtókiállítás alkalmából.	

A 253. lapon javítottam.

Bendben van.

500 pld.

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 3

Kettős szám, ára 3.— P.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI:

MÁGYARY ZOLTÁN

HATÓDIK ÉVFOLYAM

1943

KIADJA

A MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

BUDAPEST

1943

TARTALOM

TANULMÁNYOK

<i>Baranyai Kálmán</i> : A belvízkérdés az orosházi járásban.	60
<i>Bartmann Miklós</i> : Vízjogi törvényjavaslat a németbirodalmi egységes jogalkotásban.	78
<i>Csiky János</i> : Magyarország talajerő mérlege.	57
<i>Gallyas István</i> : A vezetőtisztviselők képzése és a minősítési rendszer a m. kir. postánál.	214
<i>Göbel József</i> : Nagyság és növekedés a szervezetben.	93
<i>Gröber Gyula—mámai Kiss István</i> : A Csongrád-bokrosparti tanyai központ mintatanyakörzette fejlesztésének adottságai és útja.	157
<i>Halász László</i> : Az állami tanárok és tanítók minősítése.	257
<i>Karay Kálmán</i> : A spanyol nemzeti szindikalista alkotmány újabb fejlődése.	177
<i>Karay Kálmán</i> : Testületi rendszer Franciaországban.	304
<i>Karcsay Sándor</i> : Minősítés az igazságügyi közszolgálatban.	291
<i>mámai Kis István—Gröber Gyula</i> : A Csongrád-bokrosparti tanyai központ mintatanyakörzette fejlesztésének adottságai és útja.	157
<i>mámai Kiss István—Gröber Gyula</i> : Szombathely és Kaposvár.	7
<i>Koellreutter Ottó</i> : Japán államfejlődés és a keletázsiai nagyter.	235
<i>Magyary Zoltán</i> : Lassú lépések a személyzeti politika útján.	1
<i>Magyary Zoltán</i> : A vizsgáztatásról.	201
<i>Magyary Zoltán</i> : Reformtörvények a minősítés terén.	209
<i>Martonyi János</i> : A hivatási önkormányzatok jelentősége.	265
<i>Nagy Károly</i> : A német ipari gazdaság szervezetének egyszerűsítése és egységesítése.	165
<i>oitéz Roszlóczy Ernő</i> : A levante testi és lelki vizsgálatok rendszere.	219
<i>Schmidt Ádám</i> : Az egységes állami pótdó.	276
<i>Szendy Károly</i> : Újabb lépések a székesfővárosi közigazgatási alkalmazottak minősítésének korszerűsítése iránt.	210
<i>Szilágyi László</i> : Tervszerű munkaerőgazdálkodás a Német Birodalomban.	118
<i>Vecseklőy József</i> : Japán önkormányzati igazgatás.	14

KULFÖLDI JOGFEJLŐDÉS

<i>Magyary Zoltán</i> : Az állampolgárság szabályozása a Német Birodalomhoz csatolt nemzetiségi területeken.	140
A spanyol falanx mozgalomnak az 1937. április 19.-i rendeletbe foglalt kiáltványa.	191
A spanyol szakszervezeti rendszerről szóló 1940. december 6.-i törvény. ...	193
A spanyol Kortezeről szóló 1942. június 17.-i törvény.	195
A francia ipari termelés ideiglenes szervezési bizottságairól szóló 1940. augusztus 16.-i törvény.	328
A francia mezőgazdaság korporatív szervezetéről szóló 1940. december 2.-i törvény.	329
A francia hivatásrendek szociális szervezetéről szóló 1941. október 4.-i törvény.	333
A francia kézművesség rendtartását tartalmazó 1943. aug. 24.-i törvény.	344

TUDOMÁNY ÉS ÉLET

A Komáromvármegyei Szövetkezeti Mintajárási Bizottság (-yz-).	45
Nagy-Budapest a megvalósulás útján — közellátási szempontból (Göbel József).	48

Az állam szerepe a tőke- és munkapiac irányításánál (Horváth Kálmán).	49
Portugália, a XX. századi állam (Karay Kálmán).	55
Üzemek használatbavétele a honvédelmi törvény alapján (Magyarosy Ferenc).	85
Taylor és Fayol.	142
Az előadói ívek racionalizálása. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa új előadói ívei (Veszprémy Loránd).	144
A német kormányzósági igazgatás lengyelországi szervezete és működése (Karay Kálmán).	153
A zárt települések meghatározása (Valentiny Károly).	198
A Beveridge-terv (Magyary Zoltán).	247
Két magyar milliárdos terv (Magyary Zoltán).	251
Az agyag (vályog) mint építőanyag (Lovász János és Hunyadi László).	254
A Közigazgatástudomány kitüntetése a Szaksajtókiállítás alkalmából.	264
A miniszterelnök hatáskörének bővítése (Magyary Zoltán).	354
Nagy-Budapest a megvalósulás útján — a rendőrség szempontjából (M. Z.)	355
A hadsereg agya (-yz-).	557
Luther Gulick (-yz-).	558

KÖNYVSZEMLE

Benárd Aurél és Karcsay Sándor: A német közszolgálati jog (Thoma Zsolt)	88
Vladár Gábor: Magyarország hatályos törvényei, kiegészítve a törvényeket módosító jogszabályokkal (V. J.)	360

ÉVFOLYAMUNK MUNKATÁRSAI:

Baranyai Kálmán, joghallgató,
Bartmann Miklós, ny. miniszter tanácsos,
Csiky János dr. agr., agrokémikus,
Gallyas István dr., postatitkár,
Göbel József dr., szföv. üzemi titkár,
Gröber Gyula, gazdasági szaktanár, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet munkatársa,
Halász László dr., tanügyi főtanácsos, gimn. igazgató,
Horváth Kálmán dr., közellátásügyi főfelügyelő, okl. gépészmérnök, hites könyvvizsgáló,
Hunyadi László, okl. építőmester, a földművelésügyi minisztérium szakelőadója,
Karay Kálmán dr., Vác megyei város polgármestere, a belügyminisztériumban működő Közigazgatás-racionalizálási Bizottság tagja,
Karcsay Sándor dr., az igazságügyminisztériumban rendelt kir. kincstári jogügyi titkár,
Mámai Kiss István dr., tanügyi titkár, a M. K. I. tanársegéde,
Koellreutter Ottó dr., egyetemi tanár (München),
Lovász János dr., a M. K. I. tanársegéde,
Magyary Ferenc dr., kir. kincstári főügyészi helyettes,
Magyary Zoltán dr., egyetemi tanár, a M. K. I. igazgatója,
Martonyi János dr., egyetemi ny. rk. tanár (Kolozsvár),
Nagy Károly dr., miniszteri s. titkár,
Pitéz Rosztóczy Ernő dr., egyetemi magántanár, orvos-alezredes,
Schmidt Adám dr., miniszteri titkár,
Szendy Károly dr., Budapest székesfőváros polgármestere,
Szilágyi László dr., a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara előadója,
Thoma Zsolt dr., egyetemi fogalmazó,
Valentiny Károly, szigorló építészmérnök, a M. K. I. munkatársa,
Valló József dr., egyetemi magántanár, miniszteri titkár,
Vecsekly József dr., a belügyminisztériumba rendelt szföv. tanácsjegyző,
Veszprémy Loránd dr., miniszteri segédtitkár (Fővárosi Közmunkák Tanácsa).

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A hivatási önkormányzatok jelen-társasága
MARTONYI JÁNOS

Az egységes állami pótdó
SCHMIDT ÁDÁM

Minősítés az igazságügyi közszol-
gálatban
KARCSAY SÁNDOR

Az állami tanárok és tanítók minő-
sítése
HALÁSZ LÁSZLÓ

Testületi rendszer Franciaország-
ban
KARAY KÁLMÁN

Külföldi jogfejlődés

A francia ipari termelés ideiglenes szervezési bizottságai. — A francia mezőgazdaság korporatív szervezete. — A francia hivatásrendek szociális szervezete. — A francia kézművesség rendtartása.

Tudomány és élet

A miniszterelnök hatáskörének bővítése (Magyary Zoltán) — Nagy-Budapest a megvalósulás útján — a rendőrség szempontjából (M. Z.) — A hadsereg agya (-yz-) — Luther Gulick (-yz-).

Könyvszemle

Vladár Gábor: Magyarország hatályos törvényei (V. J.)

KIADJA A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

BUDAPEST

1943

Kettős szám, ára 3.— P.

A MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET KIADVÁNYAI:

	Ára:
1. Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás racionalizálása. 1950.	—
2. Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás gazdaságosságának és eredményességének biztosítása. 1951.	—
3a. Hantos Gyula: A magyar közigazgatás területi alapjai. 1951.	—
3b. Hantos Gyula: Administrative boundaries and the rationalisation of the public administration. 1952.	10 P
4. Magyary Zoltán: A magyar közig. rac. programja. 1952.	1 „
5. Mártonffy Károly: A szabatos törvény. 1952.	4 „
6. Fluck András: A budapesti közhivatali kézbesítő szolgálat. 1952.	2 „
7. Kiss István: A magyar tanyai közigazgatás. 1952.	—
8. Martonyi János: A közigazgatási bíraskodás. 1952.	—
9. Juller Ferenc: A vezérkarok szervezete és működése. 1952.	1 „
10. v. Guothfalvy-Dorner Zoltán: A nemzeti gazdasági tanácsok. 1952.	1 „
11. Magyary Zoltán: The rationalisation of the Hungarian public administration. 1952.	1 „
12. Magyary Z. Scientific management in public administration. 1953.	3 „
13. Kodifikációs törekvések. Vladár Gábor, Magyary Zoltán, Mártonffy Károly és Oszwald István tanulmányai. 1953.	2 „
14. Göbel József: Anyagbeszerzés. 1953.	2 „
15. Magyary Zoltán: A Magyar Közigazgatástudományi Intézet. 1954.	4 „
15a. Magyary Zoltán: The Hungarian Institute of Public Administration. 1954.	1 „
15b. Magyary Zoltán: L'Institut Hongrois des Sciences Administratives. 1954.	1 „
16. Szöllösy Zoltán: A közegészségügyi törvények egységes szerkezete. 1955.	4 „
17. Ratkovszky Károly: Tanulmányok a nyugdíjkérdéshez. 1955.	4 „
18. Kiss István: Csongrád megyei város közigazgatása. 1955.	—
19. Alsó László: A közszervezés alapelvei. 1955.	6 „
20. Mártonffy Károly: A közszolgálat utánpótlása. 2. kiad. 1957.	9 „
21. Meznerics Iván—Torday Lajos: A magyar közigazgatás szervei 1867—1957. 1957.	8 „
22. Valló József: Közigazgatási eljárás. 1937.	4 „
23. Menezer Károly: A francia és az olasz államtanács szervezete és működése. 1937.	5 „
24. Drágffy Miklós: Az önkormányzat múltja és jelene Franciaországban. 1937.	5 „
25. Magyary Zoltán: Közigazgatási vezérkar. 1938.	1 „
26. Vecseklőy József—Horváth Kálmán—Menezer Károly: Világvárosok közigazgatása. 1938.	—
27. Magyary Zoltán: Bulletin No 1. of the Hungarian Institute of Public Administration, 1954—1958. 1959.	1 „
28. Drágffy Miklós: A testületi önkormányzat Franciaországban. 1959.	3 „
29. Martonyi János: A közigazgatás jogszerűsége a mai államban. 1959.	4 „
30. Magyary Zoltán—Kiss István: A közigazgatás és az emberek. 1959.	20 „
31. Ratkovszky Károly: Tanulmányok a nyugdíjkérdéshez. II. 1940.	4 „
32. Valló József: A service public eszméje a mai francia közigazgatási jogban. 1940.	5 „
33. A szociális vármegye. 1941.	10 „
34. Valló József: A hatályos jogszabályok összegyűjtése. 1941.	6 „
35. Nagy Károly: Gazdasági közigazgatás a német nemzeti szocializmus rendszerében. 1941.	7 „
36. Benárd Aurél — Keresay Sándor: A német közszolgálati jog. 1942.	6 „
37. Karay Kálmán: Olasz testületi önkormányzati jog.	12 „
38. Valló József: Törvénytervezet az általános közigazgatási rendtartásról, indokolással. 1942.	6 „
39. Vecseklőy József: Elnökválasztás Amerikában. 1942.	2 „
40. Bereznai Aurél: Munkaerőgazdálkodás a mezőgazdaságban. 1943.	10 „
Magyary Zoltán: Magyar közigazgatás. 1942.	50 „
— A magyar közigazgatás tükre. 1952.	24 „
— Közigazgatástudomány. Folyóirat. 1958—	10 „

Korrektúra!

A kézirattól eltérő javításokat, átszedéseket, áttördeléseket külön felszámítjuk.

Amennyiben újabb korrektúrát nem óhajt, kérjük „Nyomható” jelzéssel ellátni és egy példányban visszaküldeni.

Kérjük a végleges példányszámot megadni.

Küldve: *II. II.*

Visszaérkezett:

A mai közigazgatás lényege és feladatköre

MAGYARY ZOLTÁN

Tudomány és élet

A nagyter közizgazgatása (Magyary Zoltán) — A Nemzetközi Állam- és Közigazgatástudományi Akadémia alapítása — A Nemzetközi Állam- és Közigazgatástudományi Akadémia alapszabályai.

Könyvszemle

Karay Kálmán: Olasz testületi önkormányzati jog (Valló József).

K I A D J A Á

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 2

Egyes szám, ára 1.— P

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

MEGJELENIK ÉVENKÉNT TIZSZER.
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS-
TUDOMÁNYI INTÉZET, BUDAPEST, IV., PÁZMÁNY PÉTER-TÉR 1.
I. EMELET, 116. SZ. — TELEFON: 184—623.

TARTALOM

Az új közigazgatástudomány fel- építése és célkitűzése	STUCKART VILMOS	275
A mai közigazgatás lényege és feladatköre	MAGYARY ZOLTÁN	289
Tudomány és élet		302
A nagytér közigazgatása (<i>Magyary Zoltán</i>) — A Nemzetközi Állam- és Közigazgatástudományi Akadémia alapítása — A Nemzetközi Állam- és Közigazgatástudományi Akadémia alapszabályai.		
Könyvszemle		309
<i>Karay Kálmán</i> : Olasz testületi önkormányzati jog (<i>Valló József</i>).		

E szám munkatársai:

Stuckart Vilmos dr. a német birodalmi belügyminisztérium államtitkára —
Magyary Zoltán dr. egyetemi tanár, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet
igazgatója — *Valló József dr.* pénzügyi titkár.

A Közigazgatástudomány évi előfizetési ára 10 pengő. Jogi személyek, könyv-
tárok, intézetek részére évi 24 pengő. Az előfizetési ár félévi részletekben is
fizethető. Póstatakarékpénztári csekkszámja száma: 36.111.

FELELŐS KIADÓ: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R. T. PÉCSETT.

A nyomdáért felelős: Mészáros József igazgató.

A MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET KIADVÁNYAI:

	Ára:
1. Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás racionalizálása. 1930.	—
2. Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás gazdaságosságának és eredményességének biztosítása. 1931.	—
3a. Hantos Gyula: A magyar közigazgatás területi alapjai. 1931.	—
3b. Hantos Gyula: Administrative boundaries and the rationalisation of the public administration. 1932.	10 P
4. Magyary Zoltán: A magyar közig. rac. programja. 1932.	1 ..
5. Mártonffy Károly: A szabatos törvény. 1932.	4 ..
6. Fluck András: A budapesti közhivatali kézbesítő szolgálat. 1932.	2 ..
7. Kiss István: A magyar tanyai közigazgatás. 1932.	—
8. Martonyi János: A közigazgatási bírászkodás. 1932.	—
9. Juller Ferenc: A vezérkarok szervezete és működése. 1932.	1 ..
10. Vitéz Guothfalvy-Dorner Zoltán: A nemzeti gazdasági tanácsok. 1932.	1 ..
11. Magyary Zoltán: The rationalisation of the Hungarian public administration. 1932.	1 ..
12. Magyary Z. Scientific management in public administration. 1933.	2 ..
13. Kodifikációs törekvések. Vladár Gábor, Magyary Zoltán, Mártonffy Károly és Oswald István tanulmányai. 1933.	2 ..
14. Göbel József: Anyagbeszerzés. 1933.	2 ..
15. Magyary Zoltán: A Magyar Közigazgatástudományi Intézet. 1934.	4 ..
15a. Magyary Zoltán: The Hungarian Institute of Public Administration. 1934.	1 ..
15b. Magyary Zoltán: L'Institut Hongrois des Sciences Administratives. 1934.	1 ..
16. Szöllösy Zoltán: A közegészségügyi törvények egységes szerkezete. 1935.	4 ..
17. Ratkovszky Károly: Tanulmányok a nyugdíjkérdéshez. 1935.	4 ..
18. Kiss István: Csongrád megyei város közigazgatása. 1935.	—
19. Alsó László: A község-szervezés alapelvei. 1935.	6 ..
20. Mártonffy Károly: A közszolgálat utánpótlása. 2. kiad. 1937.	8 ..
21. Meznerics Iván—Torday Lajos: A magyar közigazgatás szervei 1867—1937. 1937.	8 ..
22. Valló József: Közigazgatási eljárás. 1937.	4 ..
23. Menczer Károly: A francia és az olasz államtanács szervezete és működése. 1937.	3 ..
24. Drágffy Miklós: Az önkormányzat multja és jelene Franciaországban. 1937.	3 ..
25. Magyary Zoltán: Közigazgatási vezérkar. 1938.	1 ..
26. Vecseklőy József—Horváth Kálmán—Menczer Károly: Világvárosok közigazgatása. 1938.	—
27. Magyary Zoltán: Bulletin No 1. of the Hungarian Institute of Public Administration, 1934—1938. 1939.	1 ..
28. Drágffy Miklós: A testületi önkormányzat Franciaországban. 1939.	5 ..
29. Martonyi János: A közigazgatás jogszerűsége a mai államban. 1939.	4 ..
30. Magyary Zoltán—Kiss István: A közigazgatás és az emberek. 1939.	20 ..
31. Ratkovszky Károly: Tanulmányok a nyugdíjkérdéshez. II. 1940.	4 ..
32. Valló József: A service public eszméje a mai francia közigazgatási jogban. 1940.	5 ..
33. A szociális vármegye. 1941.	10 ..
34. Valló József: A hatályos jogszabályok összegyűjtése. 1941.	6 ..
35. Nagy Károly: Gazdasági közigazgatás a német nemzeti szocializmus rendszerében. 1941.	6 ..
36. Benárd Aurél — Keresay Sándor: A német közszolgálati jog. 1942.	6 ..
37. Karay Kálmán: Olasz testületi önkormányzati jog.	12 ..
38. Valló József: Törvénytervezet az általános közigazgatási rendtartásról, indokolással. 1942.	5 ..
39. Vecseklőy József: Elnökválasztás Amerikában. 1942.	2 ..
— Magyary Zoltán: Magyar közigazgatás. 1942.	30 ..
— A magyar közigazgatás tükre. 1932.	24 ..
— Közigazgatástudomány. Folyóirat. 1938—.	Évfolyamonként 10 ..

MAGYARY ZOLTÁN

MAGYAR

KÖZIGAZGATÁS

című, nagy érdeklődéssel várt munkája október hó végén jelenik meg.

A mai közigazgatás óriási méretei mindenütt az utolsó évtizedekben fejlődtek ki. A közigazgatás az állam legfontosabb működése s annak tökéletes vagy tökéletlen volta mindenki boldogulását érinti. Még nincs könyv sem a magyar, sem a külföldi irodalomban, amely ezt a XX. század minden államában jelentkező ellenállhatatlan fejlődést és annak mozgató erőit, valamint a magyar állam párhuzamos fejlődését feltárta volna.

A *Kir. Magyar Egyetemi Nyomda* kiadásában 1942. év október hó végén fog megjelenni ez a mű, amely ezekre a mindenkit érdeklő kérdésekre választ ad. Szerzője: *Magyary Zoltán*, folyóiratunk szerkesztője, a Pázmány Péter Tudományegyetem ny. r. tanára, akinek a közigazgatástudomány élén álló munkásságát a külföldi szakkörök Európában és a tengeren túl is elismerték.

MAGYAR KÖZIGAZGATÁS

című munkájában 40 íven, számos térképpel és szervezési ábrával mutatja be a közigazgatás szerepét a XX. század államában, továbbá a magyar közigazgatás szervezetét és eredményes működése feltételeit és a magyar közigazgatás jogi rendjét.

Ez a hézagpótló munka mindenkit érdekel: politikusokat és államférfiakat, közigazgatási tisztviselőket és egyetemi hallgatókat, továbbá a gyakorlati szakvizsga jelöltjeit és az államélet belső ritmusára kíváncsi közönséget.

A mű ára 30.— pengő.

V. évfolyam.

8. szám.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A földtulajdon problémái a korszerű
földbirtokpolitikában LOVÁSZ JÁNOS

A mezőgazdasági közigazgatás területi
beosztásának reformja ELEK PÉTER

Könyvszemle

Szendy Károly: Tanulmány Nagy-Budapestről (Göbel József).

Tudomány és élet

Javaslat a hatósági ügyvitel gyorsabbá tételére (Küry Béla). — A török munkaalkotmány (Karay Kálmán).

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 2

Egyes szám, ára 1. — P

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

MEGJELENIK ÉVENKÉNT TIZSZER.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS-
TUDOMÁNYI INTÉZET, BUDAPEST, IV., PÁZMÁNY PÉTER-TÉR 1.
I. EMELET, 116. SZ. — TELEFON: 184—633.

TARTALOM

A földtulajdon problémái a kor- szerű földbirtokpolitikában	LOVÁSZ JÁNOS	229
A mezőgazdasági közigazgatás te- rületi beosztásának reformja	ELEK PÉTER	241
Könyvszemle		
<i>Szendy Károly</i> : Tanulmány Nagy-Budapestről, megalkotásának előfel- tételéről és lehetőségeiről (<i>Göbel József</i>).		
Tudomány és élet		
Javaslat a hatósági ügyvitel gyorsabbá tételére (<i>Küry Béla</i>). — A török munkaalkotmány (<i>Karay Kálmán</i>).		

E szám munkatársai:

Lovász János dr. a Magyar Közigazgatástudományi Intézetbe beosztott egye-
temi fogalmazógyakornok — *Elek Péter dr.* gazdasági tanár, a Magyar Köz-
igazgatástudományi Intézet tanársegéde — *Göbel József dr.* szfv. üzemi tit-
kár — *Küry Béla dr.* Jász-Nagykun-Szolnok vm. szolgabírája — *Karay Kál-
mán dr.* Vác polgármester-helyettes főjegyzője.

A Közigazgatástudomány évi előfizetési ára 10 pengő. Jogi személyek, könyv-
tárak, intézetek részére évi 24 pengő. Az előfizetési ár félévi részletekben is
fizethető. Póstatakarékpénztári csekk számla száma: 36.111.

FELELŐS KIADÓ: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R. T. PÉCSÉT.

A nyomdaiért felelős: Mészáros József igazgató.

A MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET KIADVÁNYAI:

	Ára:
1. Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás racionalizálása. 1930.	—
2. Magyary Zoltán: A magyar közigazgatás gazdaságosságának és eredményességének biztosítása. 1931.	—
3a. Hantos Gyula: A magyar közigazgatás területi alapjai. 1931.	—
3b. Hantos Gyula: Administrative boundaries and the rationalisation of the public administration. 1932.	10 P
4. Magyary Zoltán: A magyar közig. rac. programja. 1932.	1 „
5. Mártonffy Károly: A szabatos törvény. 1932.	4 „
6. Fluck András: A budapesti közhivatali kézbesítő szolgálat. 1932.	2 „
7. Kiss István: A magyar tanyai közigazgatás. 1932.	—
8. Martonyi János: A közigazgatási bíraskodás. 1932.	—
9. Julier Ferenc: A vezérkarok szervezete és működése. 1932.	1 „
10. Vitéz Guothfalvy-Dorner Zoltán: A nemzeti gazdasági tanácsok. 1932.	1 „
11. Magyary Zoltán: The rationalisation of the Hungarian public administration. 1932.	1 „
12. Magyary Z. Scientific management in public administration. 1933.	2 „
13. Kodifikációs törekvések. Vladár Gábor, Magyary Zoltán, Mártonffy Károly és Oszwald István tanulmányai. 1933.	2 „
14. Göbel József: Anyagbeszerzés. 1933.	2 „
15. Magyary Zoltán: A Magyar Közigazgatástudományi Intézet. 1934.	4 „
15a. Magyary Zoltán: The Hungarian Institute of Public Administration. 1934.	1 „
15b. Magyary Zoltán: L'Institut Hongrois des Sciences Administratives. 1934.	1 „
16. Szöllösy Zoltán: A közegészségügyi törvények egységes szerkeze. 1935.	4 „
17. Ratkovszky Károly: Tanulmányok a nyugdíjkérdéshez. 1935.	4 „
18. Kiss István: Csongrád megyei város közigazgatása. 1935.	6 „
19. Alsó László: A község-szervezés alapelvei. 1935.	8 „
20. Mártonffy Károly: A közszolgálat utánpótlása. 2. kiad. 1937.	8 „
21. Meznerics Iván—Torday Lajos: A magyar közigazgatás szervei 1867—1937. 1937.	8 „
22. Valló József: Közigazgatási eljárás. 1937.	4 „
23. Menczer Károly: A francia és az olasz államtanács szervezete és működése. 1937.	5 „
24. Drágffy Miklós: Az önkormányzat múltja és jelene Franciaországban. 1937.	3 „
25. Magyary Zoltán: Közigazgatási vezérkar. 1938.	1 „
26. Vecseklőy József—Horváth Kálmán—Menczer Károly: Világvárosok közigazgatása. 1938.	—
27. Magyary Zoltán: Bulletin No 1. of the Hungarian Institute of Public Administration, 1934—1938. 1939.	1 „
28. Drágffy Miklós: A testületi önkormányzat Franciaországban. 1939.	5 „
29. Martonyi János: A közigazgatás jogszerűsége a mai államban. 1939.	4 „
30. Magyary Zoltán—Kiss István: A közigazgatás és az emberek. 1939.	20 „
31. Ratkovszky Károly: Tanulmányok a nyugdíjkérdéshez. II. 1940.	4 „
32. Valló József: A service public eszméje a mai francia közigazgatási jogban. 1940.	5 „
33. A szociális vármegye. 1941.	10 „
34. Valló József: A hatályos jogszabályok összegyűjtése. 1941.	6 „
35. Nagy Károly: Gazdasági közigazgatás a német nemzeti szocializmus rendszerében. 1941.	6 „
36. Benárd Aurél — Karcsay Sándor: A német közszolgálati jog. 1942.	6 „
37. Karay Kálmán: Olasz testületi önkormányzati jog.	12 „
— A magyar közigazgatás tükré. 1932.	24 „
— Közigazgatástudomány. Folyóirat. 1938—	Évfolyamonként 10 „

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

- Magyarország talajerő mérlege CSIKY JÁNOS
- A belvízkérdés az orosházi járás-
ban BARANYAI KÁLMÁN
- Vízjogi törvényjavaslat a német-
birodalmi egységes jogalkotás-
ban HARTMANN MIKLÓS
- Tudomány és élet
- Üzemek használatbavétele a honvédelmi törvény alapján
 (Magyarosy Ferenc).
- Könyvszemle
- Benárd Aurél és Karcsay Sándor: A német közszolgálati jog
 (Thoma Zsolt).

K I A D J A A

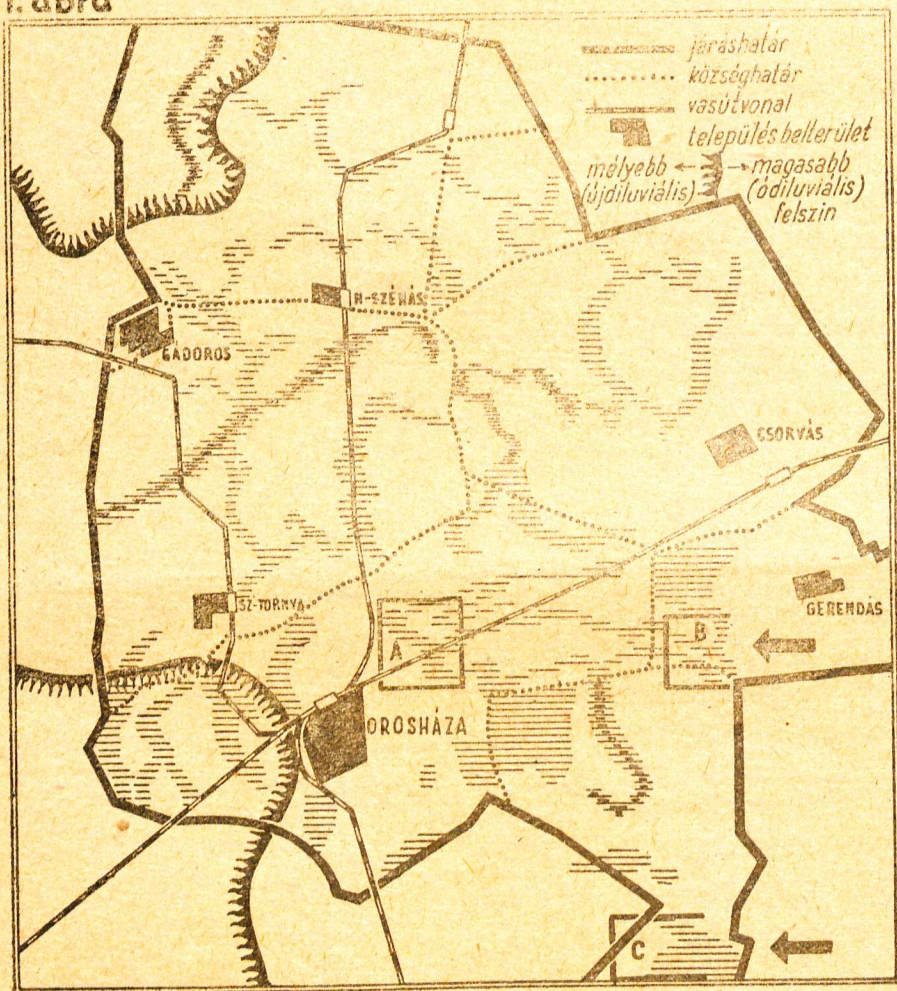
MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

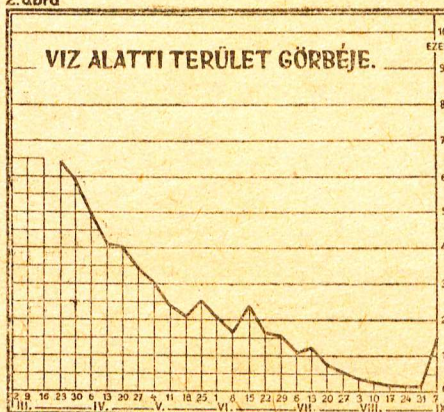
1 9 4 3

Kettősszám, ára 3.— P

1. ábra

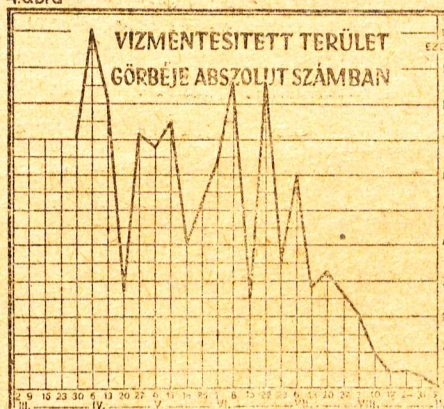
2. ábra

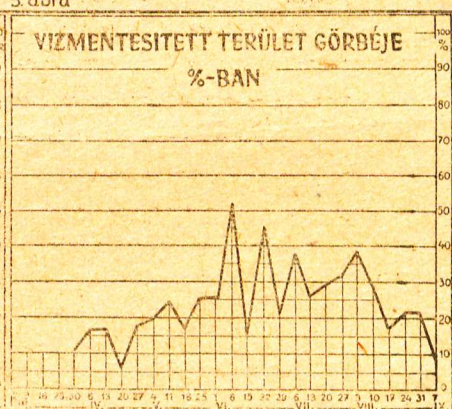
3. ábra

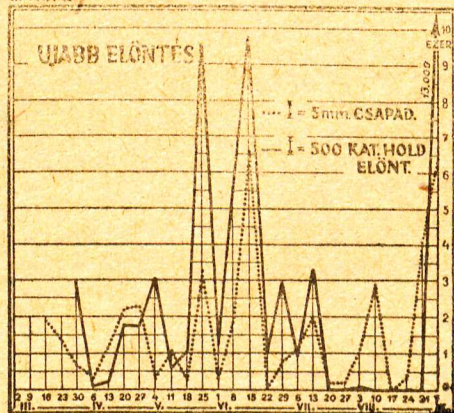
4. ábra

5. ábra

6. ábra

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A jövő közigazgatás fejlődési
iránya

MAGYARY ZOLTÁN

A visszafoglalt délvidéki terület
közigazgatási beosztása

BENISCH ARTUR

A m. kir. posta működési köre és
szervezete

LÁSZLÓ SÁNDOR

322

Tudomány és élet

Könyvszemle

*Vecseklőy József tanulmánya az amerikai elnökválasztásról
(Göbel József).*

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 2

Egyes szám, ára 1.— P

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER.
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS-
TUDOMÁNYI INTÉZET, BUDAPEST, IV., PÁZMÁNY PÉTER-TÉR 1.
I. EMELET, 116. SZ. — TELEFON: 184—623.

TARTALOM

A jövő közigazgatás fejlődési iránya	MAGYARY ZOLTÁN	315
A visszafoglalt délvidéki terület közigazgatási beosztása	BENISCH ARTUR	318
A m. kir. posta működési köre és szervezete	LÁSZLÓ SÁNDOR	322

Tudomány és élet

Könyvszemle

Vecseklőy József tanulmánya az amerikai elnökválasztásról (*Göbel József*).

E szám munkatársai:

Magyary Zoltán dr. egyetemi tanár, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet igazgatója — *Benisch Artur dr.* ny. tanügyi főtanácsos, a Közigazgatás-racionalizálási bizottság tagja — *László Sándor dr.* m. kir. postatiszt — *Karay Kálmán dr.* polgármesterhelyettes-főjegyző (Vác), a Közigazgatás-racionalizálási bizottság tagja — *Göbel József dr.* szfőv. üzemi titkár.

A Közigazgatástudomány évi előfizetési ára 10 pengő. Jogi személyek, könyvtárak, intézetek részére évi 24 pengő. Az előfizetési ár félévi részletekben is fizethető. Póstatakarékpénztári csekkszámja száma: 36.111.

FELELŐS KIADÓ: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSÉT.

A nyomdáért felelős: Mészáros József igazgató.

KÖNYVSZEMLE.

J. Weidemann: Führertum in der Verwaltung. (Benárd Aurél).	26
Közélelmezési rendeletek. (K. I.).	159
Tejgazdasági jogszabályok.	160
Csizmadia Andor: A magyar városi jog. (Bónis György).	189
Szendy Károly: Tanulmány Nagy-Budapestről. (Göbel József).	261
Karay Kálmán: Olasz testületi önkormányzati jog. (Valló József).	309
A Magyar Közigazgatástudományi Intézet legújabb kiadványai.	314
Vecseklőy József tanulmánya az amerikai elnökválasztásról. (Göbel József).	345

MELLÉKLET.

A külföldi jogfejlődés forrásanyaga: Törvényrendeletek az új horvát állam szervezéséről.

MUNKATÁRSAINK:

- Benárd Aurél dr.* kincstári jogügyi igazgatósági s. fogalmazó.
Benisch Artur dr. ny. tanügyi főtan., a Közigazgatás-racionálizációs Biz. tagja.
Bónis György dr. egyetemi ny. rk. tanár (Kolozsvár).
Cottely István dr. ügyvéd, a Magyar Nemzeti Bank főellenőre.
Elek Péter dr. gazdasági tanár, A Magyar Közig.-tud. Intézet tanársegéde.
Iovag Fehrentheil-Gruppenberg László dr.
Gallyas István dr. postatitkár.
Göbel József dr. szfőv. üzemi titkár.
Gröber Gyula gazdasági szaktanár, a M. Közig.-tud. Intézet munkatársa.
Heller András dr. kertészeti akadémiai rk. tanár.
Karay Kálmán dr. polgármesterhelyettes-főjegyző (Vác), a Közig.-rac. Biz. tagja.
Kiss István dr. tanügyi s. titkár, a Magyar Közig.-tud. Intézet tanársegéde.
Küry Béla dr. szolgabíró (Jász-Nagykun-Szolnok vm.).
László Sándor dr. postatiszt.
Lovász János dr. egyetemi fogalmazógyak., a M. Közig.-tud. Int. tanársegéde.
Magyary Zoltán dr. egyetemi ny. r. tanár, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet igazgatója.
Martonyi János dr. egyetemi ny. rk. tanár. (Kolozsvár).
Schmidt Ádám dr. min. titkár, (Pénzügyminisztérium).
Stuckart Vilmos dr. a németbirodalmi belügyminisztérium államtitkára.
Szaniszló József dr.
Thoma Zsolt dr. fogalmazógyak. (Vallás- és közokt. min.).
Valló József dr. pénzügyi titkár.
Vecseklőy József dr. szfőv. tanácsjegyző (belügyminisztérium).

II. Szülés esetén: 1. a szükséges szülészeti gyógykezelés, 2. anyasági segély, a segélyezés szempontjából számításba veendő havi illetmény összegének 70 %-ában. A tag családi pótlékot élvező felesége ugyanezekre jogosult.

III. Halálozás esetén temetési segély.

A postás nyugdíjjárulék alap.

Az 1912: LXV. t.-c. 30. §-a értelmében a tényleges szolgálatban álló állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak a tényleges szolgálatuk tartama alatt nyugdíjjárulékot kötelesek fizetni. A nyugdíjjárulék címén befolyó összeget a m. kir. pénzügyminiszter alapszerűleg kezeli, de a minisztertanács 1929. évi október 25-én kelt hozzájárulása alapján a postaalkalmazottak illetményeiből levont nyugdíjjárulékot a m. kir. posta nem szolgáltatja be, hanem azt az akkor felállított külön „Postás nyugdíjjárulék alap” kapja meg. A nyugdíjjárulék alap célja az alkalmazottak megélhetését könnyítő, valamint gyermekeik nevelését előmozdító intézmények létesítése és fenntartása.

Az alap vagyónát a m. kir. posta vezérigazgatójának elnökllete alatt egy 13 tagból álló intéző bizottság kezeli. A bizottság tagjait három évenként a posta egyesületek delegált tagjai választják.

A m. kir. posta személyzetének jóléti alapítványa.

A m. kir. kincstártól teljesen független önálló szervezet. Az alapítvány vagyona ingatlanokból és készpénzből áll. Jövedelmi forrásai: állami támogatás, a vagyon jövedelmei és kamatai és a személyzet megajánlásai, illetőleg adományai. Az alapítvány célja a m. kir. posta személyzetének arra rászorult tagjait pénzübeli segéllyel vagy más módon támogatni, a munkaképesség megóvása és fokozása céljából üdülőtelepeket létesíteni és általában minden olyan tevékenység, amely a személyzet jólétének előmozdítására irányul.

LÁSZLÓ SÁNDOR

Vecseklőy József tanulmánya az amerikai elnökválasztásról.¹

Szemünk előtt lefolyó események tárgyilagos és teljes leírása igen nehéz. Ha mégis sikerül, további külön nehézség az ellenkező végtet: a kimért, száraz, élet nélküli tárgyalási mód elkerülése. Vecseklőy Józsefnek sikerült a nehéz középút megtalálása, az hogy a szemtanú átélésének mindenkor érzékeltetésével, de egyúttal a teljes történeti, társadalmi és politikai háttér belevonásával, nyújtson összefoglaló tanulmányt Roosevelttel 1940. évi harmadszori megválasztása kapcsán az Amerikai Egyesült Államok elnökválasztásának alkotmányjogi szabályozásáról, a választás lefolyásáról, valamint a felmerült korszerű kérdésekről. A mű becses forrástanulmány jellegére *Magyary Zoltán* előszava is rámutat.

A tanulmány első fejezetei, az elnökválasztási rendszer és a választások történetének ismertetései, *Magyary Zoltán* Amerikai államélet c. munkája után is új szempontokat hoznak, találó pél-

dákon mutatva a többség-kisebbség alakulásának eseteit. A tanulmány gerincét a két ellenfél, Roosevelt és Willkie — illetve inkább a demokrata és republikánus párt — *választási programjainak* bemutatása adja. Kiemeli Roosevelt és a demokrata párt programjának lényegét: az 1933. évben kezdett gazdasági forradalom (a New Deal) intézkedéseinek fenntartása, a szociális védelem és a szociális intézmények továbbfejlesztése, valamint a nagytőke ellenőrzése. Rámutat ezzel szemben a másik jelölt, ill. a republikánusok egyszerűen az anti-New Deal-ben kimerülő, vérszegény és negatív programjára, amely csakhamar a Roosevelt harmadszori megválasztása elleni tiltakozásba merevedett. Ismerteti azt a halhatatlanul nagy, kiterjedt küzdelmet, amelyet a jelöltek a választás előtt vívtak: kitér külön a sajtó szerepére. Legjellegzetesebb az a fejezete, amely a *választási költségekről* számol be. Amerikában is tisztában vannak, hogy a választási küzdelmek pénzzel való támogatása nem fakad idealizmusból, mégis nyíltan tárgyalják és megírják, ki melyik pártkasszába mennyit adott, „nyilván abból a szokatlan felfogásból kiindulva, hogy a korrupcióból nem lesz nem-korrupció csak azért, mert kevesen tudják!” Szintén jellegzetesség, hogy a heves választási küzdelem után maga a választás már meglepően szenvedélymentesen zajlott le — mint ismeretes Roosevelttel győzelmével.

A szerző egyik általánosítására kívánunk még kitérni. Szembeállítja egymással a XVIII. század végi két nagy államférfit, az arisztokratikus hajlamú *Hamilton*t és a nagytőke-ellenes, demokrata *Jefferson*t. A mindmáig fennálló republikánus-demokrata küzdelmet erre az alapra vezeti vissza, azzal az eredménnyel, hogy Roosevelttben is a „jeffersoni demokrácia” megtestesítőjét látja. Szeretnénk arra rámutatni, hogy Rooseveltt ugyan valóban a szociális, néphez közeli politika híve, *eszközeiben* azonban mégis a Hamilton által kívánt eszmékhez áll közelebb. A jeffersoni demokrácia egyik alaptétele a kormány be nem avatkozása az életviszonyokba, a teljes önkormányzat, továbbá az, hogy mindenki minden közhivatalnoki állást viselhessen, sőt az állásokat már úgy is kell megszabni, hogy mindenki képes lehessen azok betöltésére. Hamilton ezzel szemben az erős központi hatalom és a válogatott, szakképzett közhivatalnoki gárda híve volt. Roosevelt — éppen a közönség érdekében — inkább a hamiltoni igazgatási rendszer híve. Nem kétséges, hogy az Egyesült Államokhoz hasonló méretű szervezet erős központi vezetés nélkül egyszerűen tehetetlen lenne a XX. század viszonyai között.

GÖBEL JÓZSEF

Megjegyzések.

Lovász János: „A földtulajdon problémái a korszerű földbirtokpolitikában” cím alatt a *Közigazgatástudomány f. évi 8. számában* megjelent cikkéhez.

Lovász János tanulmányában a következőket állapítja meg: „A földbirtok elaprózódottsága tény. Káros tény, segíteni kell rajta.”

V. évfolyam.

6. szám.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

Élettér és nagytér

LOVÁSZ JÁNOS

A felszabadult területek postai- és távközlési szolgáltatásának megszervezése

GALLYAS ISTVÁN

Tudomány és élet

Beszámoló a kolozsvári közigazgatási jogi tanszéken végzett kétéves munkáról (*Martonyi János*). — A mai olasz szindikalizmus és korporativizmus (*Karay Kálmán*).

Könyvszemle

Csizmadia Andor: A magyar városi jog. Reformtörekvések a magyar városi közigazgatásban (*Bónis György*).

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 2

Külön szám, ára 5.— P

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

MEGJELENIK ÉVENKÉNT TIZSZER.
SAPORTELŐSÉG ÉS KIADÓNYTAL: MAGYAR KÖZIGAZGATÁSI
TUDOMÁNYI INTÉZET, BUDAPEST, IV. KÁZSÁNYI UTCA 11. SZ. 1.
TELÉFON: 12. 52. 53. TELEGRAMM: 181. 621.

TARTALOM

Élettér és nagytér	LOVÁSZ JÁNOS
A felszabadult területek postai- és távközlési szolgálatának megszerzése	GALLYAS ISTVÁN
Tudomány és élet	
Beszámoló a kolozsvári közigazgatási jogi tanszéken végzett kétéves munkáról (<i>Martonyi János</i>). — A mai olasz szindikalizmus és korporativizmus (<i>Karay Kálmán</i>).	
Könyvszemle	
Csizmadia Andor: A magyar városi jog. Reformtörekvések a magyar városi közigazgatásban (<i>Bónis György</i>).	

E szám munkatársai:

Lovász János dr. egyetemi fogalmazógyakornok, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet tanársegéde. — *Gallyas István dr.* postatitkár. — *Martonyi János dr.* egyetemi tanár (Kolozsvár). — *Karay Kálmán dr.* polgármesterhelyettes, főjegyző (Vác). — *Bónis György dr.* egyetemi tanár (Kolozsvár).

A Közigazgatástudomány évi előfizetési ára 10 pengő. Jogi személyek, könyvtárak, intézetek részére évi 24 pengő. Az előfizetési ár félévi részletekben is fizethető. Póstatakarékpénztári csekk száma: 56.111.

FELELŐS KIADÓ: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R. T. PÉCSETT.

A nyomdai felelős: Mészáros József igazgató.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

Az integráció

MAGYARY ZOLTÁN

A többoldalú kliringelszámolás

COTTELY ISTVÁN

Adóztatás az átlaghozadék
alapján

SCHMIDT ÁDÁM

Tudomány és élet

A „théorie de l'imprévision” a magyar közigazgatási jogban (Valló József). — A német mezőgazdasági munkások közterhe (Heller András).

KIADJA A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

BUDAPEST

1942

Egyes szám, ára 1.— P

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

MEGJELENIK ÉVENKÉNT TIZSZER.
SZERKESZTŐ-ÉGI ÉS KIADÓHIVATAL: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS
TUDOMÁNYI INTÉZET, BUDAPEST, IV. PÁZMÁNY PÉTER-TÉR 1.
I. EMELET, 14. SZ. — TELEFON: 184—623.

TARTALOM

		Oldal
Az integráció	MAGYARY ZOLTÁN	193
A többoldalú kliringelszámolás	COTTELY ISTVÁN	196
Adóztatások az átlaghozadék alapján	SCHMIDT ÁDÁM	205
Tudomány és élet		214
A „théorie de l'imprévision“ a magyar közigazgatási jogban (Valló József). — A német mezőgazdasági munkások közterhe (Heller András).		

E szám munkatársai:

Magyary Zoltán dr. egyetemi tanár, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet igazgatója. — *Cottely István dr.* ügyvéd, a Magyar Nemzeti Bank ellenőre. — *Schmidt Ádám dr.* pénzügyi titkár. — *Valló József dr.* pénzügyi titkár. — *Heller András dr.* kertészeti akadémiai rk.

A Közigazgatástudomány évi előfizetési ára 10 pengő. Jogi személyek, könyvtárak, intézetek részére évi 24 pengő. Az előfizetési ár félévi részletekben is fizethető. Póstatakarékpénztári csekk számla száma: 36.111.

FELELŐS KIADÓ: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R. T. PÉCSETT.

A nyomdaiért felelős: Mészáros József igazgató.

Nyonható.

1942. VI/4. 180

Martonczy

100 példány különlevegona-
tot kérek, sürgősen!

Jóhel

TUDOMÁNY ÉS ÉLET

Beszámoló a kolozsvári közigazgatási jogi tanszéken végzett kétéves munkáról.¹

— felkötés

¹ Ez a rövid összefoglalás eredetileg a szerző által a Magyar Közigazgatástudományi Intézetben „Az egyetem és a közigazgatás munkája Erdélyben” címmel, 1941. december 1-én tartott előadás egy részét alkotta; közzététele előtt természetesen kiegészült az azóta történt eseményekkel, illetve megállapított adatokkal is.

LD

I. Alulírott a m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem magyar közigazgatási és pénzügyi jogi tanszékére 1940. október 19-én, tehát akkor nyert kinevezést, amikor az egyetem a húszéves száműzetés után ismét ősi székhelyén, Kolozsváron kezdte meg működését. Szerző ebben az időpontban Szatmárnémetin tartózkodott, ahol a honvédség bevonulásától kezdve, mint a vármegyei katonai parancsnokság mellé, a vallás- és közoktatásügyi minisztériumból beosztott tanügyi előadó működött és ettől a munkától megválva foglalta el tanszékét. Első előadását az egyetem ünnepélyes megnyitása és a beiratkozások megtörténte után, 1940. november 18-án tartotta meg.

LD

A kolozsvári egyetemnek 1872-ben történt alapításakor külön közigazgatási tanszéket még nem szerveztek, hanem a magyar közjog mindenkori professzora látta el ennek a tárgynak az előadását is. Így sorban *Korbuly Imre* (1872—1876), *Torma Károly* (1877—1879), *Lindner Gusztáv* (1879—1901), majd *Nagy Ernő* (1902—1908). Ekkor, 1908-ban történt meg az új közigazgatási és pénzügyi jogi tanszék felállítása; ennek első betöltője *Boér Elek* (jelenleg közigazgatási bíróságunk tanácselnöke) lett, aki 1918/19-ben, a román megszállás miatti menekülést megelőző utolsó tanévben, dékánja volt a jog- és államtudományi karnak, azonban az egyetemet Szegedre már nem követte és 1922-ben nyugalomba vonult. A tanszéket — négy tanéven át helyettesként való működés után — 1925-ben *Erekly István* foglalta el, aki korábban (1914—1921) pozsonyi professzor volt, de már 1921-ben tagjává vált a Szegeden otthont talált Ferenc József-Tudományegyetem jogi karának, mint a magyar alkotmány- és jogtörténet tanára.² Erekly István 1940. október 19-ig fejtette ki nagyjelentőségű tudományos és tanító munkáját a Ferenc József-Tudományegyetem közigazgatási és pénzügyi jogi tanszékén; ekkor a pécsi Erzsébet-Tudományegyetem professzora lett. Boér Elek és Erekly István sokra kötelező örökébe lépett tehát e sorok írója.

LD

Az új professzor a kinevezése óta eltelt két tanév alatt a magyar közigazgatási jogot — a Ferenc József-Tudományegyetemen kialakult gyakorlatot követve — minden félévben heti 5 órán át, a pénzügyi jogot pedig — ugyancsak a gyakorlat szerint — csupán a tanévek első szemeszterében, heti 4 órá-

² L. ezeket az adatokat az Erdélyi Tudományos Intézet által kiadott „Erdély magyar egyeteme” című kötetben (1941) és a Ferenc József-Tudományegyetem 1947/48. évi Évkönyvében.

H 40/41.

TARTALOM.

Előszó. Magyary Zoltán.	
A német tisztviselőtörvény alapelvei. Karsay Sándor.	
A német tisztviselők kiválasztása. Karsay Sándor.	
A német tisztviselők fegyelmi joga. Benárd Aurél.	
A német hivatali vagyoni felelősség. Benárd Aurél.	
Szerződéses alkalmazottak a német közigazgatásban. Benárd Aurél. . .	
Jogforrások fordítása:	
A német tisztviselőtörvény.	
A birodalmi közszolgálati fegyelmi rendtartás. Fordították Karsay Sándor és Benárd Aurél.	

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET.
UNGARISCHES INSTITUT FÜR
VERWALTUNGSWISSENSCHAFT.

No. 36. szám.

DIRECTOR
PROF. MAGYARY ZOLTÁN
IGAZGATÓ.

A NÉMET KÖZSZOLGÁLATI JOG

IRTÁK

BENÁRD AURÉL ÉS KARCSAY SÁNDOR

BUDAPEST 1942.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

MEGJELENIK ÉVENKÉNT TIZSZER.
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: MAGYAR KÖZIGAZGATÁS-
TUDOMÁNYI INTÉZET, BUDAPEST, IV., PÁZMÁNY PÉTER-TÉR 1,
I. EMELET, 116. SZ. — TELEFON: 184—623.

TARTALOM

	Oldal
Földművelési politika	MAGYARY ZOLTÁN 65
Ténymegállapítás és tervezés a mezőgazda- ságban	ELEK PÉTER 74
A komárommegyei talajjavítási és növény- termesztési kísérlet	SZANISZLÓ JÓZSEF 90
A magyar mezőgazdaság felépítése 1935-ben	KISS ISTVÁN 97
Mezőgazdasági közigazgatásunk átszervezése	KISS ISTVÁN 119
Magyarország tagosítási szükséglete	LOVAG FEHRENTHEIL- GRUPPENBERG LÁSZLÓ 125
A Tatai Népfőiskola	SZANISZLÓ JÓZSEF 132
Magyar tanulságok a Rechnährstand statisztikai szolgáltatásról	KISS ISTVÁN 143
Tudomány és élet	150
<i>Gröbner Gyula:</i> Naszály község mezőgazdasági üzemeinek vizsgálata.	
<i>Lovász János:</i> Áralakulás Magyarországon.	
Könyvszemle	159
Közélelmészeti rendeletek. (K. I.) — Tejgazdasági jogszabályok. (K. I.)	

A földművelési politika és földművelési igazgatás tárgykörére vonatkozóan
a Közigazgatástudomány előbbi számaiban megjelentek:

II. évf. 1939. 401. old.: Az állam gazdasági vezérkara.	MAGYARY ZOLTÁN
IV. évf. 1941. 209. old.: A német országrendezés.	" "
II. évf. 1939. 120. old.: A földbirtokpolitikai javaslat lehetőségei és várható eredményei a tatai járásban.	KISS ISTVÁN
III. évf. 1940. 360. old.: A Komárom Vármegyei Köz- jóléti és Gazdasági Szövetkezet szervezési munká- latai.	" "
IV. évf. 1941. 114. old.: Sertésellátásunk válsága.	ELEK PÉTER
IV. évf. 1941. 230. old.: Eljárások a mezőgazdasági népesség egzisztenciális kategóriáinak becslésére.	" "
IV. évf. 1941. 234. old.: Földbirtokpolitikai kézirterkép	" "
IV. évf. 1941. 238. old.: A mezőgazdasági népesség egzisztenciális kategóriáinak hozzávetőleges becslése a trianoni országterületre.	" "
IV. évf. 1941. 215. old.: Milyen feladatok ról az 1940: IV. t. c. a földművelésügyi közigazgatásra?	SZANISZLÓ JÓZSEF
III. évf. 1940. 195. old.: Állami beavatkozás a hazai mezőgazdasági ipar életébe.	VITÉZ GUOTHFALVY DORNER ZOLTÁN
III. évf. 1940. 299. old.: Újabb mezőgazdasági szociál- politikánk.	PERNECZKY BÉLA
III. évf. 1940. 243. old.: Gazdavédelem Jászkiéséren.	KÜRY BÉLA
IV. évf. 1941. 277. old.: A paraszti örökbirtok-rend- szer Németországban.	RÁCZ ERNŐ
III. évf. 1940. 61. old.: Az első közigazgatási minta- járás.	
III. évf. 1940. 120. old.: A tatai népfőiskola	

A Közigazgatástudomány évi előfizetési ára 10 pengő. **Jogi személyek, könyvtárak, intézetek részére évi 24 pengő.** Az előfizetési ár félévi részletekben is fizethető. Póstatakarékpénztári csekk számla száma: 36.111.

FELELŐS KIADÓ: MAGYARY ZOLTÁN.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSÉT.

A nyomdáért felelős: Mészáros József.

hellyel. Feldatának kétfős jellegét mutatja a mellékelt ábrából is kitűnő az a szervezeti megoldás, hogy az alá rendelt katonai vezérkari szervek mellett szakemberekből összeállított külön *közigazgatási vezérkar* (Verwaltungsstab) is van szolgálatára rendelve.

Ez a közigazgatási vezérkar a közigazgatási és gazdasági ügyek csoportjaira oszlik.⁷ A közigazgatási szakcsoport 1941. közepén a következő ügykörökre tagozódott: Általános és belső igazgatás; rendészet; menekültek ügyei; visszavándorlók ügyei; iskola- és kultúrügy; pénzügy; egészségügy; állat-egészségügy; igazságszolgáltatás; propaganda; közlekedés; építésügy; posta; levéltárvédelem; művészeti és régészeti értékek védelme; német vagyonok ügyei. A gazdasági szakcsoport tagozódása: általános gazdasági kérdések szervezés; ipari gazdálkodás; nyersanyagtervezés; ellátás és mezőgazdaság; erdő- és fagazdálkodás; külföldi áru- és fizetési forgalom; gazdasági szállítási szükségletek; munkaerők beosztása és szociális kérdések; gazdasági szállítási hiélügyek; pénzügyi és vámpolitika; árszabályozás.

A közigazgatási vezérkarnak a felsorolt szakügyek tekintetében közvetlen felügyeleti joga van a francia közigazgatási szervek felett. Ezt a jogát részben a megszállott területen lévő legfőbb francia központi szervek irányában, részben pedig a francia kormány által a franciaországi német katonai parancsnok mellé kiküldött közvetítő szerv, a „Délégation générale du gouvernement Français dans les territoires occupés” útján érvényesíti.

A közigazgatási vezérkar belső ügyeinek ellátására a közvetlenül a vezérkar főnöke alatt álló központi ügyosztály szolgál.

Franciaország megszállott területe 4 katonai közigazgatási kerületre oszlik, élén egy-egy kerületi főnökkel (tábornoki rangban). A négy kerületi főnökön kívül áll Nagy-Páris parancsnoka, Páris városára és Seine megyére terjedő illetékességgel. Mind-egyikük feladata szintén kétfős: katonai és közigazgatási. Ennek megfelelően alárendelt szerveik is a tisztekből álló katonai vezérkari törzsre és a közigazgatási szakemberekből összeállított közigazgatási vezérkari törzsre tagozódnak, mindegyik élén egy-egy főnökkel. A közigazgatási vezérkar ismét közigazgatási és gazdasági osztályra oszlik.

A francia közigazgatás tagozódásában e kerületeknek megfelelő arányú szerv nincs, ezért a kerületek közigazgatási vezérkara a francia közigazgatási szervek működésére nem közvetlenül ügyel fel, hanem közvetve, a megyei katonai közigazgatási szerveken keresztül. A felügyeleten kívül különleges (leginkább gazdasági természetű) szakkérdések megoldásával foglalkozik.

Minden megszállott francia megyében⁸ egy-egy megyei páriumi és Északfranciaországi katonai parancsnok alá tartozik. A francia katonai parancsnok alatt áll ellenben a La Manche csatornában megszállt két angol sziget, Jersey és Guernsey is. (Ld. W. Best id. m. 61. old.)
rácnsnok működik. Az alája beosztott katonai és közigazgatási erők (ezekre már nem használják a közigazgatási vezérkar kifejezést) szolgáltatják a felsőbb hatóságok részére való jelentéseket, végzik a szorosan vett közigazgatási felügyeletet a megyék felett.

⁷ Werner Best: Die deutsche Militärverwaltung in Frankreich. Reich. Volksordnung, Lebensraum 1. évf. 1941. Darmstadt. 29—76. old.

⁸ 37 megyét teljesen, 12 megyét részben tartanak a németek megszállva. A részben megszálltak közül 8 megye székhelye is a prefektúrával a megszállt területre esik, a többi négy megye részben megszállt részén alprefektúra működik. A megszállt területen mintegy 25.000.000 lakos él, 20.967 községben.

landiai német birodalmi biztos alaptétele, hogy Hollandia általában maga igazgassa önmagát,⁵ ezért munkájában lehetőség szerint a meglévő holland intézményeket használja. Lényegében megelégedett azzal, hogy a hollandiai központi igazgatási szervekhez egy-egy vezetői csoportot osszon be, amely gondoskodik a megszálló hatalom érdekeinek a fennálló körülmények szerinti megóvásáról. Amennyire a megszállással összeegyeztethető, a holland jog is érvényben maradt.

A birodalmi biztos hivatalában négy főbiztos működik, akik az igazgatás- és igazságügyi, a biztonságügyi, a pénz- és gazdaságügyi, végül a különleges ügyek (pl. közvélemény-iránvítás, nem gazdasági egyesületek ügyei) szakcsoportjait intézik. Joguk van minden holland intézménytől való jelentés bekérésére és az azok részére szükséges utasítások kiadására.

A minisztériumok élén — mivel a miniszterek külföldre menekültek — a holland államtitkár áll, akiket, mint általában minden intézmény vezetőjét, a birodalmi biztos nevez ki és bocsát el. A többi tisztviselő és alkalmazott kinevezése, beosztása és elbocsátása az államtitkáron keresztül történik, bár a birodalmi biztos bármikor maga veheti át ezt a jogkört. A minisztériumot vezető államtitkárok hatáskörének a régi miniszterekkel összehasonlítható növekedése mutatja azt a nagy bizalmat, amelyet a birodalmi biztos tanúsít a holland közigazgatás irányában, mutatja ez továbbá a közigazgatás jogkörének bővülését is a törvényhozással és igazságszolgáltatással szemben.

A német birodalmi biztos működése egyébként is a kormányzat és közigazgatás hatáskörének átváltoztatását eredményezte. A liberális-parlamentáris intézmények, az ország és az egyes tartományok parlamentjei sokféle szervekkel együtt megszűntek. A pártokra tagozódó államtanács, korábban a királynő tanácsadó szerve, közigazgatási bíróság-féle intézménnyé változott, szakszempontok szerint összehívott tagokkal. A tartományok élén az addigi parlamenti gyűlés helyett egyetlen felelős vezető áll. A városok és községek vezetésében is a városi tanács jogkörét a polgármester vagy a kormánybiztos vette át. Így a hollandi közigazgatásban is megjelent az egységes és osztatlan államhatalom alaptétele.

Hollandia közgazdasága is hasonlóan alakult át. „Egy teljesen liberális veretű szabadkereskedelmi országból, tengerentúlra tekintő gazdasági térből, irányított gazdaságú ország lett, amelynek be kell tagozódnia a kontinens gazdaságába.”⁶

Hollandia népének tehát „a birodalmi biztos akarata szerint, amennyire lehetséges önmagának kell megtalálnia a nagygermán-középeurópai jövő felé vezető útját.”

III. Franciaország megszállt részének német katonai közigazgatása ismét más jellegű. Sajátsága két irányban mutatkozik: egyrészt Franciaország vezetőjével való megegyezésen (1940. június 22-i fegyverszünet) alapul, amely szerint a francia kormányzati és közigazgatási intézmények továbbra is működésben maradnak, bár a német katonai közigazgatás felügyelete alatt; másrészt pedig a franciaországi német közigazgatás katonai jellegű és így kettős feladatot végez: a német megszálló hadsereg vezetése mellett egyúttal a francia kormányzat és közigazgatás felügyeletét is.

A megszállás első hónapjaiban maga a német véderő főparancsnoka volt a franciaországi megszálló erők feje. 1940. október 25. óta a külön kinevezett franciaországi katonai parancsnok áll mind a megszálló hadsereg, mind a katonai közigazgatás élén, Páris székhelyűen.

⁵ Dr. Julius von Medeazza: Ein Jahr deutsches Reichskommissariat Niederlande. Deutsches Recht, 1941. 2419. old.

⁶ Medeazza id. m. 2421. old.

dulóján mondott beszédében nevezte először Lengyelországot (a Német Birodalom szempontjából) *mellékországnak* (Nebenland). „A főkormányzóság sajátossága, hogy — közvetlenül a Führer által odahelyezett főkormányzó vezetésével — német hatalom alatt áll, de nincs a Német Birodalomba beosztva.”² Külföld a Birodalom számára, de érdekerület, a nagynémet hatalmi kör része.

A fennállás második évfordulóján, 1941. okt. 26-án tartott ünnepi beszédében Frank főkormányzó még határozottabban jelölte meg a Német Birodalom céljait és szempontjait:³

A lengyel főkormányzóság *mellékországa* (Nebenland) a Német Birodalomnak, belferülete a keleti német érdekerületnek (Binnenraum des deutschen Ostinteressenbereiches). A főkormányzóság vezetésének célja, hogy az ottani szétszaggatott területekből, összetört idegen népekből a Német Birodalom hatásonként szolgáló tényezőt alakítson. „Azért jöttünk ebbe az országba, hogy kifejezésre juttassuk a német vezetést a vezetésben szűkölködők felett.” A vezetés főszempontját ezek határozzák meg. A birodalom érdeke minden esetben megelőzi a mellékország érdekét. A birodalmi cél elérésének eszköze az államvezetés és a közigazgatás teljes egyesítése.

A főkormányzóság működésének eredményei rendkívül nagyok. Az új szervezettek, a német és lengyel jog viszonyának megállapítása mellett⁴ rendezni kellett a kisebbségek (külön az ukránok) és a zsidók helyzetét. Gondoskodni kellett a hadikárok helyrehozásáról és a főkormányzóság közigazdaságának, ellátásának, mező- és erdőgazdálkodásának, iparának, pénzügyi- és vámpolitikájának újjárendezéséről.

A főkormányzóság kétéves működésének igazi eredményét azonban Frank dr. főkormányzó abban látja, hogy „híddá vált, *átalakító területté*, amelyben a nyugatias jellegű, a zárt területek és az idillikusság felé hajló német belső gondolkozásnak alkalmazkodnia kell a széles terekhez szabott keleti eszméhez. ... A Kelet a *nagy nevelőtér* a németiség kipróbálásához, amint a germánok előidejében is az volt. Felvesszük ezzel újból a küldetést. ... Ez a mi nemzedékünk elé állított feladat, amelynek lényege, hogy ne hagyjuk a távoli országokban az idegen népeket dolgozni azért, hogy otthon fáradtság nélkül költsük el a nyereséget, hanem hogy mint egy küldetés ősi kötelezettségei ott munkálkodjunk, ahol a német népnek a helyszínen jut vezetőnemzeti jellege. ... A főkormányzóság a *nagyteri eszméhez való nevelés* első nagy iskolája, az első színhely, ahol a vezetés egy új tartalommal megtöltött birodalmi gondolatot a valóságba ültetett át.”

II. 1940 május 29-én három héttel a német csapatok bevonulása után, a Führer dr. *Sejss-Inquart* birodalmi minisztert *Hollandia* birodalmi biztosává nevezte ki. Ővé minden jog, amely azelőtt a külföldre menekült holland királynőt és a kabinetet illette. Rendelete jogszabály.

A Hollandiában érvényesített elvek gyökeresen eltérnek a lengyel főkormányzóságban követettektől. A Hágában székelő hol-

² Dr. Albert Weh: Ein Jahr Generalgouvernement. Zeitschrift für osteuropäisches Recht. Neue Folge 7. évf. 1940. 108. old.

³ Dr. Hans Frank: Der deutsche Aufbau im Generalgouvernement. Deutsches Recht, 1941. 47. sz. 2417—18. old.

⁴ Általában a lengyel jog maradt érvényben; ha azonban német állampolgárról vagy a német néphez tartozóról van szó, akkor a német jogot kell alkalmazni.

V. évfolyam.

2. szám.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI
MAGYARY ZOLTÁN

A német köztisztviselők fegyelmi
joga

BENÁRD AURÉL

A megszállt területek német köz-
igazgatása

GÖBEL JÓZSEF

A német Reichsgau

KISS ISTVÁN

Tudomány és élet

A német Langemarck-Studium (*Thoma Zsolt*) — A hatósági árpolitika
szerepe Németországban (*Lovász János*)

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 2

Egyes szám ára •1.— P

A MEGSZÁLLT TERÜLETEK NÉMET KÖZIGAZGATÁSA.

Az előrenyomuló hadseregnek a meghódított területek köz-igazgatásáról is kell gondoskodnia, nem is annyira az ottani lakosság, mint inkább elsősorban a saját ellátása céljából, mert fontos érdeke a hadvonal mögötti részeken a rend és az utánpótlás biztosítása. Ez az úgynevezett *katonai közigazgatás* a szó régi értelmében vett igazgatás, amely a jogalkotást és bírászkodás is magában foglalja. A hadsereg számára természetesen csak mellékes tevékenység, amelyre teljes szakszerűséggel előre felkészülve önmaga nem lehet és amelyet éppen ezért csak átmeneti időre vállal. Hosszabb időtartamú megszállás esetén így szükséges, hogy a megszálló állam közigazgatása nyújtson szakszerű segítséget.

A német hadsereg által megszállt területek kiterjedésével együtt járt a német közigazgatás feladatainak roppant megnövekedése. Az anyaország háborús ellátásának biztosítása, a visszatért területek közigazgatásának megszervezése és a birodaloméba való beillesztése mellett további nagy feladatot jelentett a Német Birodalmon kívüli többi megszállott rész közigazgatásának vitele. A feladat nagyságát csak növelte, hogy különböző népességű, éghajlatú, kultúrájú területek igazgatásáról kellett gondoskodni.

A feladat éppen ezért igen tanulságos, mert e nagy szervezetek újonnan létesültek. Sokkal inkább lehetővé válik így áttekinthető szervezési ismeret szerzése, mint egy pár meglévő szervezet kisebb-nagyobb módosítása esetén. Ugyanilyen tanulságos továbbá azoknak a céloknak és szempontoknak a megismerése is, amelyek a német közigazgatást a megszállott területeken irányítják.

1. A Lengyelország megszállását követő párhetes katonai közigazgatást már 1939. október 26-án az újonnan szervezett *lengyel főkormányzóság* (Generalgouvernement) váltotta fel. Eredeti területi kialakulásáról és szervezetéről folyóiratunkban Martonyi János már beszámolt.¹ Azóta a kerületek száma ötre emelkedett, az 1939. szept. 28-i szerződésben Oroszországnak átengedett, de 1941. nyarán meghódított Galicia kerületnek 1941. aug. 1-én Lemberg székhellyel a főkormányzósághoz való csatolásával.

A mellékelt szervezeti ábra szerint a lengyel főkormányzóság szervezetének rendkívüliségét elsősorban a kétféle rendőrség („Ordnungspolizei” és „Sicherheitspolizei”) szerepének a szervezetben is megnyilvánuló kiemelkedése mutatja. A másik — még lényegesebb — jellegzetesség a szervezet teljes központosítottága, a kormányzás és közigazgatás teljes egysége, végül a vezetésnek és felügyeletnek teljesen német kézbe való vétele.

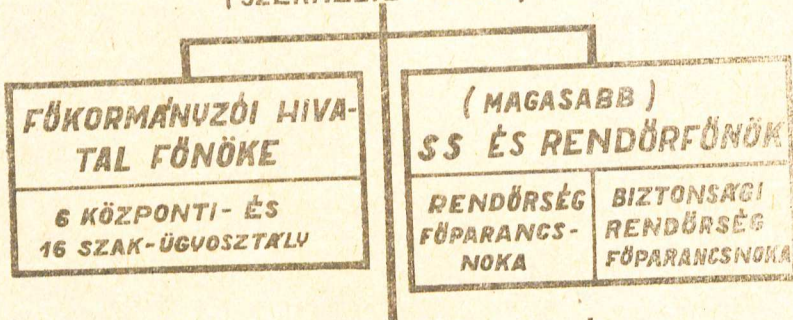
A lengyelországi főkormányzó, *Hans Frank dr.* német-birodalmi miniszter, a főkormányzóság fennállásának első évfor-

¹ *Martonyi János*: A német közigazgatás Lengyelországban. Közigazgatástudomány, 1940. 322—332 old.

A NÉMVEL FÜKORMÁNYZÁS SZERKEZETE

FELSŐ FOK

FÜKORMÁNUZÓ
(SZÉKHELVE: KRAKÓ)

KÖZÉPFOK

KERÜLETI KORMANYZÓ

(SZÉKHELVEK: KRAKÓ, LUBLIN, RADOM, VARSÓ,
LEMBERG)

ALSÓFOK

(KERÜLETEN-
KINT 10 JÁ-
RRS ÉS 1-2
KERÜLETI VA-
ROS)

JÁRSI KAPITÁNY

VAROSKAPITÁNY
(KERÜLETI VÁROSBAN)

NÉMET VEZETÉS HATÁRA
LEMBEL. ÖNKORMÁNYZAT
HATÁRA

NYUGATI POLGÁRMESTER

PÓLSZLAVIAI

A LENGYEL FŐKORMÁNYZÓSÁG SZERVEZETE

FELSŐ FOK

FŐKORMÁNYZÓ

(SZÉKHELYE: KRAKÓ)

FŐKORMÁNYZÓI HIVATAL FŐNÖKE
6 KÖZPONTI- ÉS 16 SZAK-ÜGVOSZTÁLY

(MAGASABB) SS ÉS RENDŐRFŐNÖK	
RENDŐRSÉG FŐPARANCSNOKA	BIZTONSÁGI RENDŐRSÉG FŐPARANCSNOKA

KÖZÉPFOK

KERÜLETI KORMÁNYZÓ

(SZÉKHELYEK: KRAKÓ, LUBLIN, RADOM, VARSÓ, LEMBERG)

KÖZPONTI HIVATAL

SS ÉS RENDŐRFŐNÖK	
RENDŐRPA- RANCSNOK	BIZTONSÁGI REND- ŐRSÉG PARANCSNO- KA

ALSÓFOK

(KERÜLETEN-
KINT 10 JÁ-
RRS ÉS 1-2
KERÜLETI VA-
ROS)

JÁRASI KAPITÁNY

VÁROSKAPITÁNY
(KERÜLETI VÁROSBAN)

NÉMET VEZETÉS HATÁRA
LENGYEL ÖNKORMÁNYZAT
HATÁRA

KÖZSÉGI POLGÁRMESTEREK

POLGÁRMESTER

KÖZPONTI HIVATAL

V. évfolyam.

3—5. szám.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI
MAGYARY ZOLTÁN

MEZŐGAZDASÁGI POLITIKA
ÉS
MEZŐGAZDASÁGI KÖZIGAZGATÁS
TANUMÁNYOK A MEZŐGAZDASÁG FEJLESZTÉSÉNEK
ALAPKÉRDÉSEIRŐL.

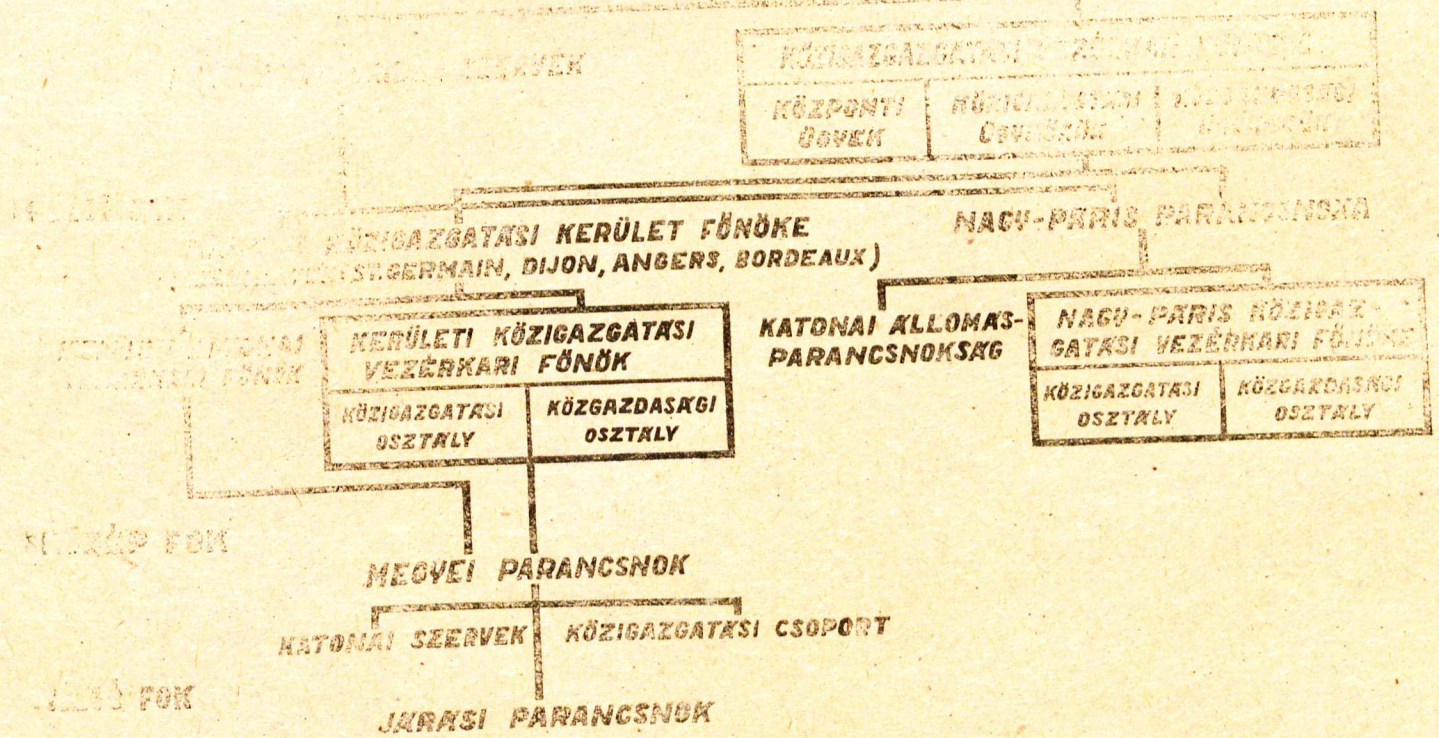
K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T
1 9 4 2

Külön szám, ára 5.— P

KATONAI KÖZIGAZGATÁS
 HATÁROZOTT ZÁRKAZI PARANCSONOK
 (1918. ÉVI 10. SZÁMÚ TÖRVÉNY)

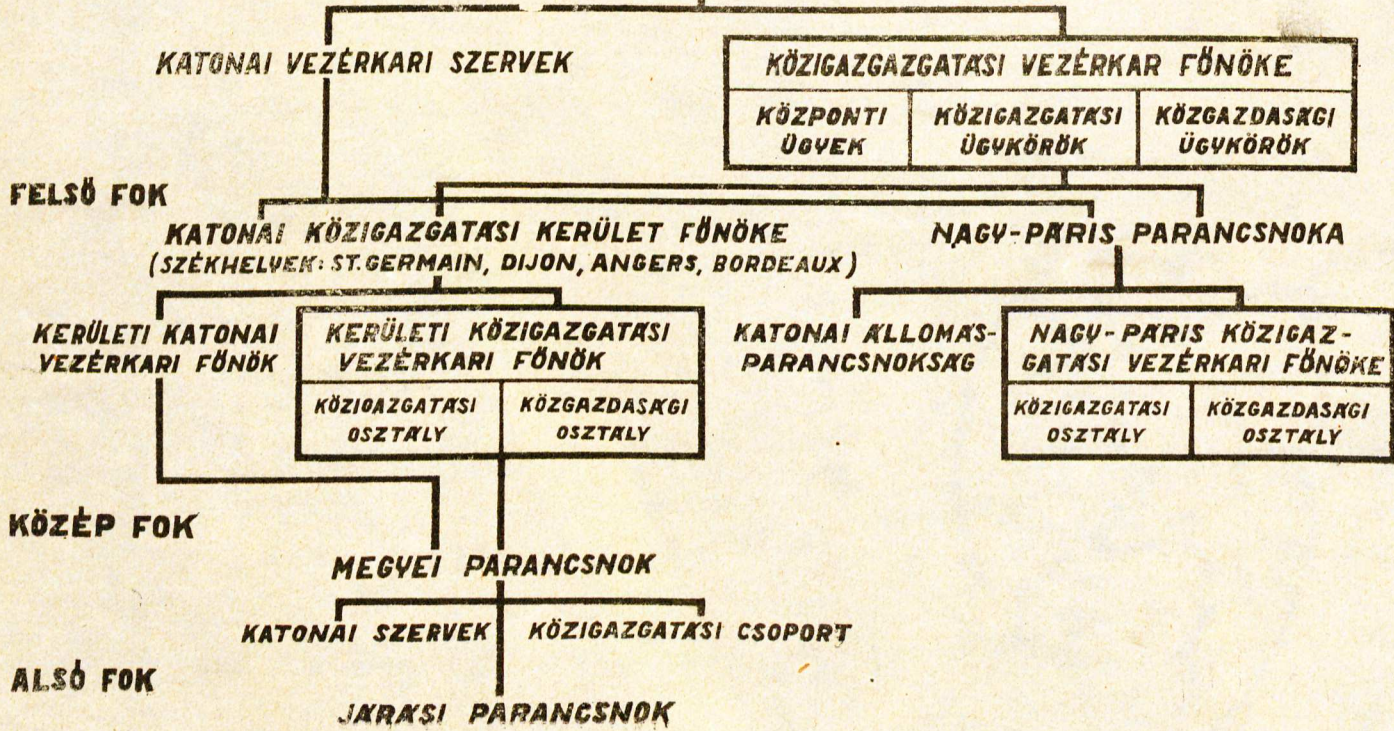
Közigazgatás

A FRANCIAORSZAGI NEMET KATONAI KÖZIGAZGATÁS SZERVEZETE.

LEGFELSŐBB FOK

FRANCIAORSZÁG KATONAI PARANCSNOKA

(SZÉKHELY: PÁRIS)

és teljesítik a közigazgatási és gazdasági természetű külön feladatokat. Itt a néppel való érintkezés már a legszorosabb.

A megyei parancsnok a megye fontosabb helyeire *járási parancsnokokat* (eleinte helyi parancsnokoknak nevezték) küld ki, egy-egy arrondissement területére szóló illetékességgel, a közigazgatásnak a helyszínén történő támogatására, illetve annak elvégzésére. A járási parancsnokok a lehetőség szerint közigazgatásban szakképzett tartalékos tisztek, így közigazgatási segédszervet csak különös esetben kapnak.

A katonai közigazgatást teljesítő személyek valamennyien a hadsereg tagjai, vagy mint tényleges állományuk, vagy mint a háború tartamára behívottak. A hadsereg külön tisztviselői szolgálati ágába tartoznak, külön rendfokozat-elnevezésekkel (hadigazgatási felügyelő — hadiig. tanácsos — hadiig. főtanácsos — hadiig. osztályfőnök — hadiig. főnök).

Az igazgatás katonai jellegéből következően a megszállás célja tisztán katonai: az Anglia elleni háború folytatásának biztosítása. Ennek a célnak szolgálatában áll a franciaországi német katonai közigazgatás is. A megszállás jogi alapja megegyezés ugyan, az 1940. június 22-i német—francia fegyverszüneti megállapodás, ez azonban a Német Birodalomra csak jogokat, — „a megszálló hatalom összes jogainak gyakorlását”, — Franciaországra viszont csak kötelezettségeket állapít meg. Ennek megfelelően a franciaországi német katonai közigazgatás is csak a német érdekek előmozdítására irányul.⁹ Feladata tehát elsősorban a rend és biztonság fenntartása, általános felügyelet a francia közigazgatás felett, végül gazdasági intézkedések megtétele, különösen a hadigazdálkodásban fontos anyagok biztosítása érdekében. A franciaországi katonai parancsnok saját nevében kiadott rendeletekkel intézkedik, ezek általános érvényű jogszabályok a megszállt területen.

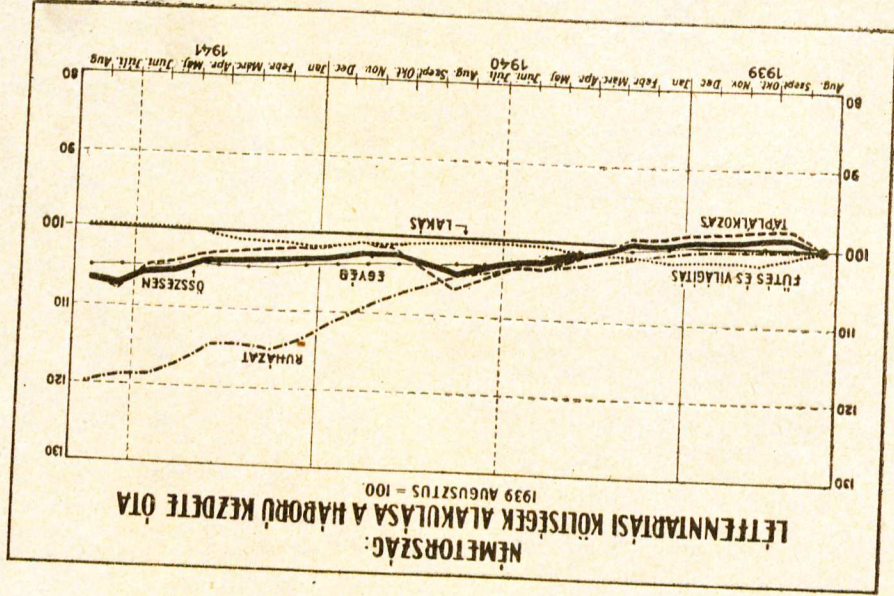
Frank főkormányzónak a lengyelországi német közigazgatás igazi lényegéről mondott — előbb ismertetett — beszéde után különösen figyelemreméltó, hogy Werner Best is a franciaországi katonai közigazgatásról szóló ismertetését a német közigazgatásra váró nagy feladatok említésével fejezi be. A francia helyzet „alkalmat ad arra, hogy a franciaországi katonai közigazgatás tápásztalataiból gazdag tárgyi és személyi tanulságokat vonjanak le általában egy német felügyeleti-igazgatás vitelére. Ezeknek a tanulságoknak a megkeresése, megismerése és megfelelő feldolgozás által a Birodalom vezetésében és az *eljövő német nagytér-igazgatásban* való használhatóvá tétele fontos kötelessége — a napi feladatok teljesítése mellett — a katonai közigazgatásban működő minden szakembernek.”¹⁰ A francia katonai közigazgatás így közvetve a Német Birodalom eljövő békefeladatainak megoldásához is hozzájárul.

GÖBEL JÓZSEF

⁹ Mint Best külön is kiemeli, a megszállt terület népének élelmezése pl. nem feladata. (Ld. id. m. 42. old.)

¹⁰ W. Best id. m. 74. old.

Közfelnyomat

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

Szervezetellenesség a közigazgatásban

MAGYARY ZOLTÁN

A kormányok háborús szervezete
Németországban és Angliában

GÖBEL JÓZSEF

A kínai közigazgatási vizsgarendszer

VECSEKLŐY JÓZSEF

Könyvszemle

J. Weidemann: Führertum in der Verwaltung (*Benárd Aurél*)

Tudomány és élet

Az új horvát állam szervezete (*Karay Kálmán*) — A horvátországi német iskolatörvény (*Stud*)

Melléklet

A külföldi jogfejlődés forrásanyaga: Törvénytendeletek az új horvát állam szervezéséről.

KIADJA A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

BUDAPEST

1941

Egyes szám ára 1.— P

A KORMÁNYOK HÁBORUS SZERVEZETE NÉMETORSZÁGBAN ÉS ANGLIÁBAN.

Érdekes véletlen, hogy a német és az angol irodalomban csaknem egyidőben, 1941. év második felében jelent meg hivatott szakértők tollából egy-egy tanulmány, amelyek az állami erő kifejtésnek a most folyó világháborúban szükségessé vált fokozását és a kormányoknak e végből való átalakítását tárgyalják. A kormányok ismerete az államok működésének megítéléséhez nélkülözhetetlen. Ezért ezek a tanulmányok különös figyelmet érdemelnek.

I. A *németek* az 1914—18 évi első világháború lefolyását gondosan átvizsgálva, az 1918. évi vesztes alapját Németország háborús felkészültségének elégtelenségében jelölték meg. Olyan okban tehát, amelynek megismétlődése kellő szervezéssel kiküszöbölhető. Ennek tudatában az 1935 utáni Harmadik Birodalom minden szervező képességét a birodalom felkészültségének lehető teljes kiegészítésére fordította.

Stuckart dr. belügyi államtitkár a prágai közigazgatási akadémia ünnepélyes megnyitása alkalmából, 1940. nov. 19-én „Vezetés és igazgatás a háborúban” címmel tartott előadásában¹ világos összefoglalást nyújtott a háború német megszervezéséről. Felsorakoztatta mindenekelőtt az 1914—18 évi veszített háború tanulságait. Elégtelen volt akkor Németország lélektani felkészültsége, mert hiányzott az egységes életszemlélet és ezáltal az egységes népipolitikai akarat. Hiányzott továbbá a nyersanyagokról és általában a gazdasági javakról való előrelátó gondoskodás. Ezek a hiányok tették lehetővé azt, hogy az ellenséges államok a birodalom ellenállóerejét a blokád és propaganda útján négy év alatt aláássák. Hiányzott végül, mint mindennek alapja, az egységes, határozott vezetés és a végrehajtás egysége.

A Harmadik Birodalom vezetői kezdettől fogva felismerték a háború lényegét: *a modern háború egy nép minden politikai, katonai és gazdasági erejének teljes mozgósítását követeli meg.* Nyolevan millió német teljes mozgósítása pedig csak tervszerű szervezet keretében történhetik.

A Német Nemzetiszocialista Párt a politikai vezetés egységességében ismerte fel a nép egységes szervezetének alapját. Az egyetlen párt szervezete a Birodalom gerince. A párt Gau-ok, körzetek, helységek, sejtek és blokkok szerinti tagozata és a hozzá tartozó külön egyesületek biztosítják, hogy a párt minden egyes német férfihez és nőhöz eljuttassa a legszorosabb érintkezésbe kerül. A német politikai vezetés így mindenkit közvetlenül befolyásolhat, másrészt pedig közvetlen tudomást is szerez a nép érzelmeiről.

A Harmadik Birodalom első ténykedései között volt a Birodalom egységes szervezeti felépítésének elrendelése (1934. I. 50.). Megszüntették Németországnak önálló tagállamokra való tagozását. Megvalósult ezzel a végrehajtás egysége, nem történhetik meg, hogy valamelyik országrész hiányosan, lassan

¹ *Dr. Wilhelm Stuckart: Führung und Verwaltung im Kriege.* Berlin, 1941. Spaeth u. Linde. Schriften des Reichsverbandes Deutscher Verwaltungs-Akademien.

hajtáná végre a rendelkezéseket. A nemzeti felépítése zárt egységet mutat. A párt, a véderő és a közigazgatás minden hatalma egyetlen személyben, a *Führerben* összpontosul. A legfelsőbb, korlátlan parancsadás joga a *Führeré*. Ő ezzel a jogával általában a birodalmi miniszterek útján él. A szakok szerinti birodalmi miniszterek utasításait követik a birodalmi helytartók, a tartományi kormányzatok és az összes közigazgatási hatóságok. Külön ki kell emelni, hogy bár a birodalom nagysága és a feladatok sokasága miatt nagyszámú legfőbb birodalmi hatóság szükséges, a középfokú igazgatás egységét a Gau-ok, Provinz-ok és Land-ok élén álló egyetlen politikai vezető, a birodalmi helytartó, ill. porosz Oberpräsident kezében összefutó hatáskör biztosítja. Nagyjelentőségű volt végül a szervezet egységességéhez az az 1959. VII. 15-én kiadott rendelet, amely szerint a Land-ok hatóságai egyúttal a Birodalom hatóságai is, tisztviselői közvetlen birodalmi tisztviselők.

Mindezek a már békében megtörtént átszervezések jó alapot és keretet nyújtottak a háborús vezetés szervezéséhez. A német háborús szervezet — nagyobb részleteiben — a következő:

A háború felfokozott iramában az egész államhatalom élén álló *Führert* lehetősen mentesíteni kell a kisebb napi teendőktől, hogy egész erejét a legnagyobb döntések számára tartóssa fenn. Ezért rögtön a lengyel háború küszöbén, 1939. VIII. 30-án megalkották a *honvédelmi minisztertanácsot* (Ministerrat für die Reichsverteidigung), mint a Birodalomnak a *Führer* után legmagasabb, közvetlenül ő alatta álló szervét. A tanács gondoskodik a honvédelem egységes irányításáról, sürgős esetekben törvényerejű rendeletek, általában azonban a közigazgatás-rendes útján, a szakminisztereken keresztül. A tanács elnöke *Göring* birodalmi marsall, mint a négyéves terv főmegbízottja (Beauftragter für den Vierjahresplan), tagjai továbbá a közigazgatási és a gazdasági főmegbízott (Generalbevollmächtigter für die Verwaltung, GBV für die Wirtschaft), a *Führer* helyettese és a véderő főparancsnokságának főnöke (Chef des Oberkommandos der Wehrmacht, *Keitel*). A közigazgatás, a párt és a véderő kapcsolatát ez biztosítja. A honvédelmi minisztertanács ügyeit a birodalmi kancellária főnöke (Chef der Reichskanzlei, *Lammers*). Így a kormányzat által kiadott törvények és a honvédelmi minisztertanács rendeletei összhangban vannak.

A közigazgatási főmegbízott a birodalmi belügyminiszter (*Frick*). Helyettese a SS vezető és rendőrfőnök (*Himmler*). Alája tartoznak továbbá az igazságügyminiszter, a nevelésügyi, a vallásügyi miniszterek és az országrendezési kormánybiztos (Reichsstelle für Raumordnung).

A négyéves terv megbízottja alá tartoztak már a békében is a gazdasági igazgatási ágak, így a birodalmi gazdasági minisztérium, közellátási minisztérium, birodalmi erdészeti, úrkormánybiztosság és a közlekedésügyi minisztérium. Ő most a hadigazdálkodás legfőbb hatósága. Alatta áll a gazdasági főmegbízott (*Funk*) is, aki a gazdasági minisztérium és a birodalmi bank ügyeit vezeti.

A négyéves terv megbízottja, a közigazgatási és gazdasági főmegbízottak és a véderő főparancsnokságának főnöke saját hatáskörükön belül a hadigazdálkodási ügyekben törvényerejű rendeletekkel intézkedhetnek. Ez a hadirendeletkibocsátási jog a honvédelmi minisztertanács munkáját könnyíti meg.

A hadigazdálkodási ügyekben való teljes egység kialakítására végül egy *Központi Tanács*-ba (Generalrat) foglalták össze a hadigazdálkodásban részes minisztériumok államtitkárait, a közigazgatási főmegbízott vezérkari főnökét, (Stabschef), valamint a *Führer* helyettesének és a véderő főparancsnokságának helyette-

A NÉMET HÁBORÓS IGAZGATÁS SZERVEZETE.

(1940. XI. HÓ)

I. FELSŐ FOK

KÖZPONTI TANÁCS

TAGJAI: A HADIGAZDALKODÁSBAN RÉSZES MINISZTERIUMOK ALLAMTITKÁRAI, A KÖZIGAZGATÁSI FŐMEGBIZOTT VEZÉRKARI FŐNÖKE, A FÜHRER HELYETTESENEK ÉS A VÉDERŐ FŐPARANCSNOKOKNAK EGY-EGY HELYETTESE

II. KÖZÉP FOK

VÉDERŐKERÜLETENKINT EGY-EGY HONVÉDELMI KORMANYBIZTOS, MINT A HONVÉDELMI MINISZTERTANÁCS SZERVE

GAZDASÁGI VEZÉRKAR

KERÜLETI GAZDASÁGI HIVATALOK
ÉRDEKKÉPVISELETI KAMARÁK

KERÜLETI ERDŐ- ÉS FA-
GAZDALKODÁSI HIVATALOK

TARTOMÁNYI ÉLELMEZÉSI HIVATALOK
A, TERMELÉS ÉS ELOSZTÁS
B, FOGYASZTÁSIRÁNYÍTÁS

III. ALSÓ FOK

GAZDASÁGI HIVATALOK
(A JRRÁSI VEZETŐ HIVATALA, ILL. A VÁROSI FŐPOLGÁRMESTERI HIVATALOK RÉSZÉIKÉNT)
ÉLELMEZÉSI HIVATALOK
(A TARTOMÁNYI TANÁCSI HIVATALOK RÉSZÉIKÉNT)

seit. A tanács munkaközösségként működik, intézi a folyó ügyeket, ellenőrzi a jelentéseket, gondoskodik a szükséges rendelkezések kibocsátásáról.

A honvédelmi ügyek vezetésében megvalósul tehát az irányítás teljes egysége, de a vezető túlterhelése nélkül.

Hasonló módon kellett gondoskodni az *alsóbbfokú igazgatási szervek* tehermentesítéséről, ami annál inkább fontos, mert a feladatok nagy megnövekedése mellett egyúttal munkaerősökkenés is mutatkozik, a katonai szolgálatra való behívások következtében. 1939. IX. 1-én 67 évre emelték fel a szolgálati korhatárt, a 70 évüket be nem töltött nyugdíjasokat és a tiszteletbeli tisztviselőket újból behívták szolgálattételre.

A honvédelemmel kapcsolatos ügyeket mindenkor a többi ügyek előtt kell elintézni. Ezeket a „többi“ ügyeket a lehetőség szerint háttérbe szorítják. Stuckart megemlíti, hogy pl. névváltoztatást ma nem lehet kérni. A tehermentesítést szolgálja az ügyintézés decentralizálása is. Az ügyeket, amennyire csak lehetséges, az alsóbb hatóságok intézik, köztisztviselők (pl. ipari, kereskedelmi, kézműves kamarák stb.) bevonásával. A határozatok után általában csak egyfokú a fellebbevitel. A közigazgatási bíráskodást a legfontosabb ügyekre korlátozták, egyébként helyette is a közigazgatási hatóságok döntenek. A középfokú pénzügyi igazgatást is egységesítették és lényegesen egyszerűsítették ugyanúgy az igazságszolgáltatást is.

A járási igazgatást Göring 1939. XII. 28-i rendelete rendezi. A politikai vezető felelős az emberek vezetéséért, a közigazgatási vezető (Landrat) pedig a közigazgatási ügyek összefogásáért és viteléért.

A véderő és a közigazgatás a legfőbb vezetésen kívül is — amely, mint láttuk, egységes — számos, a honvédelemre fontos ponton érintkezik. Az együttműködést annál is inkább biztosítani kell, mert a véderő kerületei (Wehrkreis) nem egyeznek a polgári közigazgatás területi beosztásával. A véderő és a közigazgatás együttműködésére külön szerv, a *honvédelmi kormánybiztos* (Reichsverteidigungskommissar) szolgál. A honvédelmi kormánybiztos a védőkerület parancsnokának polgári társa. A honvédelmi minisztertanács szerve. Összefogja és tervszerűen irányítja minden igazgatási ágat (a posta, vasút és bizonyos tekintetben a pénzügyi igazgatás kivételével) a honvédelemmel összefüggő ügyeit a véderő kerületen belül, vagyis a más közigazgatási beosztásoktól függetlenül. A védőkerület polgári honvédelmének élén áll tehát, de hatásköre mégsem jelenti a közigazgatás átrendezését. A közigazgatás folyó ügyeit nem intézi — egyes külön megbízatásoktól eltekintve — közvetlenül, feladata csupán az együttműködés biztosítása, az irányítás, kiegyenlítés.

Honvédelmi kormánybiztos mindig a védőkerület parancsnokság székhelyén szolgálatot teljesítő birodalmi helytartó, ill. a porosz Oberpräsident. Hivatalának személyzetét is legnagyobb részét azok rendes beosztottjai adják. A hadigazdálkodás szervezetének előkészítettségét mutatja, hogy közvetlenül a lengyel hadjárat előtt, már 1939. VIII. 27-én a védőkerület összes (nemcsak hadi-) gazdálkodási ügyének irányítását és kivitelezését a védőkerület parancsnokság székhelyén lévő birodalmi helytartó, ill. Oberpräsident hivatalára bízták, sőt ennek egy részét külön *gazdasági vezérkarrá* (Führungsstab Wirtschaft) alakították át. Az ipari gazdálkodást védőkerületenként külön gazdasági hivatalok, az erdészeti ügyeket pedig erdő- és fagazdálkodási hivatalok irányítják. Külön, nem a védőkerületek szerinti szervezet gondoskodik emellett az élelmezésről, tartományi és alsóbbfokú élelmezési hivatalokkal

Mindezek a felsorolt hivatalok az általános közigazgatást ellátó hatóságok részeként működnek. A véderő saját szükségleteinek ellátását a fegyverkezési és hadianyagminiszter, ill. a fegyverkezési felügyelők útján biztosítja.²

II. Az *angolok* körülményei a németekétől gyökeresen eltértek. Az 1918. évi győzelem, az akkori háborús szervezet kipróbáltságának hite a biztonság érzetében ringatta az angolok nagy részét, köztük éppen a vezető kormányférfiakat is. A britek emiatt háborús felkészültségben összehasonlíthatatlanul elmaradtak az 1939. évi hadüzenet alkalmával a németek mögött.

Finer, a londoni egyetem tanára egy amerikai folyóiratban ismertette a háború vezetésének brit szervezetét.³ Csak a kabinet és a parlament szerepét tárgyalja ugyan, de ezzel egyúttal a legfőbb irányítás és vezetés szervezetéről is beszámol.

A brit birodalom védelméről már 1904 óta külön bizottság gondoskodott (Committee of Imperial Defence). Tagjai egyes minisztériumok vezetői és más, a honvédelem szempontjából fontos állások betöltői voltak. Az 1914–18. évi világháború vezetése ennél többet kívánt. Akkor alakult meg Lloyd George *háborús kabinetje*. 1920-ban a *honvédelmi bizottság* feléledt, mint a honvédelmi szervezet alapja. Az egyes kérdések megoldására (pl. London védelme, hadianyagok tartalékolása stb.) *külön bizottságok* működtek, néha ötven, sőt száz is. Kiemelkedett közülük jelentőségben a *vezérkari főnökök bizottsága*, amelyben a tengeri, szárazföldi és légi haderők legfontosabb technikai kérdései kerültek megbeszélésre.

A honvédelmi bizottság elnöke 1924-ig a miniszterelnök kiküldöttje volt. 1924-ben maga *Baldwin* miniszterelnök vette át az elnökséget. Az együttműködés így kétségkívül tökéletes lett, valójában azonban a miniszterelnöknek sohasem volt annyi ideje, hogy kellő erőt fordíthatott volna a bizottság vezetésére. Az állandóságot a bizottság működésében a titkár biztosította, hatásköre azonban csak javaslatételre terjedt ki, nem a parancsolásra, döntésre. Az irányítás és a döntés a kabineté, illetve a miniszterelnöké volt, ők pedig — nagymértékben a rossz tájékozottság folytán — nem fordítottak erre kellő gondot és időt. A szakértőkből álló tanácsadó bizottságokat felelős vezetőik így nem használták fel kellőképp. Hiányzott mindennekeftt annak előre meghatározása, hogy a jövő háborúját a brit birodalom ki ellen, hol és hogyan kívánja megvívni, haderejét miképpen kívánja felhasználni, hiányzott egyszóval az előre kidolgozott nagyszabású haditerv. *Finer* különösen a pacifista *Baldwin*t és a „kozmosz tudatlanságú és vidékien romantikus“ *Chamberlain*t hibáztatja.

1936. III. 19-én történt az első változás, a védelmi minisztérium (Ministry for the Coordination of Defence) szervezésével. Az új miniszter került a honvédelmi bizottság, valamint a kabinet védelmi bizottságának is elnöki székébe, ezzel az ő kezében futott össze a honvédelem szervezésének minden szála. A szervezéshez, a szervek együttműködésének biztosításához azonban még mindig hiányzott az egységes terv, általában a háborús szándék. Különösen hiányzott az anyagokról való tervszerű gondoskodás. Csaknem az utolsó percben, 1939. júliusában állítottak csak fel anyagellátási minisztériumot (Ministry of Supply). Így érte Angliát a háború kitörése 1939. szeptember 3-án.

1939. októberében már több új minisztériumot szerveztek a belbiztonság, élelmezés, gazdasági háború, hajózás, tájékoztatás ügyeinek ellátására; kibővült különösen a belügyi és munkásügyi minisztériumok hatásköre. *Chamberlain* miniszterelnök pedig követte a múlt háború példáját a *háborús kabinet* felállításával.

² A kormány és közigazgatás háborús szervezetét a tanulmány alapján a Magyar Közigazgatástudományi Intézetben készült mellékelt vázlat szemlélteti.

³ *Hermann Finer: The British Cabinet, the House of Commons and the War. Political Science Quarterly, New York, 1941. 321—360. old.*

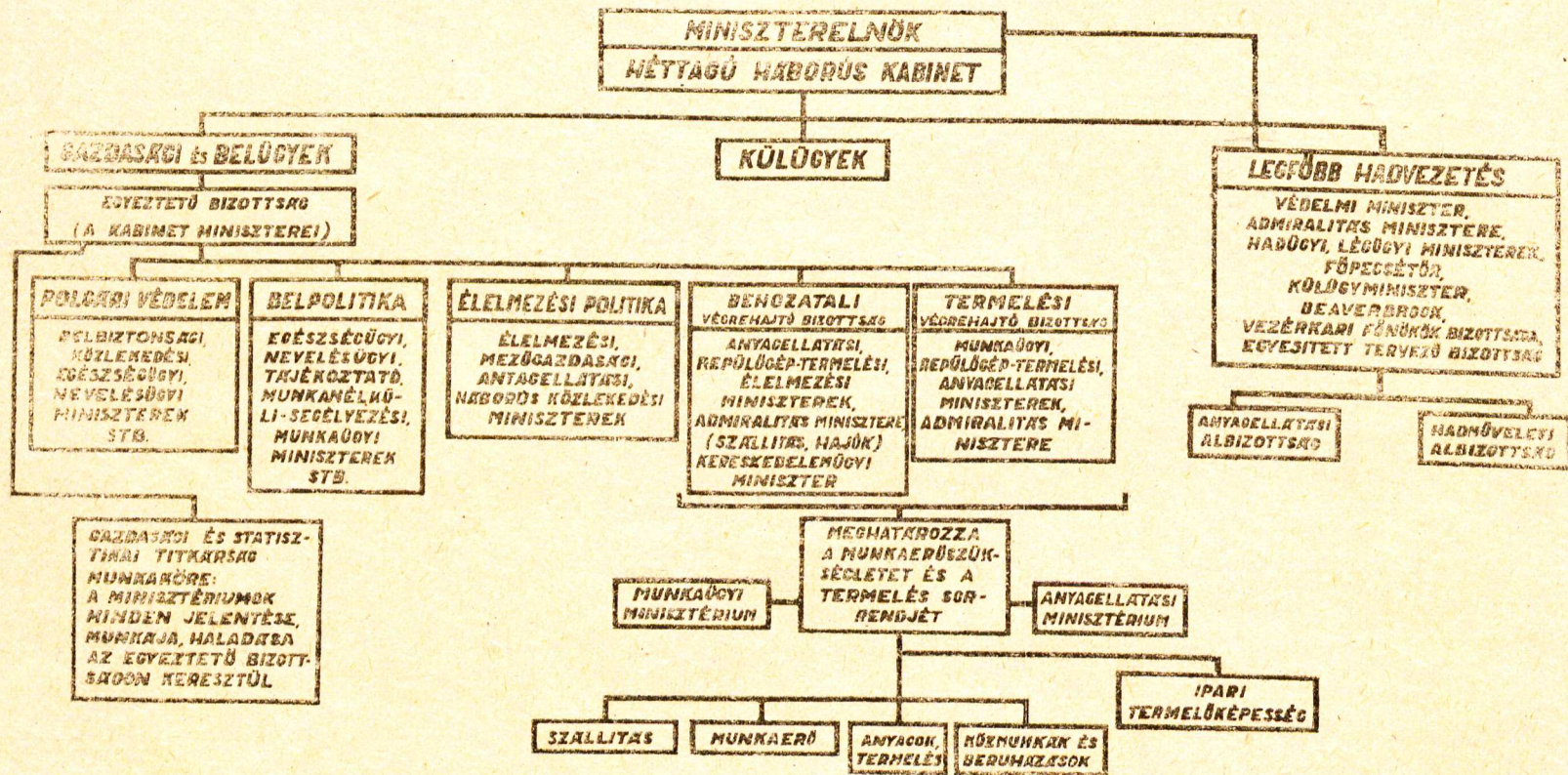
Lényeges különbséget jelentett azonban a kettő közt, hogy míg Lloyd George háborús kabinetje öt, minden reszortügytől mentes tagból állott, Chamberlainé kilenc olyan tagból, akik emellett egy-egy tárca ügyeit is vezették. A kabinet alatt a *szakbizottságok* öt csoportja működött: a belügyi, polgári védelmi, a gazdaságpolitikai, az elsőbbségügyi (szállítások sorrendje stb.), valamint a hadműveleti és hírszerző csoport. Még mindig hiányzott azonban a való helyzet súlyosságának felismerése, különösen a békeévek gazdasági politikájának megváltoztatása. Az arra hivatott személy, a miniszterelnök nem tudta a csoportok közötti együttműködést sem megoldani, amellet túlásagosan ragaszkodott a régi, de kevésbé eredményes politikusok személyéhez. „Az angol alkotmány azzal az elvvel dolgozik, hogy a serkentésnek és alkotóerőnek a miniszterektől kell jönnie, a köztisztviselők pedig a szaktudást, javaslatot és a megoldási lehetőségekre való rámutatást nyújtják” írja Finer. Ezért, ha a miniszterekből hiányzik a tetterő, az egész közszolgálat megáll, bizonytalankodik és jegyzőkönyvekbe vész. Ez történt Angliában 1940 elejéig.

A közvélemény, a sajtó a háborús események hatása alatt hamar átlátta a veszélyt. Rá kellett jönniök, hogy a „Blitzkrieg” válasza nem a „Sitzkrieg”, hanem a még erélyesebb kezdeményezés, cselekvés. Anglia berendezése a vezetés megváltoztatására igen jól bevált erőtenyezővel rendelkezik, ez a parlament alsóháza. A norvégiai események hatása alatt az alsóház Chamberlain helyébe *Churchill* kormányát állította 1940. V. 11-én. Megemlítendő, hogy Chamberlain még az utolsó pillanatban megvalósította végre a hadműveletek egységes irányítását azzal, hogy Churchillt a katonai együttműködés bizottságának élére állította, megbizva egyúttal a vezérkari főnökök már említett bizottságának irányításával és vezetésével is.

Churchill egészen más szellemet és tevékenységet hozott. A közigazgatástól „egyszerűsített eljárást, gyorsaságot és kevesebb tárgyalást” kívánt. Alatta a háborús kormányzat nagyjából három részre osztható fel: külpolitika, gazdasági és belső ügyek, honvédelem. Mindhárom részt az eleinte öt tagra csökkentett *háborús kabinet* fogta össze Churchill elnökletével, utóbbi egyúttal a hadműveletek és katonai együttműködés közvetlen irányítója is. A külügyminiszter közvetlenül a kabinethez tartozik, más miniszterek csak *bizottságokon* keresztül érintkeznek a kabinettel; mégpedig a három hadügyminiszter és a vezérkari főnökök bizottsága a honvédelmi bizottságon át (elnöke Churchill), az összes többi miniszterek pedig a következő öt bizottságon át: polgári védelem, belpolitika, élelmezési politika, gazdaságpolitika, termelés (utóbbi három albizottsággal). A felsorolt öt bizottság mellett külön egyeztető bizottság látja el az együttműködés biztosítását. (A még Chamberlain miniszterelnöksége alatti felállított külön gazdaságtudományi és kutató szerv először a gazdaságpolitikai, majd az egyeztető bizottság alá került.) Az együttműködést legfőképp az a *személyi kapcsolaton* alapuló módszer szolgálja, hogy a kabinet tagjai vezetik a legfontosabb bizottságokat.

NAGYBRITANNIA HÁBORÚS SZERVEZETE.

(1941. VII. HÓ)

A Churchill kormányzásának elején működő szervezet csakhamar több részében megváltozott. Chamberlain kivált a kabinetből is. Helyét a kiváló adminisztrátornak ismert Anderson foglalta el (ő szervezte meg Anglia polgári védelmét). A nagykövetségként Washingtonba küldött Halifax külügyminiszter helyébe Eden került. Tagja maradt a kabinetnek a munkáspárti Attlee és Greenwood. Új tagokként kerültek be a pénzügyi, munkaügyi és a légügyi termelési miniszterek. Az immár nyolc tagú háborús kabinet tehát felerészben resszort ügyeket is intéző tagokból áll. Még később a légügyi termelési miniszter (az energiájáról közismert Beaverbrook) anyagellátó miniszter lett, ezzel az anyagellátás is bevonult közvetlenül a kabinetbe.

A háborús szervezet változását az anyaggazdasági ügyek irányában való fejlődés jellemzi. A hadvezetési bizottság két albizottsággal bővült: az anyag- és a hadművelési albizottságokkal. A gazdaságpolitikai bizottság behozatali végrehajtóbizottsággá változott, a termelési bizottság szintén végrehajtóbizottság lett. A két „végrehajtóbizottság” általában maga intézi ügyeit, (a legfontosabb a termelés és a véderő ember- és anyagszükségleténél a szükségleti sorrend megállapítása), csak a legnehezebben megoldható ügyek kerülnek az egyeztető bizottság, illetve még tovább, a kabinet elé.⁴

Az egész szervezet továbbra is állandóan változik. Az együttműködést legjobban a lehetőleg kevés vezető személyes érintkezése biztosítja. A legfontosabb állások betöltői ezért több bizottság tagjai. A háború iramában az így jelentkező munka terhét azonban kevesen bírják sokáig. A munkakörök decentralizálása esetén viszont az együttműködést külön kell biztosítani. Az összevonás és a széttagolás közötti egyensúly állandóan változik az érdekelt miniszterek és más vezetők személye szerint.

III. Németország háborús szervezete átgondolt és szilárd egység, amely a *lényeges funkciókon* épül fel. Angliáé sokkalta lazább, mert a funkciók helyett a *vezetők személyisége* a döntő a szervezet kijelölésében.

A német és a brit háborús szervezet különbsége azonban egyre inkább csökken. Egyrészt Anglia — sokszor az utolsó órákban, a saját kárán okulva — nagy erőfeszítéssel pótolja a háborús felkészültség szervezeti hiányait a szükséges tevékenységeket ellátó szervek felállításával. Másrészt a német szervezetben is történnek változások, így legutóbb a Führernek az az elhatározása, amellyel a szárazföldi haderő főparancsnokságát 1941. XII. 22-én a maga kezébe vette. Szervezési szempontból a legtanulságosabb, hogy mindkét szervezetnél alapvető kérdésként az *együttműködés biztosítása* jelentkezik. Ez úgy látszik a német és angol háborús méretek közötti szervezetek legnehezebb és legsebezhetőbb része, amely mutatja, hogy a mai rendkívüli méretekre növekedett szervezetek sikere azon fordul meg, hogy az egész összhangjának biztosítását meg tudják-e eredményesen oldani?

GÖBEL JÓZSEF.

⁴ A háborús kormány szervezetét a tanulmányhoz csatolt diagramm mellékelt másolata szemlélteti.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A község és a falu harca

UHLYARIK NÁNDOR

A német hivatali vagyoni jogi
felelősség

BENÁRD AURÉL

New York város községi
rendszere

VECSEKLŐY JÓZSEF

Könyvszemle

Dr. Werner Weber: Die Körperschaften, Anstalten und Stiftungen des öffentlichen Rechts (Göbel J.)

Tudomány és élet

A magyar állam költségvetései és zárószámadásai 1867-től pengőben (Lovász János) — A Német Birodalom közigazgatási beosztása — A háború utáni német lakásépítés előkészítése (Thoma Zsolt).

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 1

Egyes szám ára 1.— P

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A magyar magánjogi törvény-
könyv tervezete a gyám-
ügyi igazgatás szemáont-
jáóól

ALSÓ LÁSZLÓ

A német birodalmi közigaz-
gatási bíróság megteremtése

MARTONYI JÁNOS

A városigazgató (city mana-
ger) az Amerikai Egyesült
Államokban

GÖBEL JÓZSEF

Tudomány és élet

Magyarország közigazgatási bosztása (1941. IX. 20.) — Ideiglenes gond-
nok rendelés az 1877. XX. tc. 258. §-a alapján (*Hagyárossy Gyula*) —
Todt mérnök-miniszter új feladata (*Horváth Kálmán*).

Könyvszemle

Nagy Károly: Gazdasági közigazgatás a német nemzeti szocializmus
rendszerében (*Thoma Zsolt*).

Melléklet

A külföldi jogfejlődés forrásai. A német birodalmi fegyelmi rendtartás.

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 1

Egyes szám ára 1.— P

F

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A munkaközvetítés reformja előtt. CSIZMADIA ANDOR

New York város közszolgálati
rendszere

VECSEKLŐY JÓZSEF

Könyvszemle

Móra Mihály: Az egyházi adó és az egyházközség alapkérdései (Martonyi János). — Koellreutter Ottó két könyve Japánról (Drágffy Miklós).

Tudomány és élet

Az Önkormányzati Testületek Kárpótlási Vagyona (K. S.). — A határozathozatal kötelessége újabb jogfejlődésünkben (K. K.). — Az összes közterhek megoszlása 1938-ban (Lovász János). — A tengeritermelés irányításának alapvetése Olaszországban. — Anglia közigazgatási beosztása. — A városigazgatói rendszer Irországban (Göbel József).

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 1

Egyes szám ára 1.— P

A városigazgatói rendszer Írországban.

A Közigazgatástudomány egyik tanulmányában megemlítetük, hogy az amerikai városigazgatói rendszer Európában is megvalósult: Írországban.¹ Az irek általában szívesen fogadják amerikai példák útmutatásait. Hozzászórtak ahhoz, hogy ha az angol eredetű intézmények számukra nem kielégítőek, orvoslásként az Amerikai Egyesült Államok intézményeit vegyék mintáknak. A nyelvismeret, a nagyszámú amerikai ir kolónia és a közlekedési adottságok egyaránt segítségükre vannak ebben. A városigazgatás terén a legkiemelkedőbb példát erre a manager-rendszer átültetése mutatja.²

Az ir városigazgatói rendszer azonban erős módosítása az amerikaiknak. Ismertettük, hogy az Egyesült Államok városaiban a managert a városi tanács alkalmazza, bármikor elbocsáthatja és politikájának főbb tételeit is a tanács szabja meg. A városi alkalmazottakat viszont a manager alkalmazza és bocsátja el. Magát a városigazgatói rendszert pedig minden város maga írja elő önmagának.

Írországban ellenben a manager-rendszert az Oireachtas (parlament) külön törvényei valósították meg, városonként külön-külön. *Cork* törvényhatósági város (county borough) 1929-ben, *Dublin* főváros és a nagyvárosi körzetébe tartozó *Dun Laoghaire* 1930-ban, *Limerick* és *Waterford*, mindkettő th. város, 1934., ill. 1939-ben tért rá a manager rendszerű igazgatásra. A managereket nem a városi tanács alkalmazza, hanem a központi Helyhatósági Alkalmazási Bizottság (Local Appointment Commission).³ Elbocsátásukhoz is nemcsak a városi tanács többségének szavazata, hanem ezenfelül a belügyminiszter jóváhagyása is szükséges. (Eddig még nem bocsátottak el managert.) Így az ir városigazgató nincs annyira a városi tanács alatt, mint amerikai társa.

Az ir városokban a tanács hatásköre a magyar törvényhatósági bizottságéval hasonlítható össze. Létszám tekintetében azonban jóval kisebb, kb. 15 taggal. Tagjai közül maga választja a polgármestert (mayor). A tanács hatáskörébe a város legfontosabb kormányzati ügyeiben való intézkedés tartozik: a városi adó mértékének megállapítása, kölcsönök felvétele, szabályrendeletek alkotása, módosítása, hatálytalanítása, az Ir állam elnöki tisztségére való jelölés, a parlamenti és helyi választások lebonyolítása.

¹ Göbel József: A városigazgató (city manager) az Amerikai egyesült Államokban. Közigazgatástudomány, 1941. 313. old.

² Ld. Arthur W. Bromage: Irish manager government extended. National Municipal Review, New-York, 1940. 660—666. old.

³ A Local Appointment Commission (LAC) külön említésre méltó. Cosgrave miniszterelnök szervezte 1926-ban. Három tagból áll, kik a kormánynak (ott végrehajtó tanácsnak — Executive council — nevezik) felelősek. Hatáskörükbe tartozik a helyi szervek szakképzett alkalmazotti helyeire pályázók kiválasztása és nyilvántartása. A LAC kiküldöttei által végzett vizsgák és minősítések alapján veszi a jelentkezőket nyilvántartásába; a helyi szervek csak ezek közül választhatnak az állások betöltésénél. Ez a rendszer a színvonal biztosítása mellett azt is lehetővé teszi, hogy a kiválóbb tisztviselők idővel más, nagyobb városokba stb. kerülhessenek.

Az ir városigazgató életfogytig tartja hivatalát, tehát míg meg nem hal, le nem mond, vagy el nem bocsátják. Az ő személyén keresztül történik egyrészt a városi igazgatás vezetésének és ellenőrzésének összefogása, másrészt a közigazgatás és a tanács közti együttműködés biztosítása. Legfőbb kötelességei közé tartozik ezért a tanács és a polgármester kellő tájékoztatása, jelentés havonta a város pénzügyi helyzetéről minden tanácstag részére, a tanácsnak szükséges felvilágosítások, különösen a tervek és költségeloirányzatok, megadása. A tanács és bizottságainak ülésein a manager részt vehet, ha kívánják, részt is kell vennie; a tárgyalásban felszólalhat, de nem szavazhat. Az ir városigazgató tehát *tanácskozik* a tanáccsal, nem egyszerű végrehajtója azok utasításainak. Amit az amerikai managernek külön munkájával, személyes tulajdonságaival kell elérnie, az Irországból intézményesen biztosított.

A városi ügyosztályvezetőket szintén csak a központi Alkalmazási Bizottság nyilvántartása szerint lehet alkalmazni és csak a belügyminiszter jóváhagyásával lehet elbocsátani. Itt tehát az ir manager keze jobban megkötött, mint az amerikaiaké. Mégis ő a végrehajtás, adminisztráció feje, munkatársait ő választja meg, a közszolgálat személyzeti kérdéseiben, beleértve a fizetését is, az ő szava dönt. Ő utalványoz a kincstárnok (pénzügyi tanácsnok és főszámvevő keveréke) ellenjegyzésével — a tanács ugyan előhatja a polgármester, vagy egy más kijelölt tanácstag ellenjegyzését is. Aláírt rendeletek útján intézkedik; e rendeletről kimutatást tartozik vezetni.

1040-ben az ir parlament minden törvényhatóság részére a manager-rendszer alkalmazását írta elő. Ez mutatja, hogy a rendszer bevált és terjedése független a kormányváltásoktól, az egymást felváltó Cosgrave és De Valera kormányoktól.

Számunkra még külön tanúlsággal is szolgálhat az ir példa. Mutatja a kisebb államok részére kínálkozó előnyt: más országok újításait, kísérleteit jobban tanulmányozhatják és könnyebben valósíthatják meg, mint a nagyobb államok, akiknél érzelmi okok, a tekintély féltése, sokszor megakadályozzák idegen példák követését. A nagy államok önmagukba forduló, saját útjait követő irányai helyett a kis államok — sokszor éppen a reájuk kényszerített nagyobb nyelvtudás folytán is — átvehetik külföldről mindazt, ami előnyösnek látszik, elhagyva az alkalmatlan részeket és szabadon alakíthatják át saját viszonyaikra. Vigyázhatnak arra, hogy mindenünnen csak a legjobban beváltat vegyék át. Ezért szükséges nemcsak a nagyhatalmak, de a kisebb államok közigazgatási intézményeinek vizsgálata is.

GÖBEL J.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

- Kartel, közüzem, közigazgatás.** EREKY KÁROLY
Szabadka városmegye. BORBIRÓ FERENC
A paraszti örökbirtok-rendszer
Németországban. RÁCZ ERNŐ

Könyvszemle.

A „Grossraum“ és a „Volksgruppenrecht“ fogalma. Két alapvető német államjogi tanulmány (*Martonyi János*). — Eberhard Barth: Wesen und Aufgaben der Organisation der gewerblichen Wirtschaft (*Valló József*)

Tudomány és élet.

A határozathozatal kötelessége. (Silence de l'administration) (*V. J.*). — Kodifikációs-technikai követelmények érvényesülése az új szlovák alkotmányban. (*V. J.*)

Melléklet.

A külföldi jogfejlődés forrásai. A német birodalmi közzszolgálati fegyelmű medtartás.

K I A D J A, A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

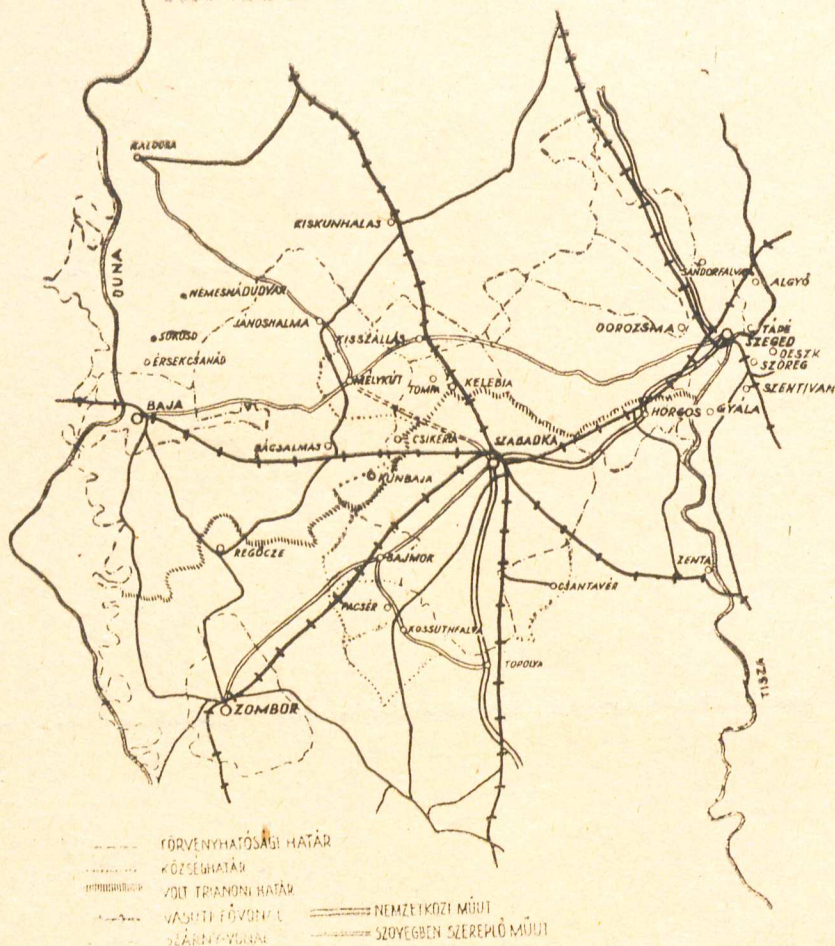
1 9 4 1

Kettős szám, ára 2.— P

pusztája, népességre is — a 93 %-ban magyar — Tompa volt; 6.592 lakóval. De legkisebb pusztájának, Radonovácnak is mind területe (2.024 kat. hold), mind lakossága (1.224 lélek) meghaladja sok dunántúli, vagy hegyvidéki nagyközség hasonló adatát.³

Trianon Szabadkával 895 km²-t (91.7 %) és 86.707 (91.6 %) lelket szakított le a magyar anyatestről. Magyarának maradt

SZABADKA KÖRNYÉKÉNEK TÉRKEPE

északi határán alakultak a hasonló nevű pusztákból, helyesebben puszta-részekből: Tompa, Csikéria és Kelebia nagyközségek a legutóbbi népszámlálás (1941) adatai szerint 29.925 kat. holdon összesen 11.902 lakóval.

³ Magyarországon az 1930-as népszámlálás 748 községet talált 500 lakoson alul, 1050-et 100 hektár = 1737 kat. h.-on alul. (Alsó László: A község-szervezés alapelvei. A Közigazgatástudományi Intézet 19. sz. kiadványa, 1935.)

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A német országrendezés. MAGYARY ZOLTÁN

Milyen feladatokat ró az 1940:
IV. t. c. a földművelésügyi köz-
igazgatásra? SZANISZLÓ JÓZSEF

A román alkotmány és közigaz-
gatás újabb fejlődése. MARTONYI JÁNOS

Tudomány és élet

Eljárások a mezőgazdasági népesség egzisztenciális kategóriáinak becslé-
sére (E. P.) — Földbirtokpolitikai kézitérkép (E. P.) — A mezőgazdasági
népesség egzisztenciális kategóriáinak hozzávetőleges becslése a trianoni
országterületekre (E. P.) — A tatai bányavidék (K. I.)

Könyvszemle

Fél Edit: Kocs 1956-ban (Kiss István) — Vármegyei szociális jelenté-
sek (E).

Melléklet.

A külföldi jogfejlődés forrásai. Rendeletek a román alkotmány és köz-
igazgatás módosításáról.

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 1

Egyes szám ára 1.—P

Fél Edit: Kocs 1936-ban. Néprajzi monográfia. Bp. 1941 8 r. 228 old. Pázmány Péter tudományegyetem Magyarországtudományi Intézetének kiadása a Magyar Közigazgatástudományi intézet támogatásával.

Annak a munkának, amelyet a Magyar Közigazgatástudományi Intézet igazgató professzora, Magyary Zoltán indított meg a tatai járásban, egyik új és igen jelentős eredménye Fél Edit könyve. Fél Edit tevékeny részt vett abban az intézeti törzszárdában, amely hosszú évek munkájával tárta fel a tatai járás viszonyait és részletkutatásainak eredményét tartalmazza ez a kötet. Munkájának általános vázlata már megjelent a „Közigazgatás és az emberek” című kötetben, de ami ott csak jellemző részlet volt, az itt kidolgozott és kimunkált egész.

Néprajz alatt az emberek általában színes viseletre, jellegzetes textilháziiparra, különös csengésű zenére és más gyöngyösbokrétás dologra gondolnak. Pedig ezek csak külsőségek, amelyek között és amelyek mögött a nép lelkének önálló és nép lelkének önálló és sajátos kultúrkinése rejlik.

Kocs maga néprajzilag nem érdekes terület. A polgáriasultság eléggé magas fokán álló északdunántúli, illetve kisalföldi falu, ahol a fentebbi néprajzi érdekességek csak abban találhatók meg, ami volt és nem abban ami van.

Ez azonban nem jelenti, hogy nem érdekes a ma. Legföljebb csak más képen és más szempontból bír érdekességgel. Ez az érdekesség pedig abban rejlik, hogy az állami és társadalmi élet és ennek organizái miként váltják fel a régi falusi társadalmi organizmust. Ezt a folyamatot általában a fentebb már említett polgárosodási folyamatnak szokás nevezni. Ennek a folyamatnak lehetnek káros és előnyös velejárói. Vezethet ez a folyamat a nép szellemi és biológiai szintjének emelkedésére, de vezethet a süllyedésére is. Mindkét jelenség azonban a társadalom, az állam szempontjából ballatlan nagy jelentőségű, mert mind az emelkedés, mind a süllyedés nem csak egy falunak, hívják azt Kemsének, Kocsnak vagy akár Kiskőrösnek, a kérdése, hanem az egész országnak, az egész nemzetnek.

A közigazgatás számára pedig egyenesen nélkülözhetetlen a ma néprajának ismerete. A közigazgatásnak emberekkel kell dolgoznia, hogyan dolgozzék akkor velük, ha nem ismeri őket. Ennek az ismeretnek az útját, ennek az ismeretnek a problematikáját és ennek az ismeretnek tanulságait mutatja be Fél Edit Kocsra. Amit ad, Kocs teljes képe. Kiindulva a múltból és elérkezve a máig. Tanulmányában minden benn van. Akár a tárgyi, akár a szellemi kultúrkinestet keressük, akár pedig a társadalmi szerkezetek belső átalakulását, mind megtaláljuk benne. Munkája példát mutató és haszonnal forgatható mindenki által. Gazdag anyagát bő adattár, 72 ábra, 8 antropológiai fénykép és 25 kotta egészíti ki.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

Az időszerű rendőri kihágások és
a felemelt büntetések

TUSNÁDI ÉLTHES GYULA

Sertésellátásunk válsága

ELEK PÉTER

A magyarországi közérdekű pénz-
intézetek

COTTELY ISTVÁN

A német tisztviselőtörvény alap-
elvei

KARCSAY SÁNDOR

Könyvszemle

Tudomány és közigazgatás (*Magyary Zoltán*) — Forsthoff, E.: Die Verwaltung als Leistungsträger (*Valló József*)

Tudomány és élet

Magyarország közigazgatási beosztása az 1941. év elején. — Az Országos Nép- és Családvédelmi Alap bemutatkozása (*Szaniszló József*) — Huber professzor előadása a közigazgatás fogalmáról. — Ösztöndíjak a székesfőváros személyzeti utánpótlásának biztosítására (*G. J.*)

Melléklet:

A német tisztviselőtörvény (Befejező közlemény) — A német közzolgálati fegyelmi rendtartás (Első közlemény).

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 4 1

Kettős szám. Ára 1.50 P.

IV. évfolyam.

3. szám.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A közigazgatási bíróság hivatása. RAKOVSKY IVÁN

A honvédelmi tudományokki-
alakulása.

V. MAGYAROSY SÁNDOR

Könyvszemle

A községek feladatkörének változása a Német Birodalomban (*Horváth Kálmán*).

Tudomány és élet

Reform és kodifikáció (*Valló József*) — A gyakorlati közigazgatási vizsga és az egységes bírói és ügyvédi vizsga közös szempontjai (*Karay Kálmán*) — Közigazgatási tanulmányút a föld körül (*Vecsek-lőy József*) — A német anyagbeszerzők feladatai (*Göbel József*).

KIADJA A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

BUDAPEST

1941

Egyes szám ára 1,—P

II. évfolyam.

2. szám.

KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY

SZERKESZTI

MAGYARY ZOLTÁN

A közsolgálati minősítési
rendszerek

MAGYARY ZOLTÁN

A service public eszméje a mai
francia közigazgatási jogban

VALLÓ JÓZSEF

A közigazgatási bírászkodás
a nemzeti szocialista
Németországban

MARTONYI JÁNOS

Külföldi jogfejlődés

Az 1938. aug. 14-i új román közigazgatási törvény (Jelinek Győző).

Tudomány és élet

Az 1939 évi berlini VII. Nemzetközi Közigazgatástudományi Kongresszus előkészületei. — Hitler beszéde a vezetőkről. — Államigazgatási reformok az Egyesült Államokban. (Benárd Aurél). — A tudományos üzemvezetés washingtoni kongresszusa. (Göbel József).

K I A D J A A

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNYI INTÉZET

B U D A P E S T

1 9 3 9

E szám ára 150 P.

is azonos eredményre vezet. A rendszer ezt is automatikusan, de a táblázat bemutatása nélkül nehezen leírható módon oldja meg. Az értékelés eredményeképpen nála 11 fokozat alakul ki, amelyek közül a 6. jelenti az átlagot.

A Probst-rendszer előnyének azt tartják, hogy aki a jellemvonásokat megjelöli, nem tudhatja, hogy az a számlálólap nyílásainak kombinációja szerint végeredményben milyen módon befolyásolja az eredményt és így nem lehetséges az eredmény tendenciózus befolyásolása olyan elemek megjelölésével, amelyek az eredményt biztosan emelik, vagy rontják.

További előnye az, hogy csak 11 fokozatot különböztet meg, nem pedig olyan finom árnyalatokat, mint a szövetségi szolgálat minősítési rendszerének száz fokra osztott skálája, amelyen a lelkiismeretes megjelölés (például az, hogy a 86, vagy 87 % mellé tegye-e valaki a jelzést), alig lehetséges és így ezt a minősítési eljárást objektívebbnek, emberi gyarlóságoktól függetlenítettebbnek tekintik, bár kétségtelen, hogy nincs olyan minősítési eljárás, amelynek alapja nem pszichológiai, tehát nem arbitrius művelet volna.

A szövetségi szolgálat rendszerével szemben felhózzák, hogy a minősítő, aki az eredményt bizonyos mértékig befolyásolni tudja azáltal, hogy melyik százalékhoz teszi a jelét, céltudatosan járhat el abból a szempontból is, hogy ilyen módon megkönynyítse annak a tisztviselőnek előléptetését, akit erre kiszemelt, vagy megnehezítse annak az előléptetését, akit hátránnyal akar sújtani, egy másik érdekében. Azért van azonban a hármas minősítés, hogy ezeket emberi lehetőség szerint csökkentse. A tapasztalat az, hogy a minősítésnek évenként, vagy félévenként való visszatérése szintén korrekturául alkalmas.

V. Magyarországi reformtörekvések.

A legnagyobb jelentősége Budapest székesfőváros kezdeményezésének van, amely a fent ismertetett Probst rendszert 1938-ban kísérletképpen bevezette és egyelőre a fogalmazói kar egyes alacsonyabb fokozataiban és a segédhivatali alkalmazottaknál használja. Probst-tól megvásárolta a szabadalmazott minősítési formulát és készüléket és azóta alkalmazza. A székesfővárosnál a Probst-rendszer mellett az a tulajdonsága szólt, hogy irányítottan nem lehet minősíteni és ezáltal alkalmas annak kizárására, hogy a közgyűlési pártok befolyást gyakorolhassanak pártfogoltjaik minősítési eredményeire. Ez valóban önmagában is igen nagy előny és a minősítési rendszer egyik kiáltó hibájának kiküszöbölését jelenti. Ez azonban együtt jár a Probst-féle minősítési rend-

Kérek 10 sort törölni!

szerben található egyéb előnyöknek az átvételével is, amelyek azt nemcsak saját hazájában, hanem számos külföldi államban is elterjesztették. Ennek a rendszernek a nálunk 55 év óta alkalmazott táblázat primitív hasábjaiával való összehasonlítása esetén a haladás magyarázatra aligha szorul.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium is foglalkozik a tanárok minősítési táblázatának javításával.

Más közigazgatási ágaknál is vannak ily tárgyú reformok előkészítés alatt. Azokkal később foglalkozni fogunk.

MAGYARY ZOLTÁN.

A minősítés kérdéseinek tanulmányozásával a...
szintet be kell tartani és a lehető legelőrebbre el kell...
ben foglalkozni. A kért információkat az angol...
interjú tanulmányozásán alapítva a...
Public Administration
Közgazdasági tudományi lap
fordítanak erre a kérdésre és azt...
biakban erre a sok, számunkra is értékes...
désre óhajtjuk a figyelmet felhívni abból...
Budapest székesfőváros a legmegfelelőbbnek...
1938-ban kísérletképpen bevezette.
III., Angliában 1921-ben vezettek be...
látatot, amelynek rendszere a következő:
1. képzettség a) a szakmában,
b) az ügykörben,
2. személyiség és jellemző,
3. ítélőképesség,
4. felelősségvállalásra való készség,
5. kezdeményezés,
6. pontosság,
7. ügyesség és tapintat,
8. képesség alárendeltek vezetésére,
9. szorgalom,
10. hivatalos magatartás.
Végül általános megjegyzések (beleértve...
donságra vonatkozó megjegyzést, amely a...
sorolva).
Minden egyes minősítési elemnél háromféle...
séges:
1. átlag alatti,
2. átlagnak megfelelő,
3. átlag feletti.
Megjegyzés.
A végén összefoglaló kérdés: a következő...
érdemességéről. Ez is hármas:
rangsorban,
soronkívül,
ezidőszerint nem alkalmas. A két utóbbi...
meg kell okolni.
Nagyon jellemző, hogy ez az angol...
nem sok minősítési elemre terjed ki,...
érdeklődik, amelyek az egyéniség...
gútnak és a mi táblázatunkban teljese...
felelősségvállalásra való képesség, kezdeményezés,
alárendeltek vezetésére való képesség iránt.
Report of Wage and Personnel Survey: Field Survey Division, Bureau 7 and Personnel Classification Board, Washington, 1929, 445. oldal
IV. Az amerikai minősítési rendszereket.
Az Amerikai Egyesült Államokban különböző minősítési...
szerek jöttek használatba. Ezeket a közigazgatási...
és a Civil Service Commission tanulmányi osztálya...
összehasonlítják és lépésről-lépésre tökéletesítik.
járásnak eredményeként ma már két minősítési...
ten a többi fölé emelkedett. Az egyik minősítési...
ciency Rating System, amelyet a federális...
Bureau of Efficiency dolgozott ki, a másik...
rendszer, aki Saint-Paul (Minnesota) városi...
nak főnöke.
A Bureau of Efficiency által kidolgozott...
fication Act-ban (1923 március 4.) bírja...
esak a Washingtonban székhelyű központi...
tal services) vonatkozott, de fokozatosan...
gálatra való alkalmazása is. Kezdetben...
működő körülményül 72.000 szövevény...
esett ez alá a minősítési rendszer alá.
alkalmazottja közül 660.000 tartozik alá.
alól a rendszer alól azok az állások,
szénátus hozzájárulásával tölthet be,
az állami igazgatásban sokfelé bevezették,
vállalatoknál is alkalmazták. A Chicagóban...
Public Personnel Administration a newyorki...
1929-ben 5000 dollárt kapott abból a célból,
szer hatását tudományosan vizsgálja...
Az eredmény olyan kedvező volt, hogy...
az amerikai közalkalmazottak legnagyobb...
Service Assembly of the United States and...
szert a legmegfelelőbb minősítési rendszernek...
írta a fent ismertetett minősítési táblázatból...
felhívja, és kimondja, hogy az alábbi...
közvetlen irányításba kerüljenek, és...
szere és tökéletesítésére, az angol...

A service public eszméje

A mai francia közigazgatási jogban.

* [* Billag előtt kérem itt bizonyos jogrétüket a későbbi irathoz megvárni, de még hi nem melletti "Amiens-műhely" - at.]

Közigazgatás lap

(Föbl.) SJ

A felsorolt címekből két megállapítás tehető: Az írók valamilyen közületi igazgatási emberek és a hat tanulmány közül öt átszervezést ír le. Önkénytelenül is felmerülnek a kérdések: Vajjon ez jellemző-e a tudományos üzemvezetés kérdéseinek egész magyar állapotára is? Vajjon Magyarországon a magánvállalati igazgatás nem törődik a modern üzemvezetési kérdésekkel; vagy pedig talán nem kapcsolódott be e kérdések előbbrevitelén fáradozó Magyar Racionalizációs Bizottságba? És vajjon a magyar szakemberek a tudományos üzemvezetés fogalma alatt még mindig csak átszervezést értenek, azaz ott tartanak, mint az amerikaiak a múlt évtizedben, a nagy válság kirobbanása előtt?

Göbel József

1. S. Általános kép a francia közjog és közigazgatási jog fejlődésének sajátos vonásairól.

A mai francia állami berendezés és a francia közjogi gondolkodás gyökereiben a nagy forradalom idejébe nyúlik vissza, tehát az individuális-liberális szemlélet talajából nőtt ki. A forradalmi alkotmányok alkotói az egyéni szabadság minél tökéletesebb körülbástyázását tekintették legfőbb céljuknak. A közigazgatás „gyanús” volt ennek a politikai koncepciónak a szemében, amely a végrehajtó hatalommal szemben a legnagyobb óvatosságot és bizalmatlanságot tartotta helyesnek. Ezért ez a kor a közigazgatásnak lehetőleg kevés mozgási szabadságot juttatott s azt is számos kautélával szorította meg. A közigazgatás akaratnyilvánítása, a határozathozatal bonyolult processzusokhoz volt kötve, amelyek minél több embernek a hozzájárulását tették szükségessé ahhoz, hogy a közigazgatás aktív cselekvésre vállalkozhassék, míg e sokféle tényező egyikének vétoja elég volt arra, hogy a közigazgatás passzív maradjon. Egyén és közösség közti konfliktus eseteire a jogrendszer elsősorban az egyéni érdek védelmének biztosítására törekedett. Az alkotmányok nem egyebek, mint az egyén „sarkalatos”, „veleszületett” alapjogainak ünnepélyes kijelentései és körülbástyázásai.

A forradalmi korszak alkotmánykészítői azonban ennél is továbbmentek; nem elégedtek meg azzal, hogy a közigazgatás akcióképességét különféle korlátok közé szorították, hanem még a törvényhozó tevékenység gyakorlását is igyekeztek több oldalról megszorítani. A közönséges törvényhozó nem hozhatott olyan törvényt, amely az alkotmánnyal, vagy valamelyik alkotmányi törvénnyel ellentézet voltna. Magának az alkotmánynak a módosítása csak ~~aktív módon~~ ünnepélyes formák között és nehézkes eljárások útján volt lehetséges. A közönséges és alkotmányi törvények közötti különbözőtetés a mai francia jogban is fennáll és az alkotmányi törvényhozás ma is szigorúbb formákhoz, eljárásokhoz van kötve, mint a közönséges törvényhozás.

A nagy francia forradalom óta közel másfél évszázad telt el, de az átlagfrancia a forradalmi alkotmányok ünnepélyes elvi kijelentéseit, az arra alapított közjogi principiumokat. — ha nem is ismeri, — ma is szentnek érzi. Azoknak a hatalyon kívül helyezésére, vagy kifejezett módosítására még a közönséges törvényhozás keretében sem lehetne kellő szavazati többséget elérni, s különösen nem lehet az alkotmánymódosítási eljárás köitöttebb formáinak betartásával.

Másrésztől viszont a világ nagyot fordult azóta s a háború nagy, kollektív erőfeszítései után, — a hatalmas, kollektív teljesítményekre képes diktatúrák könyörtelen versenyében az egykor örökérvényűnek hitt liberális és individualista principiumok egy része többé nem valósítható meg a gyakorlatban. Új politikai fel-fogás hódít tért, amelynek értékmérője a közérdek; alapítéle: a közérdek a magánérdeknél előbbre való. Ez a világnézeti és jogpolitikai gondolat szöges ellentétben áll a XVIII—XIX. századi doktrínával. Mint azonban említettem, a francia nép politikai struktúrája nem nyújt lehetőséget arra, hogy törvényhozási úton, nyilván hatalyon kívül helyezték a régi alkotmányi és közönséges törvényeknek az új jogeszmével ellenkező rendelkezéseit, így a reform megvalósítása csak szokásjogi úton történhetik. A francia jog ma éppen egy ilyen burkolt, csendes átalakulás korszakában él. Az új kollektivistá világnézet vezető gondolata: a *service public*, a közönség szolgáltatásának eszméje. A trójai faló, amelyen ez az eszme az individuális-liberális francia jogrendszer falai közé belopódzott: a *birói gyakorlat*; a spanyolfal pedig, amely a végbe-ment változást leplezte: az *interpretáció*.

A service public eszméjének ma már egész iskolája van, amelynek vezéralakjai *Léon Duguit* és *Gaston Jéze*. Ezek a szerzők nem győzik a service public-gondolat jelentőségét eléggé hangsúlyozni. Duguit szerint „a szuverenitás fogalma helyébe a service public-koncepció lép”: „a service public a modern jog alapeszméje.” *Jéze*, *Les principes généraux du droit administratif*

¹ Duguit: *Les transformations du droit public*, 3. kiad. Páris, 1925. Előszó XIX. lap: „Ainsi la notion de service public vient remplacer celle de la souveraineté!... La notion de service public devient la notion fondamentale du droit public moderne.”

című műve 2. kiadásának előszavában, az új theoriát „forradalmi” jellegűnek minősíti. (C'est une révolution véritable!) „Az elavult

L”

szervezeti elválasztottságban is kifejezésre kell jutnia. A polgári bíróságokkal való összeolvastásuk pedig helytelen lenne azért, mert a közigazgatási bíróságok a végrehajtó hatalom tevékenységéből eredő; különleges képzettséget és a közigazgatási szakkérdések beható ismeretét igénylő ügyekben ítélnék. Itt említhetjük meg azt is, hogy az aktív közigazgatási hatóságok felé való vonatkozásban Danckwerts világos leszövezését kívánja annak, hogy az egyes német Land-okban ma is érvényben álló rendszerrel szemben *először mindíg a közigazgatási szervek foglalkozzanak valamely ügygel* és csak az ő döntésük után kerülhessen közigazgatási bírói eljárásra a sor. Az állam elsőrendű érdeke ugyanis a gyors cselekvés, amit a közigazgatás végez; ezután jöhet csupán szóba az ügynek a bíróság elé vitele, ahol az állam másodrendű érdekének, a jogszerűségnek szolgálatában mód van a tényállás pontos tisztázására és a jogszabályok alapos mérlegelésére.

Az önálló közigazgatási bíróságok szervezeti kiépítését a be-számolónk alapjául szolgáló tanulmányok mindegyike *több, egy-más fölé-, illetve alárendelt fórum* formájában képzeli el. Valamennyien egyetértenek abban, hogy legfelsőbb fokon a felállítandó *Reichsverwaltungsgericht*-nek kell ellátni a közigazgatási jogszolgáltatás munkáját; ez felel meg a harmadik birodalom Einheitsstaat-voltának és hathatós eszköze lenne a jogegységesítési törekvéseknek. Nem teljes ellenben az irodalmi felfogások *összhangja a közep-, illetve alsófokú közigazgatási bíróságok szervezésének területi alapjaira* nézve, ami jórészt annak tudható be, hogy a birodalom egységes közigazgatási beosztását célzó mozgalom még nem fejeződött be teljesen. A Reichsverwaltungsgericht alá rendelt közigazgatási bíróságok felállítását általában tartománynonként, Land-onként (Danckwerts), vagy az előreláthatólag ezek helyébe lépő Gau-~~ok~~ként képzeli el (Maunz) Danckwerts szerint csak a kisebb Land-okban lenne elég egy ilyen bíróság (a Landesregierung mellett); a nagyobb Land-okban (Poroszország, Bajorország, Szászország) ellenben nem csupán egy ilyen alárendelt közigazgatási bíróságnak kellene lennie, hanem itt a Land-okat alkotó ú. n. Regierung-ok (kb. a mi vármegyénk) területén, a Regierungspräsident (Szászországban a Kreishauptmann) mellé rendelve külön-külön kellene megalakítani. Mindezek a megoldások tehát kettős fórumrendszert (vagyis a megfelelő esetekben egyfokú bírósági fellebbezítelt) jelentenének. Háromfokú közigazgatási bíróság szervezettel mellett foglal ezzel szemben állást Scholz,¹³ aki a Reichsverwaltungsgericht és a Gau-¹³ Die Verwaltungsgerichtsbarkeit im Dritten Reich (1936) című értekezésében.

Bíróságok alatt első fórumként kíván létesíteni ú. n. Bezirksverwaltungsgerichte-eket (kb. a porosz és bajor Regierungok területének megfelelően). Igaz ugyan, hogy elgondolása szerint ezen a három fokozaton csak a magánügyeknek egymás közötti, nyilván-jogi természetű vitái mennének végig, míg a közigazgatási cselekmények ellen beadott panaszoknak a Bezirksverwaltungsgericht által való elutasítása esetén az ítélet közvetlenül a birodalmi közigazgatási bírósághoz lenne megfellebbezhető, amely ilyenkor másodfokon döntene az ügyben.

Az egyes közigazgatási bíróságok belső összeállítására tekintében is leginkább Danckwerts-nél találunk állásfoglalást, aki nem habozik kijelenteni azt, hogy az egyesbíráskodással szemben *ő a kollegiális rendszernek ad előnyt*, annak ellenére, hogy az előbbi mellett a Führerprinzipet szokták érvként felvonultatni. ~~Szerint~~ a bírói ítélet más természetű, mint a vezérnek és végrehajtóhatalmi szerveinek akaratelhatározása ~~ma-ami~~ ezeknek mindig valamely állami cél megvalósítása, konkrét eredmények elérése feleg szemük előtt, addig a bíróság kizárólag azt dönti el, hogy mi a fennálló jog és hogy valamely cselekedet annak megfelelő-e.

Ezzel a „überális izü” tétellel bizonyos ellentmondásba jutunk a cikkünk bevezetésében említett és általa is képviselt állásponttal, amely szerint a közigazgatási bíráskodás ~~szűrtetű~~ jegyeit a szolgálati utasításoktól ~~való mentesség és a speciális eljárás szabályok jellemzik.~~

Hangoztatja, hogy a népi bizalom is a bíróságok társas voltához fűződik, amely így az örök „Volksgrundrecht” részének tekintendő.

A továbbiakban elvileg nem helyteleníti azt, ha a közigazgatási bíróságok nem állanak kizárólag hivatásos bírakból, hanem az ítékezésben *közigazgatási tisztviselők* is — rendes adminisztratív ügykörük ellátása mellett, külön megbízásként — részt vesznek. Ez azonban csak az alsóbíróságoknál vihethő keresztül, mert ezeknél a tanácsok munkaterhe nem oly nagy és itt helyes

— Álláspontját
párral indokolja,
hogy
Ez a jogalkalmazás
módját tekintve

9 on
11).

T 8

V

V

Henj; andy
uypanis

x 8

Z

VII. Bürokrácia és közszoigálati jog.

A közigazgatás munkájának ez az új területekre való kiterjeszkedése — amint ezt más vonatkozásban már említettük — forrásmailag a minisztérium, a kabinet, hatalmát növelte. A reális látású angolok előtt azonban nem maradt észrevétlen, hogy a kabinetnek ez a diktatúrája voltaképpen csak spanyolfal, amely mögött tulajdonképpen a *hivatásos köztisztviselői karnak*, a *bürokráciának* a *mindenhatósága* húzódik meg. Willis tömören és találóan jellemzi a mai helyzetet, amikor azt írja, hogy: „A mai Angliában az elvileg szuverén parlamentet a kabinet irányítja, ezt viszont az állandó Civil Service tartja befolyása alatt.”⁴³ A

⁴³ I. m., 7. l.

legtekintélyesebb közigazgatási szakírók egyértelműleg mutatnak rá arra, hogy a közigazgatás által elintézendő ügyek mennyiségi megnövekedésének és minőségi specializálódásának következtében, az egyes részterületekre vonatkozó szabályokat és az intézkedések módját jobban ismerő hivatalnokok befolyása viszonylag nagyobb lett a miniszterekéhez képest. A miniszter, akinek idejét a politikai, a parlamenti élet és a reprezentáció is erősen igénybeveszik, csak a legfontosabb ügyekkel képes személyesen foglalkozni és az eléje kerülő kérdések legnagyobb részében magáévá teszi alárendeltjeinek nézetét.⁴⁴ *A miniszterek és a bürokrácia közötti alárendeltjeinek nézetét.*⁴⁴ *A miniszterek és a bürokrácia közötti alárendeltjeinek nézetét.*⁴⁴ *A miniszterek és a bürokrácia közötti alárendeltjeinek nézetét.*⁴⁴

⁴⁴ L. erről pl. Muir: i. m., 55—57. l., Keith: An introduction to British constitutional law (1951), 59—60. l., valamint Loppell: The government of England (1951), 186—187. l.

zötti helyes viszony kialakítását az angol szerzők a közszoigálat egyik legnagyobb horderejű problémájának tartják. Lowell többek között kifejti, hogy a politikus, átfogó látású miniszter és a pártatlan, rutinos köztisztviselők között gyümölcsöző kölcsönhatásnak kell kialakulnia. A miniszter új irányt és szempontokat hoz, megakadályozza a sablonokban és lélektelen formaságokban való elveszést, munkába vétet korábban elhanyagolt területeket és állandóan ügyel arra, hogy melyek a bürokráciának azok az előterjesztései, amelyeket a közvélemény által kívánt politikai irányra figyelemmel nem tehet magáévá. Az állandó tisztviselői kar viszont rámutat a miniszter által felvetett gondolatok keresztlüvelének nehézségeire, adatokat nyújt a miniszter beszédeéhez és nyilatkozataihoz, a kérdés alapos áttanulmányozása útján előkészíti az ügyeket a miniszter döntésére és szükség esetén javaslatokat tesz bizonyos rendelkezések kiadására.⁴⁵ Muir kiemeli

⁴⁵ I. m., 174—185. l.

a bürokráciának azt a szerepét is, hogy az igazgatásban érvényesülő politikának bizonyos állandóságát biztosítja, amire Angliában főleg a Treasurynek az adózás terén érvényesített következetes magatartása nyújt jó példát.⁴⁶

⁴⁶ I. m., 57—58. és 64—66. l.

A miniszterek és a tisztviselők közötti ez a benső szolgálati viszony kifelé, alkotmányjogi szempontból persze egészen más megvilágításban jelentkezik. A külvilág felé ugyanis minden intézkedést a miniszter tényének tekint az angol jog is; minden közigazgatási aktusért a miniszter arat elismerést, de ő viseli az értük való felelősséget is. A döntést előkészítő tisztviselőnek mindig háttérben kell maradnia és lehetőleg nem szabad saját elgondolásainak nyilvánosan hangot adni. Ezzel kapcsolatos a *bürokráciának az a kötelessége, hogy a különböző irányú minisztereket teljesen fedi a miniszteri felelősség.*⁴⁷

⁴⁷ Keith: i. m., 61. l. és Loppell: i. m., 192—195. l.

Befejezésül rövid szemlét szeretnénk még tartani a jelentőségében — mint a fentiekben láttuk — annyira megnövekedett angol közigazgatás belső viszonyainak szabályozása, vagyis röviden a *közszoigálat*, a *Civil Service jogának alapponásai* felett. A közalkalmazottak óriási tömegének legnagyobb része Angliában is beletartozik az általános közigazgatási hierarchiába, amelynek egyes ágait a legfelsőbb fokon a miniszterek irányítják. Vannak azonban olyan, igazgatást is végző szervek, amelyekre a miniszterek utasításai és ellenőrzési joga nem terjed ki, amelyek tehát *autonómiát* élveznek. A helyi önkormányzati testületek tagjairól és tisztviselőiről nem szólva, ilyenek pl. az egyetemek, amelyeknek szervezetre és működésére csak az államsegélyek felosztását végző University Grants Committee-n keresztül érvényesíthet a miniszter némi befolyást; ilyenek továbbá a gazdasági élet egyes területein szervezési tevékenységet kifejtő ún. *közérdekű* bizottságok (public utility commissions), amelyek a parlament által megszavazott hitelek segítségével, a miniszteri ellenőrzéstől mentesen működnek, hogy így a magánvállalkozási forma előnyeit biztosítsák az állam részére (pl. Forestry Commission, Central Electricity Board, British Broadcasting Commission).⁴⁸ Egyébként

⁴⁸ Keith: i. m., 63—64. l.

a rendes közigazgatási hierarchiába tartozó tisztviselőknél az angol közszoigálati jog is nagy gondot fordít arra, hogy politikai befolyásoktól való függetlenségüket és *pártatlanságukat* biztosítsa. A jogszabályok és a gyakorlat éles választóvonalat húznak a *politikai állásokat betöltő és a nem politikus tisztviselők* között. Az előbbiek közé a politikai államtitkárok és némely, különlegesen

9. Az angol közszoigálatot érintő köz- és problémák megoldásához a bürokrácia minisztérium, a Treasury, a kabinet, amelyek a miniszterrel együtt alkotják a kormányt, a Treasury, a különböző minisztériumok és a különböző bizottságok. A Treasury a költségvetésről, a különböző minisztériumok a különböző területekről, a különböző bizottságok a különböző területekről. A Treasury a költségvetésről, a különböző minisztériumok a különböző területekről, a különböző bizottságok a különböző területekről.

bizalmi természettű állást betöltő személyiségek tartoznak, akik segítségére vannak a minisztereknek és a kabinet lemondása esetén tájaj lehetnek a parlamentnek és a kabinet lemondása esetén tájaj lehetnek a politikai életben nem játszhatnak szerepet; ha képviselővé akarják magukat választani, még jelöltként való felépésük előtt le kell mondaniok állásukról és nem is szokták őket újra alkalmazni. Régebben a köztisztviselők széles körének aktív választójoga sem volt, ezt azonban 1887-ben valamennyiüknek megadták. Tilos a tisztviselőknek pártszervezésben és választási akciókban résztvenni: nem szabad továbbá nyomást gyakorolniuk a képviselőkre fizetésük emelése érdekében; végül az 1927-ből való Trade Disputes and Trade Unions Act kimondja azt is, hogy nem lehetnek tagjai olyan szervezeteknek, amelyeknek nem közalkalmazottakból álló egyesülések irányítanak.⁴⁹

⁴⁹ Keith: i. m., 61-62. 1. és Lovell: i. m., 145-153. 1.

A tisztviselőknek a politikai tevékenységtől való eltiltása és alkalmazásuk állandósága között szoros logikai kapcsolatot látnak az angol jogászok. Minthogy pedig a közszolgálati működésnek legjellemzőbb vonása éppen ez a stabilitás, azaz a tisztviselő elhunytáig, vagy nyugdíjazásáig való terjedés, rendkívüli fontosságot nyer a közszolgálatba kerülők helyes kiválasztásának kérdésé.⁵⁰ A XIX. század közepe előtt a közszolgálatba lépés az ú. n.

⁵⁰ Höhn: i. m., 49. 1.

patronage-rendszer alapján történt, amelynek lényege az volt, hogy a politikai és társadalmi szolgálatok és a parlamenti tagoknak ezen az alapon adott ajánlásai voltak a döntők az egyes állások betöltésénél. Ez azzal járt, hogy a polgári közszolgálat felett teljesen a főnemesség és a gentry uralkodott; a magasabb hivatalokba fiait az alsóbbakba pedig híveit ültette.⁵¹ Ennek a pro-

⁵¹ Lovell: i. m., 154. 1.

tekciós rendszernek kiküszöbölésére tett döntő lépés a Civil Service Commission-nak 1855-ben történt felállítás volt; ez a három tagból álló testület megvizsgálta a jelöltek képességeit, amelyek mellett lehetőleg figyelemmel volt a miniszterek kívánságaira is. 1859-ben kimondották azt, hogy csak azoknak van nyugdíjra igényük, akiket a Civil Service Commission előtt letett vizsga alapján vettek fel a hivatalokba. Később az 1870. június 4-én kiadott királyi rendelet (order in council) általánossá tette a nyilvános versenypizsga elvét. A versenypizsgálatok szabályozására és eredményeire nézve Mártonffy Károlynak „A közszolgálat utánpótlása” című könyvében foglaltakra utalunk; csak azt akarjuk itt kiemelni, hogy a legújabb fejlődés egyrészt arra irányul, hogy az állásoknak nagyobb közös csoportokba való foglalása útján a különböző vizsgafajták száma csökkentessék, másrészt, hogy inkább az általános intelligenciát és a fejlődésképességet tekintik az elbírálásnál döntőnek, mint a technikai jellegű szakismereteket. A felsőbb fokozatú állásokra kiírt versenypizsgákon többnyire az oxfordi és cambridgei egyetemeknek a magasabb társadalmi osztályokba tartozó végzett növendékei kerülnek ki győztesként; az alsóbbrendű (kezelési stb.) állások betöltésénél viszont már jelentékeny teret nyerne az alacsonyabb társadalmi osztályok gyermekei. A kezelési szakokban dolgozók csak kivételes esetekben kerülhetnek fel a fogalmazási státusba.⁵²

⁵² Lovell: i. m., 158-160. és 163-167. 1.

A fogalmazási állások körében fokozatos előlépés van és csak néhány egészen magas (alállamtikári, osztályfőnöki) állásra nézve szokásos, hogy azokat kívülről, nem a közszolgálatból vett egyénnel töltik be. Az előlépéseknél a politikai befolyások kiküszöbölését sikerült keresztülvinni, sőt egyes miniszteriumokban (pénzügyminisztérium, admirális) szigorúan érvényesül az a felfogás, hogy politikai közbenjárás igénybevétele az érdekelt gyengességének bevallását jelenti és így az illetőnek egyenesen hátrányára szolgál. A vezető állásoktól eltekintve, túlnyomórészt a szolgálati idő mértéke (anciennitás) irányadó az előléptetéseknel; természetesen szerepet játszik a munkateljesítmény értéke is, amelynek megítélésére az 1885 óta bevezetett minőségértékelés szolgál. **T** A tisztviselők elbocsátására csak súlyos

⁵³ Concha Győző: i. m., 386-388. 1.

fegyelmi vétség esetén kerül a sor; Keith pl. megemlíti, hogy az „inefficiency”-nek, a munka gyengességének az a mértéke, amely egy kereskedelmi alkalmazottnál végzetes következményekkel jár, a közszolgálatban többnyire elnézésre talál.⁵⁴

⁵⁴ I. m., 61. 1.

A közszolgálati jogviszonyok ezt az állandóságát erősen alá támasztja Angliában is a fixfizetésnek és nyugdíjnak a XIX. század eleje óta bevezetett rendszere, amelyet az angol közigazgatási irodalom vezető képviselői a közhivatali munka természetéből természetesen folyónak tartanak. A köztisztviselői fizetések megállapítása a korona előjoga; a miniszter királyi statum híján nem is szabhat meg illetményt. Ha a közalkalmazott fizetését visszatartónak, az a Petition of Rights-en alapuló eljárással követelhetné annak kiadását. A fizetés a legelőkelőbb ágazatban évenként szokott automatikusan emelkedni. Nyugdíjra a köztisztviselőknél még ma sincs határozott jogigényük, a valóságban azonban mindig szoktak nekik folyósítani. A nyugdíjban lévőknél és a nyugdíjazásra újonnan kerülőknél a névsórat a költségvetés mellékleteként, tudomásulvétel vegett a parlament elé kell terjeszteni. Anyuagellátások mértékét az 1859-i Supperannuation Act szabja meg olyanképpen, hogy az alkalmazott tíz évi szolgálat után utolsó fizetésének 10/60-ad részét kapja és ettől kezdve minden további szolgálati év után 1/60-dal többet, legfeljebb azonban az utolsó illetmény 40/60-ad részét.⁵⁵

⁵⁵ A főbb illetmény- és nyugdíj-jogszabályokat l. Keith: i. m., 60. 1. és Lovell: i. m., 172. 1.

A VÁROSIGAZGATÓ (CITY MANAGER) AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

A 130 milliós Amerikai Egyesült Államok sokezer városának igazgatása meglehetősen szabadon fejlődött ki. Nem kapott felső, központi szabályozást, mint Középeurópa országaiban. A megkötöttség hiánya az igazgatási elvek és a követett gyakorlat olyan érdekes sokféleségét alakította ki, amelynek tárgyilagos vizsgálata érdekes és értékes tanulságokkal szolgál.

Mindenekelőtt azzal kell tisztában lennünk, hogy a „város” (*city*) megnevezés Amerikában is éppenúgy, mint nálunk is, nem szabatos jogi fogalom.¹ A szó általános használata szerint Amerikában „city” minden zárt település, a lélekszámra és igazgatási formákra való tekintet nélkül. A jog szerint a zárt települések közül csak az igazi city, amelyet az állami törvényhozás külön *city charter*-ben, ünnepeles írott nyilatkozatban annak elismer, igazgatásának szervezetét és működését megállapítja. (Addig csak *town* a település hivatalos neve.) A statisztika a városokat vizsgálva minden 1.000 lélekszámon felüli zárt települést idesorol, jogi formájára való tekintet nélkül, sőt a felsorolásokba ide szokták számítani a 2.500 lélekszámnál nagyobb szétszórt településű villatelepeket (*urban places*) is. Általában azonban, ha city-ről, városról, mint külön társadalomtudományi, különösen pedig igazgatási problémát nyújtó fogalomról szó van, a 10.000-nél nagyobb lélekszámú zárt településeket értik alatta. Az 1938. évi adatok szerint ilyen városa 959 volt az Egyesült Államoknak.

Városigazgatási forma tekintetében négy főalakot különböztetünk meg az Egyesült Államokban. Egymásután alakultak ki, de ma is még mind a négy megtalálható egymás mellett.

1. A „gyenge polgármesteri” alakzat (*weak mayor form*) a demokrácia alapelveinek szigorú követéséből és a montesquieu-i hatalmak elválasztása elv túlhajtott értelmezéséből eredt. Lényege, hogy a város igazgatásának összes szerveit, a (rendszerint nagy létszámú, 15-nél több főnyi) városi tanácsot, a polgármestert, az összes fontosabb városi tisztségek betöltőit, valamint a városi bizottságok tagjait is közvetlenül a polgárok választják. A polgármester összes ténykedése, az általa tett esetleges (kisebb jelentőségű állásra szóló) kinevezés a tanács jóváhagyása alá tartozik.²

A „gyenge polgármesteri” formát a XIX. század ma már messze túlhaladott megoldásának tartják az igazgatás szempontjából. Nagyon könnyen helyet enged a napipolitika befolyásának, nem teszi lehetővé megfelelő szakemberek érvényesülését. A városigazgatásnak nincs igazi feje, főnöke, általában a felelősség annyira megoszlik, hogy az eredményesség lehetetlenné válik.

¹ Ld. *Magyary Zoltán*: Amerikai államélet. Bp. 1934. 64—79. old.

² A „gyenge polgármesteri” forma szervezeti ábrázolását a 311. oldalon lévő vázlat a) pontja mutatja.

2. A *bizottsági alak* (commission form) az előbb felsorolt hátrányok kiküszöbölését célozta. A választópolgárok öt bizottsági tagot választanak a város igazgatására. Ezek intézik együttesen a város ügyeit, egyúttal pedig egy-egy ügyosztályt is vezetnek.³ Városi tanács nincs, polgármester sem. Egyes helyeken ugyan az egyik bizottsági tag megkapja ezt a címet, de nem főnöke a többieknek, csak „primus inter pares.“ A Texas állambeli Galvestonban alkalmazták először ezt a formát 1900-ban. Mint a századforduló nagy vívmánya, oly gyorsan terjedt, hogy másfél évtized múlva a közepes nagyságú városok (30.000—500.000 lélekszámig) egyharmada már ezt az igazgatási formát választotta.

Igazgatási elvek szempontjából a commission forma azért érdekes, mert egyetlen (és kisszámú) testületben *egyesíti a szabályalkotási és végrehajtási hatalmat*. Egyébként azonban könnyen kimutatható elvi hátrányai vannak: nincs feje, felelős vezetője a városnak; az ügyosztályok szakértő vezetését semmi sem biztosítja, mert lehet, hogy öt üzletembert, vagy öt mérnököt, ügyvédet, ujságíró, vagy éppen öt „politikust“ választanak egyszerre, hiszen a választás általánosan történik és nem az egyes ügyosztályok vezetésére. A politika nehézség nélkül érvényesülésre jut az igazgatásban. Az egyoldalúan csak saját ügyosztályának érdekét néző bizottsági tag költségezésének nincs ki határt szabjon; általában nincs, aki a város egészének ügyeiért személyében felelős lenne. Könnyen öt külön kis igazgatás alakul ki.

3. Az „*erős polgármesteri*“ alak (strong mayor form) szintén az elsőnek tárgyalt „gyenge polgármesteri“ formát fejleszti tovább a polgármesteri tisztség nagyobb hatalommal való felruházása által. A polgármester alkalmazza és bocsátja el az ügyosztályok személyzetét, sőt vezetőit is. Ő készíti elő a költségvetést és terjeszti elfogadásra a tanács elé. Vétőjoggal élhet a tanács határozataival szemben.⁴

Az igazgatás egységes vezetése tehát biztosított. Nem küszöböli ki azonban a politikát. Ha a politikus egyúttal jó igazgatási szakember, akkor ez a forma teljes sikert eredményez. Ez azonban igen ritka eset. „Több az eshetőség egy, mint öt jó adminisztrátor választására. Mégis, a választás ritkán eredményez egyetlen jó adminisztrátort is. Majdnem változatlanul politikusokat eredményez.“⁵ Egyébként pedig minden polgármesternek *kell* törődnie a pártpolitikával is, mert különben jövő megválasztása hiúsul meg. Könnyen holtpontra juthat továbbá a város ügye, ha a polgármester és a tanács nem értenek egyet. A tanács nem hagyja jóvá a polgármester költségvetését, a polgármester pedig vétőjogával él a tanácsi határozatokkal szemben.

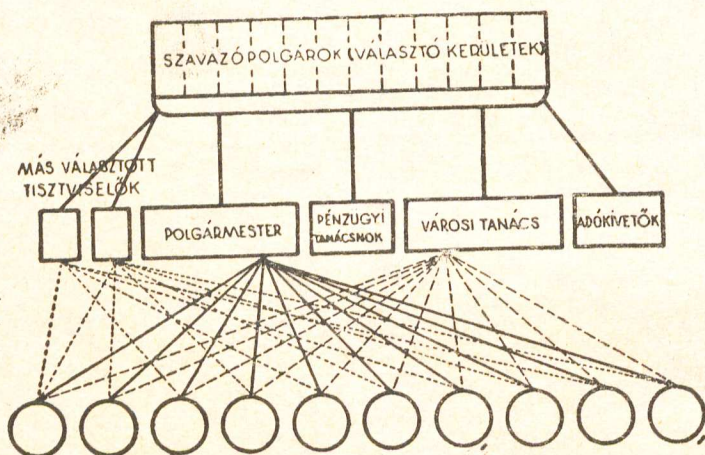
Felmerült mint lehetőség az az elvi megoldás, hogy a polgármester, mint felelős politikus vezető, nevezzen ki maga alá egy

³ Szervezeti ábrázolását ld. a 311. oldal b) pontjánál.

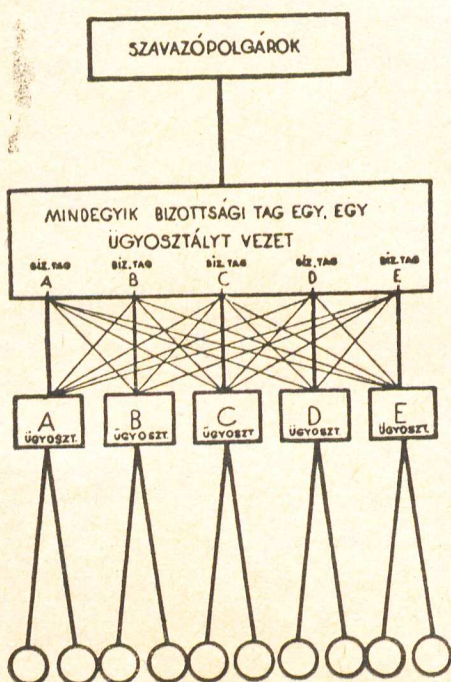
⁴ Szervezeti alakját tekintve megegyezik a „gyenge polgármesteri“ formával. Ld. a 311. oldal a) ábráját.

⁵ Forms of Municipal Government. Prepared by National Municipal League. New York City, 1939. 9. old.

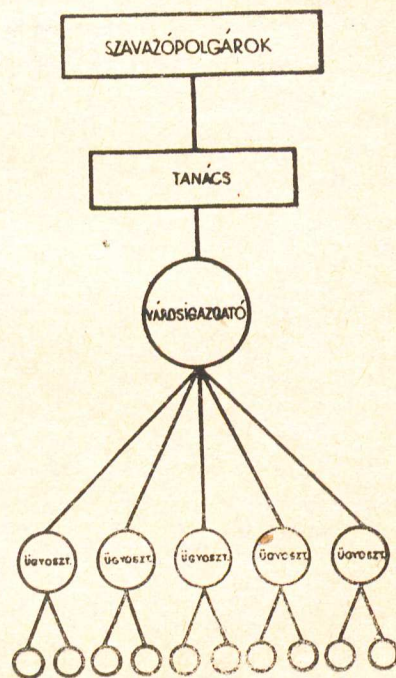
A, A POLGÁRMESTERI SZERVEZETI ALAK

B, A BIZOTTSÁGI SZERVEZETI ALAK

C, A VÁROSIGAZGATÓI SZERVEZETI ALAK

igazgatási szakembert az ügyek gyakorlati elintézésére. Ezt az elgondolást a gyakorlatban még alig vitték keresztül, így hiányoznak a tapasztalatok arról, hogy az igazgatásnak ez a két feje hogyan működne együtt.⁶

A polgármesteri, különösen pedig a bizottsági forma előnyeinek és hátrányainak mérlegeléséből született meg a városigazgatói (city manager) forma. Pártolói úgy jellemzik, mint a XX. századi városigazgatás legnagyobb vívmányát, amely az Egyesült Államok legfőbb hozzájárulása a városigazgatás gyakorlatához.

4. A városigazgatói forma (city manager form, vagy council manager form) is kettős pillérre épít. Az egyik a polgárok által választott kisszámú (15-nél kevesebb tagú) tanács, a másik a tanács által alkalmazott (szerződötett) városigazgató, aki ezt a pályát élethivatásának választotta.⁷ A városigazgató (city manager) tehát nem városbéli pártpolitikus, hanem városigazgatási szakember, aki a város ügyeit teljes egyéni felelősség mellett intézi. A tanács bármikor elbocsáthatja; egyébként is a várospolitikai legfőbb alapelveit, beleértve azt is, hogy évente mennyi pénz költethető, a városi tanács szabja meg. A várospolitika megállapítása és végrehajtása ezek szerint szigorúan elválasztott.

Elsőnek 1908-ban a Virginia állambeli Staunton város (jelenleg 12.000 lakosú) vezetett be hasonló rendszert, de még polgármesterrel kombinálva. A tanács-városigazgatói rendszert teljes mostani formájában a Dél-Karolinai Sumter város (1930-ban szintén 12.000 lakosú) valósította meg, 1912-ben. A rendszer rögtön igen nagy feltűnést keltett. Az amerikai városszövetség által 1900 óta kiadott és állandóan módosított, fejlesztett városi minta-szabályrendelet (model city charter) 1916 óta ezen az igazgatási formán épül fel.

A city manager rendszer az igazgatási, főnöki tennivaló egyetlen kézbe való egyesítését (és felelősséggel való egyesítését!) helyezi előtérbe.⁸ Az Egyesült Államok alkotmánya is már az egységes, egyetlen fő alatti végrehajtó hatalom elvét fogadta el az Unió elnöke hatáskörének megállapításánál. A city manager rendszer ennek az elvnek változatát jelenti; a city manager a városi tanács alatt van, általa bármikor elbocsátható, tehát az általános várospolitikát megszabó testülettől nem független, mint ahogyan az Unió elnöke (a „strong executive”) független a törvényhozó testülettől.

A városigazgatói rendszert a magánvállalatok igazgatásával szokták párhuzamba állítani. Ott ugyanis már kezdettől fogva a

⁶ Ugyanilyen elgondolásban készült Kassa városának a csehszlovák uralom utolsó éveiben alkotott városi szabályrendelete: a politikus polgármester és két alpolgármester alá, a városi igazgatás élére a városi főtanácsost állította, mint állandó, élethivatásszerű tisztviselőt. A szabályrendeletnek ez az intézkedése azonban nem került megvalósításra.

⁷ A rendszer szervezeti ábrázolását a 311. oldal c) pontja mutatja.

⁸ „Ott fejleszti tovább a bizottsági (commission) igazgatási formát, ahol az a leggyöngébb, vagyis az igazgatási oldalon.” — írta már 1914-ben egy amerikai szakember. (James, Herman G.: The city manager plan, the latest in American city government. The American Political Science Review, Vol. VIII. 1914. 610. old.)

pártpolitikától mentes igazgatási szakértő előtérbe állításának elve érvényesült. Világosan felismerték, hogy az igazgatás jóságát, az összes szervek megfelelő együttműködését, az adminisztrálásban szakértő vezérigazgató biztosítja, az eredményességért ő a felelős, nem pedig a tőkepénzesekből alakult igazgatótanács. Az eleinte csak ügyvezetésre, határozatok végrehajtására kiszemelt vezérigazgató ezért került csakhamar a vállalat élére, megelőzve fontosságban és befolyásban az igazgatótanács elnökét.

Eleinte sokhelyütt aggodalommal nézték a city manager eszme terjedését, éppen a városigazgatás elméleti szakemberei közül is: vajjon nem válik-e az adott nagy hatáskör folytán a város egy-egy lelkiismeretlen, csak a maga és pártja hasznát tekintő pártpolitikus prédájává? A tapasztalatok feleslegessé tették az ilyen aggodalmakat. Az is kiviláglott, hogy a city manager forma a demokrácia alapelveivel sem ellenkezik, hiszen a city manager hatáskörét a polgárok szavazata által elfogadott városi szabályrendelet írja körül, a manager személyét pedig a polgárok által választott tanácsi tagok választják ki. Csak éppen a demokrácia túlhajtását szünteti meg: a bizottságok, tanácsok által száműzött eredményességet helyezi vissza méltó helyére.

A city manager rendszer állandó terjedését mutatja, hogy 1940-ig 520 községet tért át igazgatásában erre az alakra; ezek közül azonban 22 város időközben más igazgatási formára tért vissza. E számok részleteit nézve, 1938 március 1-én 465 városban és 7 megyében volt ez az igazgatási forma érvényben. Az Amerikai Egyesült Államok 6.230 ezernél nagyobb lélekszámú városi közsülete közül 436-ban city manager igazgatott. Az arány erősen megváltozik, ha csak a 10.000-nél nagyobb lakosságú városokat vesszük. Itt 959 város közül 187 (kerekén 20 %) vezette be a city manager rendszert; 93 százezernél nagyobb lakosságú város közül pedig 17. A 451.000 lakosú Cincinnati köztük a legnagyobb. A nagyobb és magyar fülnek is ismerős városok közül city manager van továbbá Dallas (260.000 lakos), Dayton (201.000), Kansas City (400.000), Miami (111.000), Niagara Falls (75.000), Oklahoma City (185.000), Rochester (328.000), Schenectady (96.000), Toledo (291.000), és Trenton (123.000) városokban is. A legnagyobbak, a milliós nagyvárosok tehát hiányoznak ebből a felsorolásból.

Érdekes, hogy a city manager rendszer terjedése túlhaladt az Amerikai Egyesült Államokbeli városok körén. Magában az Egyesült Államokban ugyanis 1938-ig hét megye (county) igazgatásában is bevezették a manager-rendszert, köztük a New York állam-beli Monroe County a legjelentősebb, 424 ezres lélekszámával. Átterjedt továbbá a rendszer 19 külföldi városra: Kanada 14, Porto Rico 1 városára, sőt — amiről Európában nagyon kevesen tudnak — magában Európában négy ír városra is: Dublin (400.000), Cork (78.000), Limerick (40.000) és Dun Laoghaire 35.000 városaira.

A City Managerek Nemzetközi Szövetsége (International City Managers' Association, 536 taggal) kimutatása szerint 1939. január 1-én a városigazgatók 13 %-a 15 éven, 58 %-a pedig 5 éven felüli városigazgatói gyakorlattal rendelkezett. Az aktív városigazgatók

átlagos szolgálati ideje átlagban hét és fél évet mutatott. Volt már olyan városigazgató, aki nyolc különféle várost szolgált ebben a minőségben, 87 városigazgató működött kettőnél több városban. Ennek főleg az a magyarázata, hogy azokat a városigazgatókat, akik egy kisebb város vezetésében jó hírnevet szereztek, mindíg nagyobb városok hívják meg jobb feltételekkel.

A Committee on Public Administration of the Social Science Research Council legújabbán szakemberekkel vizsgálta meg 16 council-manager rendszerű város igazgatását, a városigazgatói rendszer elfogadásának történetét, alakulását és a mai helyzetet. A 16 várost úgy válogatták ki, hogy legyen köztük kisebb és nagyobb, ipari és nem ipari, keleti és nyugati város, vagyis a főbb típusok mind kapjanak benne képviselőt. A 16 város tanulmányozásából leszűrt eredmény így alkalmas arra, hogy meglehetősen híven mutassa a rendszer kialakulását és mai állását.

Említettük már a városigazgatói és a magánvállalati vezérigazgatói rendszer párhuzamosságát. A városigazgatói rendszer gyökere az amerikai üzleti vállalkozások — elsősorban a részvénytársaság — szervezetéből ered. A XIX. század alatti egészen egyedül álló terjeszkedési lázban, a roppant arányú kereseti lehetőségek és vele a hatalmas verseny a magánvállalati igazgatás szervezetét csakhamar fontossá tették, olyan kérdéssé, mellyel foglalkozni érdemes és kell is. Érthető, hogy mikor a közben egészen háttérbe szorult, kicsiny helyi érdekek által kisajátított közigazgatási kérdések — éppen elhanyagoltságuk következtében — lassan jelentkezni kezdtek, a sikeres üzletemberek a megoldást az ő bevált üzleti gyakorlatukban keresték.

„A város nagy üzleti vállalkozás, melynek részvényese a nép... Városi ügyeinket szigorú üzleti alapra kellene helyezni és nem pártemberekkel, sem republikánusokkal, intéztetni, hanem olyan emberekkel, akik értenek az üzleti igazgatáshoz és a társadalomtudományhoz; akik közönségünk pénzét rájukbízott alapként kezelnék, amelyet bölcsen és gazdaságosan kell elkölteni, minden veszteség nélkül és minden polgár javára. A jó embereknek kellene érdeklődniük a városi igazgatás iránt, nekünk pedig több államférfiúra és kevesebb politikusra lenne szükségünk,” mondotta John H. Patterson már 1896-ban, Dayton város alapításának százéves fordulóján.⁹

Egészen hasonló az a propaganda szöveg, amellyel 1930-ban a Dallas-i legnagyobb napilap, a News agitált: „Miért nem vezeteti magát Dallas üzleti alapokon, üzleti módszerekkel, üzletemberek által? ... A city manager rendszer végeredményben üzleti igazgatási rendszer ... A city manager egy részvénytársaság igazgató-ságának vezérigazgatója. Dallas a részvénytársaság. Olyan egyszerű, mint az. Szavazz mellette.”¹⁰

⁹ Idézi *Bolling*, Landrum R.: *City manager government in Dayton*. Chicago, 1940. 8. old.

¹⁰ *Stone*, Harold A. — *Price*, Don K. — *Stone*, Kathryn H.: *City manager government in Dallas*. Chicago, 1939. 24. old.

A városigazgatói rendszerrel az üzleti igazgatásban felnőtt igazgatási szakemberek nemcsak a nagyvállalatok igazgatásában bevált szervezet és módszerek átültetését célozták, hanem a „politikus” városi vezetés hibáinak, hátrányainak megszüntetését is.

Ezek az elvek voltak a városigazgatói rendszer bevezetésének legfőbb mozgató erői. Egyszersmind pedig annak is legjobb magyarázatát adják: hol és hogyan terjedt el ez a rendszer.

A városigazgatói rendszer, mint a szakértő általi igazgatás, párhuzamosan jelentkezett. Kisebb településekben, egészen kicsiny, alig pár ezres városokban az amerikai polgár — amint ezt az analógus mult előírta — hozzászólt ahhoz, hogy az ügyeket magáintézze választott képviselői útján, tiszteletbeli mellékfoglalkozásként, aránylag kevésszámú és alacsony képesítésű — majdnem inkább csak szolgáltnak nevezhető — végrehajtó személyzettel. Milyhelyt azonban a lakosság kényelmének emelése céljából, vagy egyszerűen a kényszerítő szükség következtében (pl. rossz ivóvíz) vízvezetékre, csatornázásra, személtakarításra, villanyra, gázra, tűzoltóságra, épített, portmentes utakra, parkokra, gyermekjátékos terekre stb. az igény fellép, ezeket már nem tudja sem a befolyásos polgárokból álló városi képviselőtestület, sem az azok alatti kezdetleges adminisztrációt végző pár kifizetésű alkalmazott maga el látni. Érdekes tapasztalati tényként állapíthatjuk meg, hogy az Egyesült Államokban a városok természetes fejlődése során a városi (időrendben) legelső szakképzett vezető tisztviselőjeként a városi mérnök jelentkezik. Sőt azt a további tapasztalati tény is le rögzíthetjük, hogy ez a fejlődési fok körülbelül a 8.000 lélekszám nál jelenik meg.

A city manager tulajdonképpen ilyen természetes fejlődés során került be az amerikai városigazgatásba. A legelső city managerek — mint a már említett Staunton és Sumter városok példája is mutatja — 8—10.000 lélekszámú városokban tűntek fel. A város fejlesztéséhez szükségessé vált az utakról, közművekről való gondoskodás, ehhez szakembert, mérnököt kellett szerződtetni a városhoz. Ez a mérnök képzettségben és hatáskörben egyszerre túlszárnyalta az addigi városi alkalmazottakat. Könnyen átadhattak neki a városi polgárság vezetői olyan feladatokat is, amelyeket az addigi személyzetre nem bízhattak. A városi mérnök így megkapta a kisebb ügyekben való önálló intézkedés jogát is a városi tanács-tól. A tanács ezeket a kisebb elintézni valókat már úgysis teherként, időtrábló lekötésként érezte. Tőlük szabadulva friss erővel láthatott a nagyobb ügyek, az igazi várospolitika intézéséhez.

A mérnök, mint a városi igazgatásnak technikai szempontból végrehajtó feje, sok minden megreformálandó ügyet találhatott, ha akart, a városi adminisztrációban, hiszen a szigorúan vett mérnöki munkák mellett minden mérnök-vállalkozónak érzékének kell lennie a pénzügyek, anyagbeszerzés, munkásokkal való bánás, bizonyos fokú reklám, propaganda kérdéseire is. A reformálás nem volt nehéz. A városi igazgatás teljesen elhanyagolt területe szabadon várta az úttörőket. A városi tanács, a kisebb városok azelőtti

feje, nem volt igazi fejnek nevezhető, éppen mert sokfejű volt. Azok az eredmények, amelyeket a legelső városigazgatók értek és amelyeket a legkézzelfoghatóbban: pénzben kimutatva tudtak érzékeltetni, azok voltak a manager rendszer legjobb terjesztői.

A city manager rendszerre felfigyeltek a városigazgatással foglalkozók. A többség rögtön úgy üdvözölte, mint a régóta keresett gyógyszert, amely egycsapásra orvosolja a városi igazgatás sok hibáját. Voltak ugyan egyesek, akik óvatosabban ítélték, de mindenestre a city manager rendszer mindjárt pártolókra és propagálókra talált. Sőt talán azt mondhatni, hogy ezek kiáltották ki rendszernek azt a városigazgatási megoldást, amelyre egy-egy kisváros józan üzletember-vezetői, a maguk módján gondolkodva, az előbb mutatott úton-módon rájöttek.

A városigazgatói „rendszer” tehát majdnem előbb jelent meg az elméletben, mint a gyakorlatban. Hosszú út vezetett egy-egy városban a rendszer elveinek befogadásáig. A megvalósítás — az egészen kis városoktól eltekintve — egyik esetben sem ment önmagától. Rendszerint nagy szerepe jutott benne a propagandának, a city manager rendszer nyújtotta előnyök tervszerű ismertetésének. E mellett azonban a döntő lépés városonként más-más tényezőnek köszönhető. Dayton, az első nagyváros, amely átvette a városigazgatói rendszert (1913), egy pusztító árvíz utáni újjáépítés kapcsán tért rá. A hatalmas gyárváros Rochesterben azért fogadták el, mert a város legbefolyásosabb embere, a Kodak gyár tulajdonosa, George Eastman pártolta. Eastman típusa volt annak a vezető amerikai üzletembernek, aki elítéli a napipolitika érvényesülését a városigazgatásban és helyébe az igazgatási szakembert kívánja ültetni. Az ő támogatásának köszönhető, hogy már 1915-ben várostudományi kutatóintézet létesült Rochesterben, a városi igazgatás tökéletesítésére. A manager-rendszer bevezetését ez az intézet ajánlotta. Ilyen tudományos intézetek által készített ténymegállapító tanulmányok és ezzel kapcsolatos javaslatok több más városban is (Austin, Dayton). előfutárjai voltak a városigazgatói rendszer bevezetésének. Dallas városát azért lehetett meggyőzni a manager-rendszer előnyeiről, mert előző, commission rendszerű igazgatása súlyos adósságokba sodorta, amelyért az öt commissioner egyikét sem lehetett felelősségre vonni.

A városigazgatói rendszer bevezetése tehát az egyes városokban más és más okok következménye volt. Ugyanígy mások az elért *eredmények* is. Áttekintésük mégis könnyen lehetséges, mert lényegükben véve egyezők: mind az igazgatási teendők körébe tartoznak. Éppen ezért érdekes és tanulságos is szemügyre vettük, mert átfogó képét adják annak, hogy melyek azok az igazgatási kérdések, amelyeknek megoldását a legfontosabbnak tartják.

A *kisebb városokban* nagyjából négy csoportba osztható a city managerek reformtevékenysége.

A *pénzügyek* csoportja közöttük a legkiemelkedőbb. Minden városigazgató különös gonddal ügyel arra, hogy városa pénzügyei tökéletes rendben legyenek. Mindenütt bevezették az évi költségvetés készítésének rendszerét, mégpedig olyan formában, hogy azt

a manager maga állítja össze, mérlegelve és összeegyeztetve az egyes városi szervek külön igényeit. A költségvetés így egységes és a város egészének érdekét nézi, nem pedig az egyes városi intézmények, osztályok külön-külön összeállított, csak saját érdekét tekintő előirányzatainak egyszerű egymás mellé állítása, mint az a régebbi rendszerek mellett volt szokásos. A városigazgatók jól tudják azt is, hogy a költségvetés csak terv, annak végrehajtási módja is rendkívül fontos. Ezért a kisebb városokban minden utalványozásnak és minden kiadásnak a manageren keresztül kell történnie. Az üzleti igazgatási elvek példaképpül vételének természetes folyománya csupán, hogy mindenütt bevezették a központosított anyagbeszerzést és az esetleges városi üzemeket szigorúan üzleti számviteli alapokra helyezték, kettős könyveléssel, eredménykimutatás és mérleg készítésével.

Az évi költségvetés készítése mellett is ma már nélkülözhetetlen eszköze a city managernek a hosszabb távú *tervezés* is: a városi munkák, városfejlesztés és vele a pénzügyek több éves programjának megállapítása. A manager kezében összefutó munkák összhangjának biztosítása is megkönnyül ezzel. Woolhiser, Winnetka managere már 1923 óta „ötéves terv“-ekkel dolgozik.¹¹

Személyzeti téren a városigazgatók legfőbb törekvése a napi politika befolyásának visszaszorítása és eltüntetése, vagyis a személyzetnek tisztán az érdemesség szerinti alkalmazása, beosztása és előmenetele.

A city managerek működésükről — rendszerint évente — tartalmaz és gondos *jelentésekben* számolnak be. A jelentés a város közönségének szól, a polgároknak. A managerek célja ezzel a helyes értelemben vett propaganda: a városi ügyek iránti érdeklődés felkeltése, a helyeslés megnyerése, így a polgárság rokonszenvének és ezen keresztül segítségének biztosítása.

A *nagyobb városokban* a dolog természete szerint a city manager szerepe, működése és ezzel feladata egészen más. Abban az értelemben más, hogy az arányok növekedésével a feladatok sokkal bonyolultabbak és a kisebb városokkal azonos feladatok mellé újak is lépnek, különösen az igazgatás terén.

A városi *adminisztráció megszervezése és összhangjának biztosítása* egyre fokozódó gondot jelent. A managernek, mint az igazgatás felelős vezetőjének kettős feladatot kell megoldania: a munkakörök megosztása által mindenüvé a megfelelő szakember állítását és közöttük a zökkenésmentes együttműködés biztosítását. Az első széttagolást, a másik összevonást követel, az igazgatás fejének kell eltalálnia a helyes, mindent kielégítő megoldást, amelyre mindenütt érvényes mintát alkotni nem lehet. A managereknek más-más szervezettel kell dolgozniuk az egyes nagyvárosokban. Más és más elvek szerint kell csoportosítaniuk a munkaköröket, másként kell azt megszabniuk, mely osztályok, intézmények állanak velük közvetlen és melyek közvetett érintke-

¹¹ Monroe, David G. — Wilson, Henry O'Neal: City manager government in Winnetka (Illincis). Chicago, 1940. 55. old.

zésben. Bizonyosfokú hierarchia — ami ellen pedig régebben nagyon tiltakoztak az amerikai városok — most már nélkülözhetetlen, mégpedig olyan alakban, hogy élén a manager áll. Több helyütt a városigazgató segédek állít magá mellé (executive assistant). Az egyik manager az összhangot ezenfelül jelentésekkel akarja biztosítani, ezeket minden osztály és intézmény havonta küldi meg az összes többi városi szervezeti egységnek. A másik manager a személyes érintkezést mozdítja elő és rendszeresen összegyűjti az osztályok, szervek vezetőit a másokat is érdeklő munkák, tapasztalatok kicserélésére, megbeszélésére. A harmadik az eljárások, munkamódszerek egységesítésével, lerögzítésével törekszik a zavartalan együttműködés biztosítása felé.

Bármennyire is egyformán feje a manager a városi igazgatásnak, a szervezet arányainak növekedésével egyre jobban nő a távolság közötté és a városi alkalmazottak között. A *személyzeti* téren ennek következménye az, hogy egyre kevesebb azoknak a száma, akikkel személyesen érintkezik és akiknek munkáját, sőt egyéniségét is, közvetlenül megismerheti. A személyes, lassan kiforruló ítélet helyett segédeszközökről kell gondoskodni az alkalmazottak helyes megítélése érdekében. Előtérbe lép a minősítés kérdése, az eredményesség vizsgálata, mind az egyes alkalmazottakra, mind magukra az osztályokra, szervekre vonatkozóan. Fokozott jelentőségű szerepre jut az alkalmazottak helyes szellemének kialakítása és a személyzeti igazgatás alkalmas megszervezése. Mint negatívum, a legfontosabb minden nagyvárosban is az alkalmazottak politikai tevékenységének eltiltása marad.

A *pénzügyek* nagy fontossága ugyanaz, mint a kisvárosoknál. Azokéval szemben új feladat a pénzügyi igazgatás megszervezése. A városigazgatók az addig szétszórt pénzügyi tevékenységeknek lehetőleg egységes szervezetét valósították meg, ezáltal az előirányzás, tervezés és az ellenőrzés könnyebb lett. Nagyobb igazgatási méretek mellett fokozódó fontosságú a költségvetés betartásának ellenőrzése, a helyes számvitel, a városi vagyon leltárának pontos vezetése. Nagyobb méretek között bontakozik ki igazán a központi anyagbeszerzés lehetősége, megfelelő raktározással.

A *tervezés* elé táruló lehetőség is hatalmasan megnövekszik. Kisvárosban a tervezés kénytelen kis kérdésekkel, apró megtakarítási lehetőségekkel foglalkozni, nagyvárosban itt tudja a manager legjobban megnyerni magának a város közönségét. Érdekes módon a city manager rendszerű városok igazgatásáról készített tanulmányok azt mutatják, hogy amilyen mértékben nő a város lélekszáma, ugyanolyan mértékben válik egyre fontosabbá az, hogy a manager megnyerje a város közönségének bizalmát. Kis városban elég a városi képviselőtestület túlnyomó részének támogatása, nagyvárosban azonban a közvélemény pártolása a döntő. Ezzel a közönség megfelelő *tájékoztatása* is növekszik fontosságban. Stephen B. Story, Rochester első city managere szerint: „A legnagyobb probléma, amely a tanács-városigazgatói igazgatás, sőt bármilyen, akár városi, akár megyei, állami vagy nemzeti kormányzat elé kerül, a választók tájékoztatása... A városigazgatók

ünnepélyes kötelessége városuk felé, hogy felébresszék az igazgatás tevékenysége felé az érdeklődést... Minden megengedett módot fel kell használni, hogy megmondjuk a népnek az ő ügyeit.¹²

„Mindenkinek, aki közigazgatási kérdéseket intéz, ügyelnie kell arra, hogy az egyszerűen egy társasjáték, amelyben a közönséget érdeklődésben kell tartania aziránt, amit ő csinál.“ mondotta Henry M. Waite, Dayton első, igen sikeres városigazgatója.¹³ A kaliforniai 100.000 lakosú Berkeley 1929 óta „közigazgatási napot“ tart. Teljes 24 órát, egy nappalt és éjszakát „nyílt ház“-nak (open house) nevez, ezalatt minden polgár szabadon járhat-kelhet a város minden épületében, helyiségében, szabadon nézheti a város igazgatásának működését, külön rendőrségi, tűzoltósági stb. gyakorlatokat rendeznek. 1938-ban már mintegy 10.000 nézőjük volt.¹⁴

A városigazgató helyzetét és munkáját az teszi igen kényessé, hogy bár feje a városi igazgatásnak, a rendszer szervezete szerint mégis alárendeltje a városi tanácsnak, amely pedig — ő hozzá képest — laikus a városi igazgatás szakkérdéseiben. A közönség elsősorban a városigazgatót látja, az adminisztráció hibáiért, sőt minden városi ténykedésért, őt teszi felelőssé,¹⁵ bár a rendszer elmélete szerint a city manager csupán végrehajtója a városi tanácsnak. A city manager rendszerben ez a kettősség könnyen okozhat nehézségeket. A városigazgató nem működhetik eredményesen másként, csak úgy, ha sikerül a föléje rendelt *tanáccsal való teljes együttműködést* biztosítania. Igen találó L. J. Houston, Fredericksburg managerének kifejezése: a városigazgató és a tanács közötti viszony a házassáéhoz hasonlít. Akkor megy a legjobban, ha egyik fél sem kíván a másik fölé kerelkedni.¹⁶

A tanáccsal való zavartalan, síma együttműködés az az alap, amelyen a manager helyzete nyugszik. Tulajdonképpen csak úgy biztosítható, ha a manager megnyeri magának a tanácsot, olyan értelemben, hogy az nem alárendeltjének, hanem társának ismeri el, akinek nemcsak utasításokat ad, hanem tanácsát is kikéri.

A kimutatott eddigi eredményekből az a tapasztalat szűrhető le, hogy a városigazgató — és vele a városigazgatói rendszer — sikere mindig, minden városban a *manager személyétől* függ. Minden város más, mások a problémái és különösen mások azok a legkiemelkedőbb kérdések, amelyek a legsürgősebb megoldásra, vagy éppen orvoslásra várnak. Minden vezető működésének egyetlen mértékegysége van: a *siker*. A siker ad tekintélyt, a tekintély

¹² Idézi *Mosher*, Frederick C.: City manager government in Rochester Chicago, 1940. 65. old.

¹³ Idézi *Bolling*, id. m. 21. old.

¹⁴ *Harris*, Arthur: City manager government in Berkeley. Chicago, 1940. 45—46. old.

¹⁵ Külföldről nézve különösen jól látszik ez. Az angol Gibbon így ír: „Az amerikai, igazi demokráciája ellenére is, egyetlen fejet kíván, amelyet — választáskor — könnyen levághat egyetlen csapásra, ha az ügyek rosszul mennek.“ (*Gibbon*, I. G. The city manager in the United States. Public Administration, 1925. 43. old.)

¹⁶ *Stone*, Harold A. — *Price*, Don K. — *Stone*, Kathryn H.: City manager government in Fredericksburg. Chicago, 1939. 16. old.

biztosít olyan helyzetet a vezető számára, hogy elgondolásait keresztül viheti. Teljes mértékben áll ez a városigazgatóra, aki egyrésztül viheti. Teljes mértékben áll ez a városigazgatóra is.

A mai város a társadalmi élet magas fokán álló szervezet. A városigazgatónak hasznára válik, hogy legtöbbször nem helybeli születésű, azaz más látókört is hoz magával. Hasznára van az is, hogy a városi alkalmazottak átlagánál jóval magasabb — rendszerint egyetemi — képzettségű. Nélkülözhetetlen továbbá, hogy az *igazgatás szakembere* legyen. Enélkül úgy jár, mint az a Jackson-i manager, aki építésznek kiváló volt, de amikor másfél év alatt minden szükséges városi építkezést lebonyolított, maga kérte elbocsátását, mert többé nem tudott mit csinálni. Az a city manager, aki nem ért az igazgatás szakkérdéseire, előbb-utóbb összeütközésbe kerül a tanáccsal és a város közönségével.

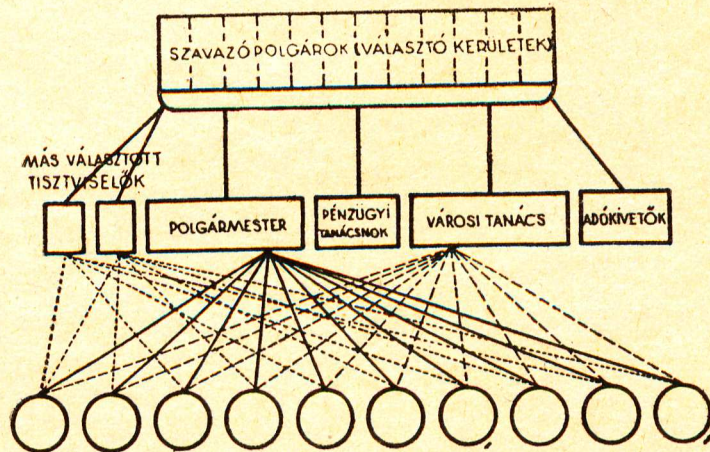
Még az sem elegendő azonban, hogy a manager egyszerűen csak értse az igazgatás kérdéseit. A legfontosabb az, hogy *jó főnök* legyen. Tudjon vezetni, legyenek tervei, értsen azok keresztülviteléhez. Ne csak dolgozni tudjon, hanem dolgoztatni is, irányítani, összhangba hozni, ellenőrizni mások munkáját. Tudjon eredményeket elérni és azokat sikerként el is fogadtatni.

Az igazi vezetői képesség velejárója a széles látókör. A sikeres városigazgató a városháza hivatalos helyiségein túl is lát. Sikerének előfeltétele, hogy ne csak a városi alkalmazottak ismerjék el jó vezetőnek, hanem a város közönsége is. A városigazgató itt talán hátrányban van a polgármester-rendszerű városok polgármesterével szemben. A polgármester mögött a város vezető pártja áll. Ilyen háttere nincs a városigazgatónak. (A milliós nagyvárosok ezért vonakodnak a manager-rendszertől.) Ezt pótolnia kell, mégpedig *eredmények felmutatásával*.

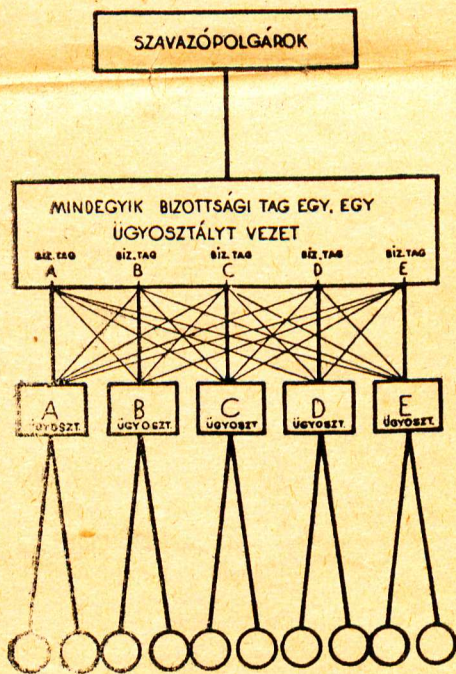
A városigazgatói rendszer még nem érkezett el teljes kialakultságához az Egyesült Államokban. Előfordul, hogy egyes helyeken a manager-rendszerről a polgármesteri igazgatási rendszerre térnek vissza. Az is megtörténik, hogy egy-egy város nem találja meg megfelelő városigazgatóját. San Diego-ban 1932 májusa és 1935 májusa között négy manager működött. Jackson-ban 23 év alatt 14 manager volt. A tények is azt mutatják, hogy a jó városigazgató eléggé ritka. És főként azt, hogy minden eddigi mesterség- és foglalkozás-típustól eltérő. Bármennyire is az üzleti igazgatást vették kezdetben alapul, rá kellett jönniük, hogy a városigazgatás ahhoz hasonló ugyan, de avval mégsem azonos. Mászt jelent az eredményesség fogalma az üzleti és mászt a városi igazgatásban. Ez a felismerés, amelynek egyre több megnyilatkozása tűnik szembe, már a városigazgatói rendszer önálló fejlődését mutatja. Ha ezt az alapot sikerül teljesen kidolgozni és mindenütt elfogadtatni, akkor könnyen lehetséges, hogy a fejlődés oda fog vezetni, mint a vállalati igazgatásban is történt, hogy a manager csendben, nagy, feltűnő harc nélkül, maga mögött hagyja az eredetileg föléje rendelt, de laikus városi tanácsot és a városnak politikai előítéletektől mentes, csak a közönség érdekét néző, szak-képzett vezetője lesz.

GÖBEL JÓZSEF.

A, A POLGÁRMESTERI SZERVEZETI ALAK

B, A BIZOTTSÁGI SZERVEZETI ALAK

C, A VÁROSIGAZGATÓI SZERVEZETI ALAK

